

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**MİMARLIK METİNLERİNDE CORPUSA DAYALI BİR MODEL ÖNERİSİ:
REM KOOLHAAS SÖYLEMLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Melis YAZICI

**OCAK 2019
TRABZON**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : / /

Tezin Savunma Tarihi : / /

Tez Danışmanı :

Trabzon

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MİMARLIK ANABİLİM DALI
Melis YAZICI Tarafından Hazırlanan**

**MİMARLIK METİNLERİNDE CORPUSA DAYALI BİR MODEL ÖNERİSİ:
REM KOOLHAAS SÖYLEMLERİ**

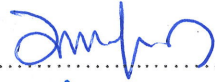
başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 25 / 12 / 2018 gün ve 1784 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Nilgün KULOĞLU

Üye : Doç. Dr. Serap DURMUŞ ÖZTÜRK

Üye : Doç. Dr. Burak ASİLİSKENDER

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Mimarlık Metinlerinde Corputa Dayalı Bir Model Önerisi: Rem Koolhaas Söylemleri” başlıklı bu tez çalışması Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı’nda hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında danışmanım olmayı kabul ettiği günden itibaren kendisinden çok şey öğrendiğim, akademik hayata adım attığım bu yolda bana her zaman yol gösterici olan, her konuda beni destekleyen, çalışmamın başından sonuna kadar değerli katkılarını esirgemeyen ve güler yüzüyle motivasyonumu arttıran sayın hocam Doç. Dr. Serap DURMUŞ ÖZTÜRK’e teşekkürü borç bilirim.

Tez jüri üyelerim Prof. Dr. Nilgün KULOĞLU’na ve Doç. Dr. Burak ASİLİSKENDER’e,

Eğitim hayatım boyunca emeği geçen bütün hocalarıma,

Bu süreçte her zaman yanımda olup benden maddi manevi her türlü desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, öğrenim hayatımda boyunca benim için büyük fedakârlıklarda bulunan annem Hatice YOLCU ve babam Erkan YAZICI başta olmak üzere,

Hayatımın her evresinde karşılaştığım zorluklar karşısında beni telkinleriyle rahatlatan, desteği ile bana her zaman güç veren anneannem Suna YOLCU’ya, teyzem Özlem Tuba BALTACIOĞLU’na, sevgisiyle bana güç veren ikizim Merve YEŞİL’e ve kardeşim Melike YAZICI’ya,

Son olarak da destekleri ile her zaman yanımda olduklarını hissettiren canım dostlarım, meslektaşlarım Oğuz KIRCI, Hatice BIYIK ve Güray Yusuf BAŞ’a teşekkür ederim.

Melis YAZICI

Trabzon 2019

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Mimarlık Metinlerinde Corpusa Dayalı Bir Model Önerisi: Rem Koolhaas Söylemleri” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Serap DURMUŞ ÖZTÜRK’ün sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 16/01/2019

Melis YAZICI

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Amaç ve Kapsam.....	3
1.3. Araştırma Alanı	4
1.4. Araştırma Modeli ve Yöntem.....	6
1.5. Problemin Belirlenmesi.....	8
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	10
2.1. Mimarlıkta İlişkiler: Dilbilim ve Göstergibilim	10
2.1.1. Dil ve Dilbilim.....	11
2.1.1.1. Dilbilim Tarihi.....	13
2.1.2. Göstergibilim	14
2.1.2.1. Göstergibilim Tarihi	17
2.1.3. Mimarlık ve Dilbilim İlişkisi.....	21
2.1.4. Mimarlık ve Göstergibilim İlişkisi	23
2.2. Söylem ve Söylem Analizi	24
2.2.1. Eleştirel Söylem Analizi.....	28
2.3. Corpus Dilbilimi.....	29
2.3.1. Corpusha Dayalı Söylem Analizi	31
2.4. Eşdizimlilik	33
2.5. Metin Düzleminde Eşdizimlilik	35
2.5.1. AntConc 3.4.4.0 Corpus Yazılım Programı ve Araçları	36
2.5.1.1. Concordance.....	37

2.5.1.2. File View	37
2.5.1.3. Clusters/N-Grams	39
2.5.1.4. Collocates	40
2.5.1.5. Word List.....	41
2.6. Rem Koolhaas Söylemi Üzerine Yeniden Düşünme	42
2.6.1. Rem Koolhaas'ın Yaşamı.....	42
2.6.2. Rem Koolhaas'ın Söylem Dili	46
2.7. Rem Koolhaas Makaleleri	50
3. BULGULAR VE İRDELEME.....	57
3.1. Mimarlıkta Corpusa Dayalı Söylem Analizi	57
3.2. Rem Koolhaas Metinlerinin Yıllara Göre Corpusu.....	59
3.3. Rem Koolhaas'ın Teorik İçerikli Metinlerinin Corpusu	69
3.4. Rem Koolhaas'ın Pratik İçerikli Metinlerinin Corpusu	74
3.5. Rem Koolhaas'ın Teorik+Pratik İçerikli Metinlerinin Corpusu	77
3.6. Rem Koolhaas'ın Spesifik İçerikli Metinlerinin Corpusu: 'Berlino: idee massacrate' Makalesi	79
3.7. Rem Koolhaas Söylemleri Bağlamında En Çok Kullanılan Sözcüklerin Sıklık Durumu	81
3.8. Rem Koolhaas Söylemleri Bağlamında Sözcük ve Eşdizimlilik İlişkisi	82
3.9. Rem Koolhaas Söylemleri Bağlamında Sözcük ve Kümeleri İlişkisi.....	87
3.10. Bölüm İçin Sonuç.....	103
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	109
5. KAYNAKLAR.....	112
6. EKLER	125

ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

MİMARLIK METİNLERİNDE CORPUSA DAYALI BİR MODEL ÖNERİSİ:
REM KOOLHAAS SÖYLEMLERİ

Melis YAZICI

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Serap DURMUŞ ÖZTÜRK
2019, 124 Sayfa, 11 Sayfa Ek

Bu çalışmanın amacı dilbilimsel çalışmalarda kullanılan eşdizimlilik yönteminin corpusa dayalı olarak mimarlık alanında irdelenmesidir. Çalışma, corpusa dayalı eşdizimlilik yönteminin mimarlık metinlerini üzerinde uygulanabileceğini göstererek, mimarlığın kuramsal çalışmalarında üretilen mimarlık metinlerinin irdelenmesi için bir model önermektedir.

Rem Koolhaas'ın kaleme aldığı makalelerinden oluşturulan corpusun analizi, eşdizimliliğe dayalı tasarlanan AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı ile gerçekleştirilmiştir. Corpus yazılım programının verdiği veriler birer gösterge olarak düşünüldüğünde, mimarın söylemlerini oluşturan bu sözcükler bir kod haline dönüşmektedir. Bu kodlar mimarın analizinde birer anahtar olup, mimarın söylemleri üzerinden düşüncelerini, eleştirilerini ve gelecek hakkındaki kaygılarının bilgisinin elde edilmesini sağlamaktadır. Yöntemini dilbilimden ve göstergebilimden alan bu çalışma, disiplinlerarası olma özelliği ile metinsel üretimlerin sorgulanmasını hedeflemektedir.

Bu bağlamda çalışma Genel Bilgiler, Yapılan Çalışmalar, Bulgular ve İrdeleme, Sonuçlar ve Öneriler olmak üzere dört başlıkta toplanmıştır. Genel Bilgiler bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı, araştırma modeli, yöntemi ve problem ortaya konmuştur. Yapılan Çalışmalar bölümünde çalışmanın analiz modelini oluşturan Rem Koolhaas makaleleri ve AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının araçları tanıtılmıştır. Bulgular ve İrdeleme bölümünde çalışmanın araştırma malzemesi olan Rem Koolhaas makaleleri incelenmiştir. Sonuç ve Öneriler bölümünde ise yapılan analiz ve bulgular hakkında özet bilgiler verilerek, gelecek çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Metin, Söylem, Rem Koolhaas, Corpus, AntConc

Master Thesis

SUMMARY

A PROPOSAL OF CORPUS-BASED MODEL IN ARCHITECTURAL TEXTS: REM
KOOLHAAS DISCOURSES

Melis YAZICI

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Program
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Serap DURMUŞ ÖZTÜRK
2019, 124 Pages, 11 Pages Appendix

The aim of this study is to research the collocation method, which used in linguistic studies on the basis of the corpus, in the field of architecture. The study proposes a model for investigating the architectural texts produced in the theoretical studies of architecture and it shows that corpus-based collocation method can be applied on architectural texts.

The corpus analysis of Rem Koolhaas's articles are performed with the AntConc 3.4.4.0 corpus software based on the collocations. When the data given by the corpus software program are considered as an sign, words that consist of discourse of the architect transform into codes. These codes are key in the analysis of the architect and provide the knowledge of concerns and criticisms about the future of the architect through the discourses of the architect. This study has an interdisciplinary approach because it intends to borrow its methodology from linguistics and semiotics. Also it aims to interrogate textual productions.

In this context, the study consists of four chapters; The General Information, The Achieved Studies, The Findings and The Analysis, The Results and The Proposals. In the General Information has been emphasized the purpose, scope, research model, method and problem. In the Achieved Studies, Rem Koolhaas articles which constitute the analysis model of the study and tools of AntConc 3.4.4.0 corpus software program have been introduced. In the Findings and The Analysis, Rem Koolhaas articles, which are the research material of the study, have been analysed. In the Results and Proposals section, the findings and the analysis have been summarized also recommendations for future studies have been presented.

Key Words: Architecture, Text, Discourse, Rem Koolhaas, Corpus, AntConc

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Saussure'ün dil göstergesi örneğinin şematik anlatımı	16
Şekil 2. Ogden ve Richards'ın göstergebilim şeması	17
Şekil 3. Concordance aracı arayüzü ve corpustaki örnek bir terimin (Junkspace) bağlamlarının elde edilmesi	37
Şekil 4. File view aracı arayüzü.....	38
Şekil 5. File view aracı kullanılarak örnek bir terimin (Junkspace) tüm metin içerisindeki bağlamları	38
Şekil 6. Cluster aracı arayüzü ve corpustaki örnek bir terimin (Junkspace) sağ bağlamındaki eşdizimli sözcükleri.....	39
Şekil 7. Cluster aracı arayüzü ve corpustaki örnek bir terimin (Junkspace) sol bağlamındaki eşdizimli sözcükleri.....	39
Şekil 8. N-Grams aracı arayüzü (3-sözcüklü)	40
Şekil 9. Collocates aracı arayüzü ve örnek bir terimin (Junkspace) eşdizimli sözcükleri 41	
Şekil 10. Wordlist aracı arayüzü.....	42
Şekil 11. Rem Koolhaas'ın yapılarına ait görseller: Kunsthal ve De Rotterdam.	43
Şekil 12. Delirious New York (1978) kitap kapağının görseli ve Madelon Vriesendorp, Apres l'amour	44
Şekil 13. S,M,L,XL (1995) kitap kapağının görseli	45
Şekil 14. S, M, L, XL kitabının içeriğini gösteren bir görsel	48
Şekil 15. Fransız Ulusal Kütüphane Projesi	51
Şekil 16. Fransız Ulusal Kütüphane Projesi	52
Şekil 17. Universal CityWalk projesine ait görseller	71
Şekil 18. Gerhard Richter'ın bazı çalışmalarından örnekler	72
Şekil 19. Skyline of New York (1931) adlı gösteride kendi binaları olarak görünen yedi mimar	73
Şekil 20. Euralille kompleks projesi ve Congrexpo binası.....	76
Şekil 21. Très Grande Bibliothèque'e ait üç boyutlu görsel anlatımlar	76
Şekil 22. Koolhaas metinlerinin yıllara göre corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası.....	104
Şekil 23. Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinin corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası.....	104

Şekil 24. Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası.....	105
Şekil 25. Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli metinlerinin corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası	106
Şekil 26. Rem Koolhaas'ın spesifik içerikli metinlerinin corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası	106
Şekil 27. Koolhaas'ın makalelerinde en sık kullanılan sözcüklerin haritası	107
Şekil 28. Analiz sonucunda öne çıkan sözcüklerin eşdizimli sözcükler ve kümeler özeti.....	108

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Rem Koolhaas'ın kaleme aldığı makalelerin kronolojik tablosu.....	5
Tablo 2. Mimarlıkta corpora dayalı içerik analizi modeli.....	7
Tablo 3. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının araçları.....	36
Tablo 4. Rem Koolhaas metinlerinin yıllara göre corpusu.....	60
Tablo 5. Rem Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinin corpusu.....	70
Tablo 6. Rem Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin corpusu.....	74
Tablo 7. Rem Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli metinlerinin corpusu.....	78
Tablo 8. Rem Koolhaas'ın spesifik içerikli metinlerinin corpusu: 'Berlino: idee massacrate'.....	79
Tablo 9. Corpusta en çok kullanılan sözcüklerin sıklık tablosu.....	81
Tablo 10. 'City' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	82
Tablo 11. 'Junkspace' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	83
Tablo 12. 'Architecture' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	83
Tablo 13. 'Become' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	84
Tablo 14. 'Space' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	84
Tablo 15. 'Generic' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	85
Tablo 16. 'World' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	85
Tablo 17. 'Shopping' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	86
Tablo 18. 'Building' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	86
Tablo 19. 'Center' sözcüğünün eşdizimlilik durumu.....	87
Tablo 20. City ve Generic sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları.....	88
Tablo 21. Junkspace ve Space sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları.....	90
Tablo 22. Architecture ve Bigness sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları.....	93
Tablo 23. World ve Real sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları.....	95
Tablo 24. Shopping ve Center sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları.....	97

Tablo 25. Building ve Become sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları	100
--	-----

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Bu çalışma, mimarlığın kuramsal çerçevesinde tartışma ortamı yaratarak mimarlıkta varolan yerleşik düşünceler dışında düşünmeyi zorlayan yeni bir mimarlık söylemi oluşturma kaygısından hareketle oluşturulmuştur. Bu kaygının açığa çıkarılmasında ise dilbilim ve göstergebilim disiplinlerinin zengin araştırma alanlarından yararlanılmıştır.

Entelektüel bir bilgi alanı olarak mimarlık disiplini, bu çalışmada dilbilim ve göstergebilimden beslenerek kuramsal çalışmalar için varolan düşüncelere yeni bir öneri ve yaklaşım getirmektedir. 1960'lı yıllardan itibaren dil üzerine olan pek çok çalışma, mimarlık pratiğinde farklı söylemsel pratikler oluşturmuştur. Modernizm, postmodernizm ve dekonstrüktivizm gibi mimarlık akımlarının varlığı, mimarlığın bir dile sahip olduğunu ve zamana karşı boyun eğerek zamanın getirmiş olduğu yeni yorumlamalardan etkilenmiş olduğunu kanıtlamaktadır. Öyleyse dil, mimarlık disiplinini etkilemektedir ve aynı zamanda mimarlığı anlamamız için bir bağlantı noktası haline gelmektedir.

Dil, mimarlığın aidiyet kazanmasını ve karakteristiğini sağlar. Bu yaklaşımla kazanılan mimarlığın okuryazarlığı, kültürel ve toplumsal yapılarda işleyen söylemsel önemin temelini oluşturmaktadır. Dil, analizin nesnesi haline gelmektedir ve onu doğrudan dilsel nesne haline getiren 'metinler' üzerinde hareket etmektedir (Gandelsonas, 1998: 116). Metinler kullanılan dilin anlamsal bir birimidir (Halliday ve Hasan, 1976). Bu anlayış doğrultusunda dilin sadece biçimsel ve anlamsal bir oluşum olmadığı, aksine metinler üzerinde hareket etmesi nedeniyle sözcüklerin oluşturduğu dizimsel bir oluşum olduğu açıktır.

Dilbilimsel yaklaşımlardan biri olan eşdizimlilik; metinlerin ve sözcüklerin arasındaki ilişkinin dilbilimsel düzeyde ve nesnel bir biçimde ortaya konduğu, okuyucuya sonsuz ilişkiler ağı kurmaya imkân veren bir bilgi deposu oluşturma olarak tanımlanabilmektedir. Mimarlık söylemine dair ipuçlarını açığa çıkarmaya yardımcı olan metinler ve metinlere bağlı olarak sözcüksel ilişkilerin tümü, bu bağlamda bir eşdizimlilik ürünü olarak düşünülebilmektedir (Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017).

Metinlerin eşdizimlilik yöntemi kullanılarak incelenmesini kolaylaştırmak için çeşitli corpus (derlem) yazılım programları tasarlanmıştır. Bu corpus yazılım programları sayesinde, metinleri oluşturan pek çok sözcük ve sözcük kümesini barındıran dil örüntüleri, nesnel olarak saptanabilmekte ve güvenli bulgular ile değerlendirilebilmektedir (Reppen ve Simpson, 2002). Elde edilen sayısal ve nesnel bilgiler yanında; sözcüklerin pozisyonları ve kullanım sıklıkları, hangi sözcüklerle dolaşıma girdikleri ortaya konarak yorumcuya anlam üretme imkânı tanımaktadır (Durmuş Öztürk ve Yazıcı, 2017).

WordSmith, AntConc, TextSTAT (Simple Text Analysis Tool), AdTAT (Adelaide Text Analysis Tool) ve WordStat gibi programlar, dilbilim çalışmalarında kullanılan bilgisayar destekli corpus yazılım programlarından birkaçıdır. Bu çalışma kapsamında tercih edilen AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı; metinlerdeki anlam üretiminin, kavramların ve ideolojilerin sözcükler yoluyla araştırılmasında kolaylık sağlayan, büyük boyutlu corpus oluşturulmasına olanak vermesi, ara yüzünün kullanıcı dostu olması ve ücretsiz olması gibi nedenlerden dolayı seçilmiştir.

Bu corpus yazılım programı ayrıca metinleri oluşturan pek çok sözcük ve sözcük öbeklerini barındıran dil örüntülerinin nesnel olarak saptanabilmesinden ve güvenli bulgular elde edilmesini sağladığından dolayı uygun görülmüştür.

Bu bağlamda tez çalışmasının ana metinsel malzemesini; tasarımcı, akademisyen, kuramcı ve kentsel alanların nasıl tasarlanacağına ilişkin yenilikler öneren çok yönlü mimar Rem Koolhaas'ın yazdığı makaleler oluşturmaktadır. Rem Koolhaas, döneminin çağdaş yazarlarının aksine küreselleşme ve kapitalizmi kucaklayan farklı bakış açısıyla, etkili söylemleri ile metinsel düzlemde araştırılmaya değer görülmüştür. Koolhaas'ın mimarlık, kent ve planlama hakkındaki söylemlerin düşüncelerinin analizi; AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı ile sağlanmıştır. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı mimarlık-dilbilim-göstergebilim arasındaki ilişkide, Rem Koolhaas'ın metinleri üzerinden irdelenen bir yeniden okuma çalışması örneği olarak sunulmuştur.

Koolhaas'ın mimarlık, kent ve planlama hakkındaki düşüncelerinin dilsel öğeler (sözcük ve sözcük grupları) ve anlamsal referanslarla analizi; mimarın arka plandaki düşüncelerinin görünür olmasını sağlamakla birlikte mimarlar, sanatçılar, siyasetçiler, mimarlık öğrencileri ve diğer kuramcılar için yeni tartışma ortamları doğurarak mimarlık gündemine katkı verebilmektedir. Rem Koolhaas'ın makalelerinin sözcük ve söyleme ait elde edilebilecek tüm verilerle yeniden okunması, metin ve mimarlık ilişkisinin yeniden kurulmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak bu tez çalışmasında, mimarlık söylemlerindeki düşüncelerin zihinlerde uyandırdığı etkilerin yanı sıra çok derinlerde olan mesajların varlığını ortaya koyan bir metin analizi hedeflenmiştir. Metinlerdeki farklı anlam bölümleri (sözlükler, sözcük öbekleri, bağlam) arasındaki ilişkilerin tanımlandığı analizde, sözdizimsel ve anlamsal ilişkinin açığa çıkarılmasında AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının faydacı etkisi ortaya konmuştur.

1.2.Amaç ve Kapsam

Tez çalışmasının temel amacı, mimarlık metinlerinin dilbilim ve göstergebilim bağlamında yeniden okunmasını sağlayarak, metinlerin arkasındaki arzuları ve düşünceleri deşifre etmektir. Deşifre etmekte kullanılan AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı, metinleri eşdizimlilik yoluyla irdeleyen farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Böylelikle mimarlık düşüncesine bir yazılım programı yoluyla ışık tutulmaktadır.

Rem Koolhaas'ın hem medyada hem de akademik dünyada ses getiren, mimarlık disiplininde kuramsal ve tasarım çalışmaları hakkında en çok konuşulan, Pritzker Mimarlık Ödülü gibi pek çok ödüle layık görülmüş mimarlardan biri olması; çalışma kapsamında ayrı bir merak unsuru haline gelmesine neden olmuştur. Aynı zamanda Koolhaas'ın mimarlık camiasında sürekli gündeme gelmesi, kuramsal çalışmalarının yanında uygulamacı mimar olması ve dünya çapında etki görmüş spekülative ve sarsıcı söylemlerinin olmasından dolayı çalışmanın ilgi çekiciliğini arttıracığı da düşünülmüştür. Bu doğrultuda mimarlık disiplininin her alanında ilgi uyandırdığı düşünülen Koolhaas makaleleri, çalışmanın ana omurgasını oluşturmaktadır. Makalelerinin kentsel çevre, küreselleşme ve kentsel çevre problemleri, mimari tasarım, mimarlık teorisi ve mimarlıkla ilgili kavramlar hakkında olması ise mimarın aynı zamanda çok yönlü bir yazar olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmaya konu olan Koolhaas'ın makaleleri, çeşitli üniversite veritabanları (İstanbul Teknik Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi vb.), ulusal tez merkezi (YÖK tez), akademik makaleler, Koolhaas'ın özgeçmiş ve Koolhaas hakkında yazılmış yayınlardan sağlanmıştır.

Bu tezin diğer bir amacı da, mimarlık kuramı ve pratiğinde gerçekleşen dönüşümleri mimarlık söylemleri bağlamında analiz etmektir. Mimarın söylem analizi, dünyadaki mimari gelişmeler ile sorunları açığa çıkarmaktadır. Çalışma kapsamında söylemlerin teorik ve pratik içerik olarak dağılımı, mimarın kuramsal ve pratik yaklaşımlarını

değerlendirmek amacı ile yapılmıştır. Rem Koolhaas'ın söylemlerinin dünya üzerindeki rolü yansıtılarak, mimar-söylemi ilişkisine corpusa dayalı eşdizimlilik yöntemi ile yeni bir boyut kazandırmak hedeflenmiştir.

Bu hedefler doğrultusunda mimarlık metnindeki anlamı araştırmaya yardımcı olmak için sorgulanması gereken sorulardan bazıları şunlardır:

- Mimarlığın multidisipliner bir çalışma alanı olduğu mimarlık metinleri üzerinden tartışılabilir mi?
- Mimarlık-dilbilim-göstergebilim arasındaki ilişki nasıl kurulmaktadır?
- Mimarlık metnlerinin eşdizimlilik yoluyla yeniden okunması mümkün müdür?
- Mimarlık metinlerini corpus (derlem) oluşturarak ele almanın avantajları nelerdir?
- Mimarlık metnindeki sözcük ve bağlam arasındaki ilişki nedir? Metinsel içerikler yazar hakkında nasıl bilgi vermektedir?
- Eşdizimlilik yöntemiyle rasyonel verilere ulaşmak mümkün müdür?
- Koolhaas'ın söylem dili zamanla farklılaşmakta mıdır? Bu farklılaşmayı görünür kılmak için dilbilim yöntemlerinden faydalanılabilir mi?
- Koolhaas'ın ele aldığı metinlerde en sık kullanılan sözcükler nelerdir?
- Koolhaas'ın makalelerinde vermek istediği mesajlar nelerdir?

Çalışmanın amaç ve kapsamı doğrultusunda bu soruların birçoğuna yanıt vermeye çalışılmıştır. Sonuç olarak Rem Koolhaas'ı anlamak niyetiyle ele alınan bu çalışmanın amacı corpusa dayalı eşdizimlilik yöntemini kullanarak metin analizi yapmaktır. Dilbilim ve göstergebilimden yararlanan bu tez çalışmasında; bir mimara ait söylemlerden hareketle analiz gerçekleştirilmiştir. Metin ve mimarlık ilişkisinin yeniden kurulması sağlanmıştır.

1.3. Araştırma Alanı

Tez çalışmasının araştırma alanını, belirtilen amaç ve kapsam çerçevesinde mimarlık disiplini içerisinde yer alan mimarlık metnlerinin yeniden okunması ve eşdizimsel bilginin elde edilmesini sağlayan corpus yazılım programının verdiği rasyonel veriler oluşturmaktadır.

Mimarlık metinlerinde bir okuma yöntemi ortaya koyan bu çalışma, daha öncede belirtildiği gibi örnek olarak Rem Koolhaas'ın kaleme aldığı makaleleri analiz etmektedir. Bu kapsamda elde edilen Koolhaas makaleleri aşağıdaki gibidir (Tablo 1)¹.

Tablo 1. Rem Koolhaas'ın kaleme aldığı makalelerin kronolojik tablosu

NO	MAKALE ADI	YILI	YAYIN ADI
1	'Life in the Metropolis' or 'The Culture of Congestion'	1977	Architecture Theory Since 1968
2	Project for the Renovation of a Panopticon Prison	1981	Artforum
3	The Generic City	1988	S,M,L,XL
4	Bibliothèque de France, Paris	1989	Architecture Theory Since 1968
5	Berlino: Idee Massacrate [Berlin: the massacre of ideas].	1991	Casabella
6	About the Results (Winners in the Shinkenchiku Residential Design Competition 1992. Theme: House with No Style)	1993	Japan Architect
7	Bigness or The Problem of Large	1994	Domus
8	Congrexpo at Lille	1995	Domus
9	Whatever Happened to Urbanism?	1995	Design Quarterly
10	No Grounds Against a Non-Place	1996	Euralille: The Making of a New City Center Koolhaas, Nouvel, Portzamparc, Vasconti, Duthilleul
11	The Architects' Ball- A Vignette (1931)	1998	Oppositions Reader: Selected Readings from a Journal for Ideas and Criticism in Architecture, 1973- 1984
12	Consumption Gulags	2000	NPQ: New Perspectives Quarterly
13	From Lagos to Lagos	2000	Anymore
14	Pearl River Delta (Harvard Project on the City)	2001	Mutations
15	Junkspace	2001	Domus
16	Junkspace	2002	October
17	Skyscraper: A Typology of Public and Private	2003	The State of Architecture at the Beginning of the 21st Century
18	Junkspace	2010	Constructing a New Agenda: Architectural Theory, 1993-2009
19	Cronocaos	2011	Log
20	Rem Koolhaas: Countryside Architecture	2014	Icon Journal

¹ Makalelerin yayın yılı bilgisinde elde edildiği kitabın/derginin yayın yılı dikkate alınmıştır.

Ulaşılan Rem Koolhaas makalelerinden 9 adeti mimarlık üzerine yazılmış ya da derlenmiş kitaplardan, 11 adeti ise çeşitli mimarlık dergilerinden elde edilmiştir. Toplamda yirmi adet makale, çalışma kapsamında analiz edilerek bir yöntem modeli sunulmuştur. Bu bağlamda kuramsal ve düz yazınsal olan makaleler teorik; projelerden bahseden makaleler pratik; makele dili diğer makalelerden farklı olanlar spesifik olarak sınıflandırılmıştır.

1.4. Araştırma Modeli ve Yöntem

Etkili ve güzel bir dil üretmeyi amaçlayan metinlerdeki anlamı açığa çıkarmayı temel alan çalışma, mimarlık disiplininde bir yöntem denemesidir. Metinlerdeki anlam üretimi ve ideoloji dilbilimde kullanılan corpusa dayalı eşdizimlilik yöntemi ile araştırılmaktadır.

Dilbilimsel çalışmalarda sıklıkla kullanılan corpus, spesifik dil ya da dil çeşitliliğinin temsili için örneklenen bütün metinlerin birleştirilmiş halidir. Corpuslar özgün metinlerden oluşturulmaktadır ve corpusa dayalı eşdizimlilik yoluyla çeşitli veriler sağlanmaktadır. Corpus dilbilimi, özünde tekrarlanan öğelerin doğasını doğrulamaktadır (Biber ve Reppen, 1998; Hunston ve Francis, 2000; McEnery ve Wilson, 2001). Corpus dilbilimi, dilbilimin neredeyse her alanında kullanılabilen bir metodolojidir. Kendisini dilbiliminin bir alanı olarak sınırlamayan corpus kendi içinde bir dilbilim inceleme alanı olmamasına rağmen, farklı gruplar, bireyler ya da çalışmalar tarafından benzer inceleme alanlarında kullanılan metodolojik yaklaşımları ayırt etmeye olanak sağlamaktadır. Corpus oluşturmanın asıl amacı, bir araya getirilen metinlerin oluşturduğu bütüncüye eşdizimlilik yoluyla irdelenektir.

Eşdizimsel bilgi, zihinde depolanarak okuyucuya kendi eşdizimlerini yaratmasında yardımcı olmaktadır (Durmuş Öztürk ve Yazıcı, 2017). Bu bağlamda eşdizimsel bilginin dilbilim yanında göstergebilimsel referanslar barındırdığı söylenebilir. Bu çalışma kapsamında mimarlık metinlerinin analizi için kullanılan eşdizimliliğin araştırılması için ise; AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı kullanılmıştır. Bu corpus yazılım programı, metinleri oluşturan pek çok sözcük ve sözcük öbeğini barındıran dil örüntülerini nesnel olarak saptayabilmesinden ve güvenli bulgular elde edilmesini sağladığından dolayı uygun görülmüştür.

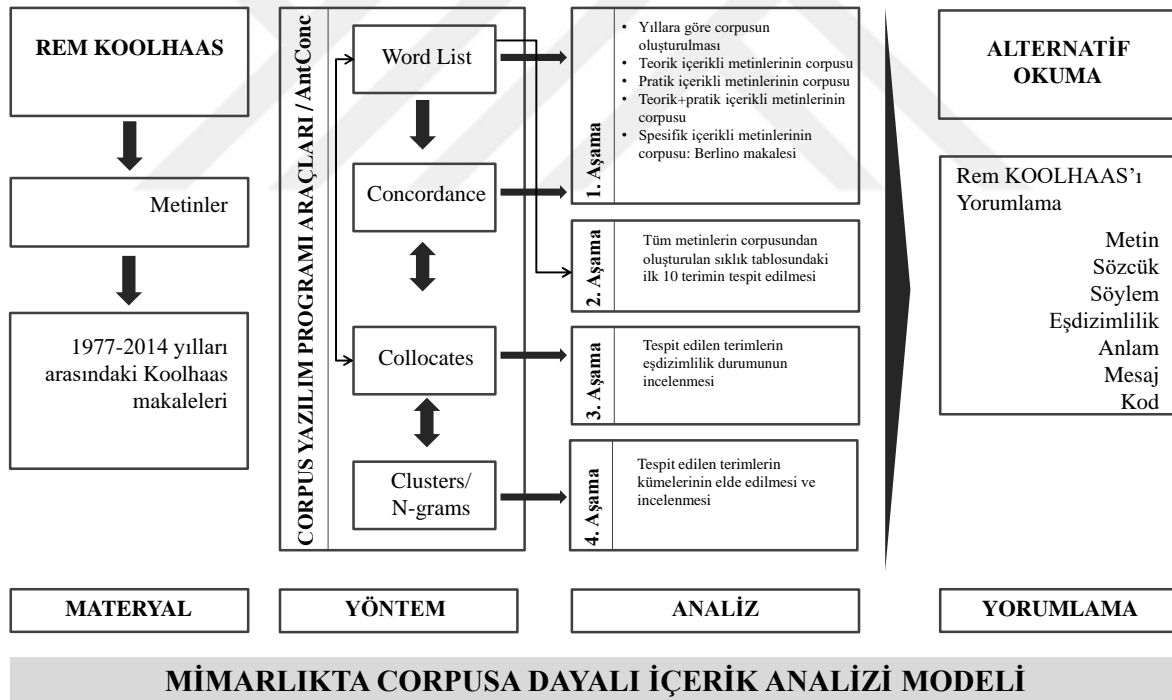
Bu tez çalışması Rem Koolhaas'ın kendi makaleleri üzerinden yorumlanmasını konu edinmektedir. Koolhaas'ın makalelerinin tanıtımından sonra, makalelerin bir araya getirilmesiyle beraber corpuslar oluşturulmuştur. Oluşturulan corpuslar sayesinde

makaleler arasındaki ilişkiler; mesaj, kod ve anlam açısından alıntılar yoluyla ortaya konmuştur.

Çalışma aynı zamanda mimarlığın kuramsal çalışmalarında corpus yazılım programlarının bir yöntem olarak kullanılabilirliğini de gündeme getirmektedir. Tez kapsamında alternatif bir okuma yöntemi olarak kabul edilen AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı, bu çalışmanın malzemesi olan Rem Koolhaas makalelerinin sistemli bir şekilde okunmasına olanak sağlamaktadır. Mimarlık-mimar-metin ilişkisinde alternatif bir okuma sağlayan AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı, mimarlık söylemlerinde çok derinlerde olan mesajların varlığı ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda mimar ve söylemleri arasındaki ilişki, yorumlama çerçevesinde birleşerek; mimarlıkta corpusa dayalı içerik analizi modelini oluşturmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Mimarlıkta corpusa dayalı içerik analizi modeli

Bu model materyal, yöntem, analiz ve yorumlama olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır. Materyal bölümünde Rem Koolhaas'ın makaleleri; yöntem bölümünde AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının word list, concordance, collocates ve clusters/n-grams araçları; analiz bölümünde makalelerdeki kodların AntConc 3.4.4.0

corpus yazılım programının araçları ile çözümlenmesi ve yorumlama bölümünde analiz sonucu yapılan değerlendirmeler yer almaktadır.

Corpus yazılım programları metin analizlerinde etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Eşdizimlilik üzerine tasarlanmış AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı ile seçilen Rem Koolhaas'ın makalelerinden bir corpus oluşturmak ve oluşturulan corpusun analizini yapmak; mimarlık-dilbilim-göstergebilim arasındaki diyalogu kurarken, aynı zamanda mimarlığın kuramsal çalışmalarında üretilen pek çok mimarlık metninin irdelenmesi için bir model önermektedir. Yapılan okumalar yoluyla Rem Koolhaas'ın zihnindeki fikirleri ve figüratif dilinin arkasındaki örtük mesajları açığa çıkararak topluma ve mimarlığa kattığı anlamlar gündeme getirilmiştir.

Sonuç olarak mimarın söylemindeki ironi, endişe ve kaygı gibi soyut duyguların sözcükler aracılığıyla dışavurumu, Rem Koolhaas ve söylemleri arasında ilişki kurulmasını sağlamıştır. Böylelikle dilbilimin bir aracı olarak kullanılan corpus yazılım programı, bir mimarın söyleminden hareketle bizlere mimarı analiz etme imkânı vermiştir.

1.5. Problemin Belirlenmesi

Yaşamın her alanında sürekli olarak popülaritesi artan küreselleşme, mimarlığı da etkilemektedir. Yeni mimari uygulamalar, biçim-form arayışı, gittikçe karmaşıklaşan kavramlar, toplum yapısı, ekonomideki ilerleme-gerileme vb. gibi global dünyanın getirdiği her şey, mimarlığın anlamının çoğalmasına ve derinleşmesine neden olmaktadır. Bu konuları malzeme olarak kullanan mimarlık metinleri, mimarlık kuramına katkıda bulunmakla birlikte pek çok sorunu gündeme getirip tartışma ortamı sağlamaktadır.

Metin ve mimarlık birlikteliği, çok uzun zamandır toplum ve bireyler üzerinde etkileyici bir özelliğe sahiptir. Metin ve mimarlık ilişkisi, içinde yaşadığımız yapıları, kentler ve peyzajlar ile şekillendirdiğimiz dünyayı yansıtmakla beraber, topluma ve mimarlığa anlam katmaktadır. Yapılı ve doğal çevremizde var olan her şeyi öyküleştirerek bize sunmaktadır.

Yazının mimarlıkla kurduğu diyalog, yeni alanların ve ilgili trendlerin ortaya çıkışını sorgulamaktadır ve zenginleştirmektedir. Farklı ve paylaşımlı olma özelliği ile mimarlık metinleri, insan ile etkileşim kurarak insanın algısını, insanın çevresine bakış açısını değiştirmektedir. Aynı zamanda yazarları, akademisyenleri, tasarımcıları, canlı-cansız yaşayan her şeyi inşa ederek birbirine bağlamaktadır. Felsefe, edebiyat, sinema, resim,

sosyoloji, antropoloji, dilbilim ve göstergebilim gibi farklı disiplinlerden faydalanan mimarlığın metinsel çalışmaları diğer disiplinlerden yararlanarak yeniden şekillenmektedir. Doğası gereği mimarlık çok katmanlıdır ve çok çeşitli üretim modellerine sahiptir. Dilde var olan anlam gibi mimarlıktaki anlam da semantik temsile yani mecaza, sembole ve soyut bir kavrama bağlıdır (Hendrix, 2012). Bu nedenle anlam üreten mimarlığın metinlerdeki ifadesi, dilbilim ve göstergebilim bağlamında ortaya konmaktadır. Mimarlık metinleri derinliği fazla olan yazınlardır ve düşüncelerin, kodların, mesajların dışavurumu örtüktür. Metinde verilmek istenen anlamak, okuyucu için anlaşılabilir olabilir. Bu durumda dilbilimcilerin kullandığı corpusa dayalı eşdizimsel bilgiden faydalanmak, metindeki örüntüler arasındaki bağlantının, kapalı/örtük anlamların ve yazarın bakış açısının doğrudan açığa çıkarılmasına yardımcı olacaktır (Durmuş Öztürk ve Yazıcı, 2017). Böylelikle yazar ve okuyucu arasındaki iletişim daha da güçlü hale gelecektir.

Bu çalışmada örnek olarak seçilen Rem Koolhaas'ın makalelerinin hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle kurduğu bağlantıları, benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konarak; alternatif bir okuma yapılmaktadır. Corpusa dayalı eşdizimsel bilginin mimarlık metinlerinde uygulanması, çalışmanın esas alanını oluşturmasının yanında mimarlığın kuramsal alanında bir okuma önerisi sunmaktadır.

Bu tez, Koolhaas'ın makalelerinin yakından incelenmesi ile Koolhaas'ın düşüncelerini anlamaya çalışmak üzerinedir. Koolhaas'ın söylemlerinin çözümlemesi yapıldığı bu çalışmada hangi sözcüklerin kullanıldığı sorusunu irdelemek, söylemlerin ana düşüncesinin açığa çıkarılması hususunda önemlidir. Sorun alanı olarak belirlenen 'mimarlık metinlerinde corpusa dayalı söylem analizi' ise Koolhaas makaleleri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Mimarlıkta İlişkiler: Dilbilim ve Göstergebilim

Soyut ya da somut her düşüncenin ifadesi dille gerçekleştirilmektedir. İletilmek istenen mesaja, bilgiye veya düşünceye göre dil kullanımı da değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla “her türlü ideoloji, bilim, sanat, felsefe vb. bilgi alanları birbirinden ayrılmış semantik alanlar” olmaktadır (Tanju, 1999: 5).

Mimarlık da diğer bilgi alanları gibi dünya ile ilişki içinde olan ve yaşanan çevrede belirli bir biçim oluşturan farklı semantik alandır. Her mimarlık ürünü kendine özgü anlama sahiptir. Mimarlık ürünü (çizim, model, yapı veya metin) kendi dilini ortaya koyarak üretim sürecine bağlı olarak değişen düşüncelerin aracı olarak dolaşıma girmektedir. Mimarlık ürününün anlamı ve değeri, ürünle etkileşime giren öznelerle ortaya konmaktadır. Ürünün tasarımcısından başlayarak üretimine kadar geçen süreç düşünüldüğünde anlamsal olanaklarının tüketilemez zenginliği bulunmaktadır (Tanju, 1999).

Mimarlık disiplininin özellikle 1970’li ve 1980’li yıllarda linguistik, semiyotik ve semantik araştırmalar konusunda çeşitli arayışlar içine girdiği söylenmektedir (Gandelsonas, 1998; Civelek, 2017). Yazınsal üretimler gerçekleştiren mimarlar, yapısal dilbilim ve göstergebilim konularında öncü isimleri temel alarak mimarlığın aynı zamanda metinsel bir temsil olduğuna yönelik önemli bir altyapı oluşturmuşlardır (Durmuş Öztürk ve Yazıcı, 2017).

Dilbilimdeki gelişmelere paralel olarak mimarlık disiplininin, disiplinlerarası çözümlenmelere açık olarak gelişmiştir (Baş ve Akturan, 2008; Çelik ve Ekşi, 2008). Mimarlık düşüncesi içinde, mimarlık üretimi içinde ve mimarlık kültürü içinde dilbilim, göstergebilim ve anlama ilişkin söylemlerin yaygınlık kazanmasıyla mimarlık söylemine farklı perspektifler kazandırılmıştır.

Mimarlık söylemlerindeki açık/örtük anlamların ne olduğunun ortaya konulması için dilbilimsel, göstergebilimsel (semiyoloji), anlambilimsel (semantik) ve eşdizimsel açılardan yazılı, sözlü ve görüntülü mesaj üzerinden çözümlenmesi gereksinimini doğurmuştur (Baş ve Akturan, 2008; Çelik ve Ekşi, 2008: 107). Mimarlıkla ilgili söylemleri göstergebilimi içerisinde ele almak; söylemlerde yer alan göstergeler

dizilişlerini ortaya koyduktan sonra dizilişe katılan anlamlı parçaları çözümlenmektedir (Ökem, 2005).

Bu bağlamda mimarlık-dil ve mimarlık-göstergebilim kesişimini anlamak için her iki alanın da kapsamını ve tanımını doğru yapmak gereklidir. Dolayısıyla bu bölümde öncelikle dil, dilbilim ve göstergebilim alanlarının tanıtımı yapılarak, bu alanlardaki öncü bilim adamları hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra dilbilimin ve göstergebilimin mimarlıkla olan ilişkisi irdelenmektedir.

2.1.1. Dil ve Dilbilim

Dilbilim genel olarak dili konu edinen ve doğal dillerin hem işleyişini hem de değişimlerini inceleyen bir insan bilimidir (Vardar, 2001).

Dil, insanlığın doğuşundan beri bir düşünce konusu olmasına karşın dilbilim 20. yüzyıl ile birlikte bilim sahasına girdiği görülmektedir; çünkü bir bilim dalının var olması için o bilimin iyice belirlenmiş ve sınırlandırılmış bir konusu, yani bir nesnesi ve bu nesneyi inceleyecek bir yöntemi olması gerekmektedir.

Dilbilimi doğal dilleri inceleyerek dil olgusunu meydana getiren kuramlara sahiptir. Bu kuramları kendisi ürettiğinden dolayı bir bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca tanımlanabilen ve uygulanabilen yöntemlere sahiptir (Kıran ve Eziler Kıran, 2006).

Dilbilimin aracı dildir. Dil sadece sözlü değil yazılı, görsel (bina, resim, heykel vb.) her türlü anlatım biçimiyle ilgilenmektedir. Dil kendi sınırlarını belirleyerek; dil ailelerini tanıtmak ve bütün dilleri araştırmakla görevlidir (Saussure, 2001: 34). Dilbilim ve dilbilimcilerin görevi ise, topluma ait ortak değerlerin paylaşılmasını ve gelişmesini sağlamaktır.

Dil olgusunun ortaya çıktığı ilkçağdan bu zamana kadar olan süreç boyunca dile filozoflar, dilbilimciler ve düşünürler tarafından farklı şekilde tanımlamalar getirilmiştir. Bu durum dilin sabit bir tanımı olmadığını göstermektedir (Güven, 2015).

Türk Dil Kurumu'na (1998: 586) göre dilin pek çok tanımı bulunmakla beraber bazı tanımlamaları şöyledir: “düşünce ve hisleri iletmek için kullanılan herhangi bir anlatım aracı” ve “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için sözcüklerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan...”

20. yüzyıl dilbiliminin kurucusu olan Ferdinand de Saussure'e (1916) göre “dil yetisinin toplumsal ürünü olan dil, bu yetinin bireylerce kullanılabilmesini sağlayan ve

toplumca benimsenmiş olan uzlaşımsal bir düzendir. Hem gösterenlerle gösterilenlerin birleşmesiyle oluşan bir dizge, hem de bu bileşimin bir ürünü olan göstergelerle bunları oluşturan ve bunların oluşturduğu öğelerin işleyiş kurallarını içeren bir düzenektir” (Vardar, 2007: 71-72). Saussure dil kavramında üçlü bir ayırım yapmaktadır: insana özgü dil yetisini belirten *langage*, toplumsal uzlaşma sonucu göstergelerden oluşan ideal soyut dizge *langue*, dilin gerçekteki somut kullanımını anlatan *parole*'dir (İmer vd., 2011). Ayrıca Saussure, göstergelerin yapısının dilbiliminin konusunu oluşturduğunu savunarak, *langue* ve *parole* arasındaki farkı ortaya koymaktadır. *Langue* dilin yapısıdır, birbirlerine anlam veren göstergeler ağıdır, sabittir ve değişmezdir. *Parole* ise dil kullanımında konumlandırmaktadır ve belirli durumlardaki insanların kullandığı göstergeleri ifade etmektedir. *Parole* her zaman dilden yararlanmak zorundadır; çünkü belirli ifadeleri mümkün kılan dil yapısıdır (Jørgensen ve Phillips, 2002).

Bir dil insanın deneyimlerine göre şekillenen, her toplulukta farklılık gösteren ve anlamı içerik ve sessel birimler olarak ayıran bildirişim aracıdır (Martinet, 1998). Chomsky (1957: 13) dili, “her biri sonlu uzunlukta ve sonlu bir üyeler kümesinde oluşturulan (sonlu ya da sonsuz) cümleler kümesi” olarak tanımlamaktadır. Vardar’a göre ise dil, belli bir insan topluluğuna ait göstergeler dizgesidir (Vardar, 2007).

Çok değişik perspektifler veren dil, soyutlama işiyle birbirinden ayrılan yönleri bulunan karmaşık bir bütündür. Bazı açılardan evrensel iken bazı açılardan kendine özgü nitelikleri olan dil, bakış açılarına ve ele alış yöntemlerine göre değişik biçimlerde irdelenebilmektedir (Vardar, 2001).

Dil, düşünme eylemi ve düşünce açısından ele alındığında; Vendryes (2001) dili basit bir yardımcı değil, düşüncenin vazgeçilmez ortağı olarak değerlendirmektedir. Aynı zamanda dil düşüncenin tüm boyutlarına ulaşabilmesini sağlarken, düşüncenin gelişmesine de imkân tanımaktadır. Mounin'e (1975) göre ise, bu iki düzlemin birçok durumda birbiriyle yakın ilişkiler içerisinde olmalarının nedeni her ikisinin de simgesel ya da göstergesel bir kökene bağlanmasıdır.

Dil sözcüğün toplumsal olayıdır; çünkü her milletin sözlüğü kendi yaşayış biçimini, inançlarını, gelenekleri ve görenekleri hakkında ipuçlarını barındırmaktadır. Bir milletin geçmişi yalnızca dil araştırmaları yapılarak ortaya koyulabilmektedir (Meillet, 1960; Aksan, 2007). Bu bağlamda dilin varlığı bir milleti yansıtan değerli bir hazine olarak ifade edilebilir.

Bu bilgiler doğrultusunda dil belli bir zaman diliminde gerçekleşen, evrimi gerekli kılan bir olgu olmaktadır (Ökem, 2005). Dilbilim hakkındaki verilere dil araştırmaları arasında yer verilerek dille olan ilişkisinin kurulmasına olanak sağlanmıştır.

2.1.1.1. Dilbilim Tarihi

Dilbilim, yeni bir bilim dalı olmasına rağmen aslında dilbilimin konusu olan dil, insanlıkla beraber varolmuştur. Bu nedenle dil ile ilgili problemler, dilbilim öncesi döneme kadar uzanmaktadır. Yüzyıllardır din, felsefe, dilbilgisi, betikbilim vb. alanlarda dille ilgili çalışmalar yapılmış olup birikimi günümüze kadar gelmektedir.

Yeryüzünde dili konu edinmiş en eski çalışmalar Eski Hint'e ve Eski Yunan'a kadar uzanmaktadır. Dil hakkındaki çalışmaların varlığı ve buna yönelik çalışmaların devam etmesinde din etken rol oynamıştır; çünkü kutsal kitapların yanlış okunmasını ve değerlendirilmesini hiçbir din hoş görmemektedir. Bu yüzden din ile ilgili metinlerin nesiller boyu doğru bir şekilde aktarılması için bazı yazım ve okuma kuralları konulmuştur. Böylelikle dilbilgisi kavramları ortaya çıkmıştır (Aksan, 2007).

Aristoteles'ten itibaren birçok düşünür, insanı diğer varlıklardan farklı kılan özelliğin dil olduğunu ifade etmiştir (Bircan, 2015). Aristoteles'ten sonra da sürdürülmeye devam eden dil çalışmaları sözcük ve nesne arasındaki ilişki hakkında tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmalar sonucu analogistler ve anomalistler olmak üzere iki karşıt görüş ortaya çıkmıştır. Analogistler dili doğal, mantığa dayanan kurallı varlık olarak benimseyenken; anomalistler, analogistlerin bu görüşünü reddederek dilin yapısının kuralsız olduğunu benimsemişlerdir (Aksan, 2007).

18. yüzyıl dilbiliminde felsefe üzerindeki tutum, bilimsel tutumun önünde olmakla beraber, dilbilime önemli katkılar sağlamıştır. 19.yüzyılda ise doğrudan dili konu edinen dil araştırmaları amaçlanmamıştır. Araştırmacıların “dili nasıl kullanmalı?” sorusunun yerine “dil nasıl kullanılmıştır?” sorusuna yanıt aramaya başlaması dilbilim alanında önemli adımlar atılmasına neden olmuştur (Vardar, 2001: 26). Grimm ve Humboldt'la birlikte dilbilim kendi alanına yönelmiştir ve Humboldt, bağımsız bir dil felsefesi geliştirerek, genel dilbiliminin de temellerini atmıştır (Özdemir, 1996).

20. yüzyıl dilbilimin kendi başına bir bilim dalı olduğu, dilin kendi yapısı içinde incelendiği ve önemli fikir ve düşüncelerin ortaya atıldığı bir çağın başlangıcı olmuştur. Bu yeniliklerin birçoğu İsviçreli dilbilimci ve yapısal dilbilim akımının öncüsü Ferdinand de

Saussure ile gerçekleşmiştir (Özdemir, 1996). Çünkü Saussure'ün kuramı; dilin başlıca özelliklerine dili dil olarak, dil içinde kendine özgü dizge olarak bir biçime indirgemenin inceleyen ve var olan dil sorunlarına çözüm getiren akımın temellerini atmıştır (Aksan, 2007; Özdemir, 1996). Saussure, dilbilimi bağımsızlığına kavuşturarak dilbilim yönteminin ilkelerini belirlemiştir.

Saussure'e göre dilbilimci problemi, bağlantıları olan bir dizge olarak ele alarak dizgenin yapılarını araştırmalıdır. Saussure gerçekliği tözde, maddede ve somut nesnelere değil; soyut biçimlerde ve kapalı yapılarda aramıştır. Dolayısıyla her türlü oluşun ardındaki dizgeyi bulup ortaya çıkarmayı amaçlamıştır (Vardar, 2001).

20. yüzyıla gelindiğinde Amerikalı yapısal dilbilimci Noam Chomsky'nin çalışmaları ortaya çıkmaktadır. Chomsky dilde sözdizimine ağırlık vermiştir. Günümüzde üretimsel-dönüşümlü dilbilgisi kuramı olarak adlandırılan üretici dil bilgisinin temellerini atmıştır. Dil bilgisinden yararlanarak dilin çekirdek tümcesini bulup, bu çekirdek tümcelerden yeni tümce türleri elde ederek insan dilini çözümlemeye çalışmıştır (Aksan, 2007).

Toplum yaşamı, iletişim sağlayan anlamlı birim ya da göstergelerin kurduğu bağlantılar ağı olarak ele alınmalıdır. Bu yüzden dil bu toplum yaşamına oturtulmaktadır. İletişim araçlarının en yetkilisi dil olduğu için, anlamlı olan her birim ya da göstergeyi dilbilimin içine yerleştirmek mümkün olmaktadır (Saussure, 2001). Bu çalışmalar sayesinde dil, dilbilimin inceleme alanını oluşturmaktadır ve dilin etkisi göstergebilim çalışmalarında da devam etmektedir.

2.1.2. Göstergebilim

Fransızca'da *semiotique* ya da *semiologie* olan göstergebilimin Türkçe'deki ilk anlamı 'göstergeleri araştıran bilim dalı' ya da 'göstergelerin bilimsel araştırması' olmasının yanı sıra; anlamsal üretimi araştıran, yeniden ele alan ve bu amaçla yöntembilimsel ve betimsel açıdan kendini kuran bilimsel bir yaklaşımdır. Göstergebilim, metinleri oluşturan her anlamlı birimin birbirine nasıl eklenildiğini inceleyerek üretim sürecini ortaya koyan bilim dalıdır. Bütünü oluşturan anlamlı birimler arasındaki bağlantıyı, anlatının derinliklerinden çıkararak göstergebilimsel çözümleme yapmaktadır ve anlam karşıt öğeler arasındaki ilişki sayesinde ortaya çıkmaktadır (Rifat, 2009).

Guiraud'a (1994) göre göstergebilim 'diller, düzgüler ve belirtkeler' vb. gibi gösterge dizelerini incelemektedir. Saussure'ün göstergebilimi ise, toplum içinde var olan

göstergeleri araştırmaktadır. ‘Genel Dilbilim Dersleri’ adlı kitabında Saussure, dilbilimi göstergebilimin bir alt kümesi olarak görmektedir. Böylelikle dilbilim ve göstergebilim arasındaki ilişkiyi kurmaktadır. Greimas’a göre göstergebilim dünya ile insanı ve insan ile insan arasındaki ilişkileri inceleyerek birbirlerine taşıdığı anlamı araştırmaktadır (Rifat, 1998). Coquet’e (1997) göre; göstergebilim sadece sözcük ve sözcük dizimi, tümce, resim, mecaz vb. gibi konuları araştırmamaktadır; içinde tüm bunları barındıran söylem ve eylem içindeki dille de ilgilenmektedir (Güneş, 2012).

Göstergebilim, insanların anlaşmasını sağlayan doğal diller, jestler, mimikler, işaretler, bir ressamın tablosu, tiyatrodaki bir sahne, moda, bir kentin oluşumu, mimarlık öğeleri vb. gibi iletişimi sağlayan veya sağlamayan her anlamlı bütünü çeşitli birimlerden oluşan sistemdir (Rifat, 1998).

Farklı alanlarda gerçekleşen sistemlerin anlamlı bütünü birimleri, göstergelerden oluşmaktadır. Bu yüzden göstergebilimi anlamak için göstergebilimin temelini oluşturan ‘gösterge’ kavramını anlamak gerekmektedir. İnsanların çevresi göstergelerle, biçimlerle, simgelerle, işaretlerle kuşatılmaktadır. Bu çevrede iletişim kurmak, düşünceyi veya görüşü ortaya koymak için göstergelerden faydalanılmaktadır. Dolayısıyla göstergeler düşüncelerin aktarılmasını sağlamaktadır.

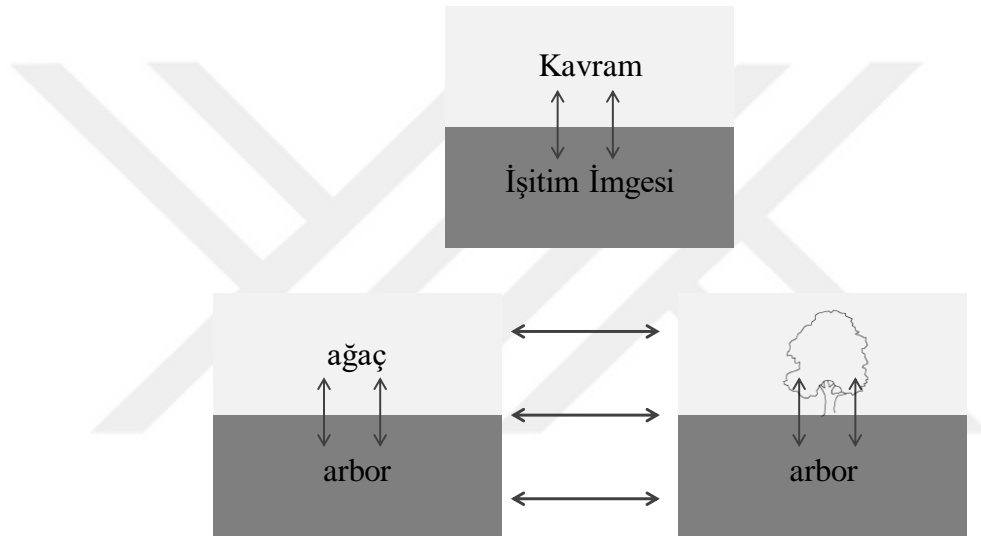
Türk Dil Kurumu’na (1998: 879) göre gösterge, ‘anlamla biçimin, gösterenle gösterilenin kaynaşmasından oluşan dil birimidir’. Gösterge, başka bir şeyi uyaranın etkisine bağlı olarak onu çağrıştıran bir uyaran, gösteren, düşündürülen nesne, olgu, varlık, biçim belirtilebilen bir öğedir (Guiraud, 1999; Vardar, 2001; Rifat, 2009). Bu yüzden sözcükler, simgeler, işaretler gösterge olarak kabul edilmektedir. Bir tablodaki bir renk ya da figür, bir masaldaki kahramanın amacı veya herhangi bir moda dergisindeki bir etek, kazak vb. çevresindeki diğer nesnelere bağlantısı olan her şey bir gösterge olarak örneklenebilmektedir (Rifat, 2009).

Göstergeyi, göstergebilimin başta gelen temsilcilerinden Roland Barthes, iyi şekilde örneklemiştir: Sadece çiçek olan bir gül, bir gencin kız arkadaşına verilmesiyle bir gösterge haline dönüşmektedir. Çünkü gül, bir gencin kız arkadaşına duyduğu aşkı ifade etmektedir. Böylelikle kız arkadaşı da gencin kendisine olan aşkını öğrenmiş olmaktadır (Mutlu, 2004).

Göstergebilimciler, göstergeyi gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiye dayalı olarak gösterenle gösterilenin birleşiminden oluşan bir bütün olarak görmektedir. Gösteren, konuşan bireylerin tümünde ortaklaşa bulunan sözcükler iken; gösterge, düşüncenin ya da

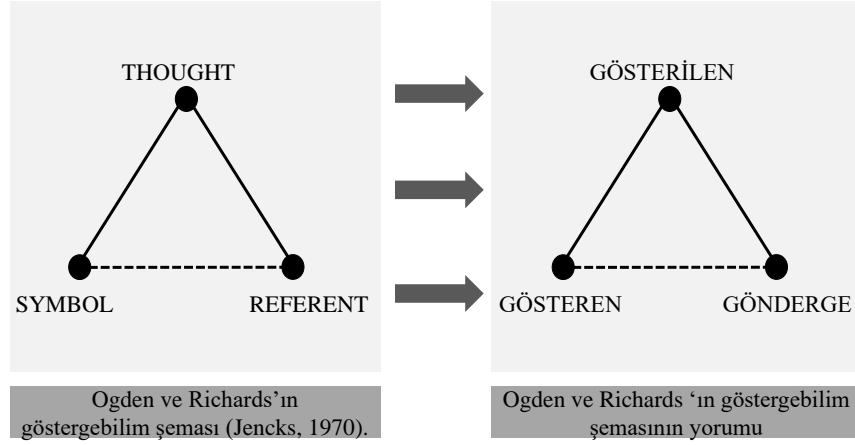
anlamın dile getirilmesinde yararlanılan sözcük ya da sözcüklerdir. Gösterilen ise gösterenin zihinlerde uyandırdığı düşünce ya da kavramdır (Kıran ve Eziler Kıran, 2006; Vardar vd., 1978).

Saussure göstergeyi dilbilim çerçevesinde ele almıştır. Dil göstergesini bir kavram ve işitimi imgesinden oluşturmuştur. Bu bağlamda öğelerin birbirine çağrışım yaptığını belirtmiştir. “Latince bir sözcüğü, kişinin anadiline çevrilmesi ve kavramın işaret ettiği imge” ile örnekleyerek bütün yerine gösterge, kavram yerine gösterilen ve işitimi imgesi yerine de gösteren terimleri kullanmıştır (Şekil 1) (Saussure, 2001; Güneş, 2012: 34).

Şekil 1. Saussure'ün dil göstergesi örneğinin şematik anlatımı (Saussure, 2001: 108).

Göstergebilim hakkında literatür incelendiğinde en sık kullanılan göstergebilim şeması, Saussure'ün dil göstergesi tanımını zenginleştiren İngiliz dilbilimcileri C. K. Ogden ile I. A. Richards'a aittir (Şekil 2) (Kıran ve Eziler Kıran, 2006; Uçan, 2008).

Şekil 2. Ogden ve Richards'ın göstergebilim şeması (Jencks, 1970).

Ogden ve Richards'ın şeması 'semiological triangle' olarak adlandırılmaktadır. Düşünce-sembol-gönderge bağlamını yorumlayarak 'gösteren, gösterilen, gönderge' kavramlarını üçgenin her bir ucunda ilgili yerlerde konumlandırmaktadır. Ayrıca bu şemada; gönderge, gösterenin işaret ettiği somut temsilidir. Sözcük önce bir kavramı, daha sonra da nesneyi anımsatmaktadır. Bu yüzden sembol ile düşünce arası düşünce ile gönderge arası kesintisiz çizgi ile ifade edilmiştir. Çünkü sözcük nasıl doğrudan kavramı çağrıştırıyorsa kavram da doğrudan nesneyi çağrıştırmaktadır. Sözcük ile nesne arasındaki ilişki kavram üzerinden sağlandığı için ve aralarında doğrudan ilişki olmadığı için kesikli çizgiyle ifade edilmektedir (Huber, 2008).

Yapılan literatür araştırması sonucunda göstergebilim ile dilbilimin birçok noktada kesiştiği gözlenmiştir. Göstergebiliminin bilimsel özelliğini vurgulamak, aynı zamanda dilbilimi göstergebilime bağlayan özellikleri de vurgulamak demektir. Dolayısıyla bu durum göstergebilimsel çözümlenelerde dilbilimi bir yardımcı araç olarak kabul etmeyi mümkün kılmaktadır.

2.1.2.1. Göstergebilim Tarihi

Göstergebiliminin tarihi köklü bir geçmişe sahiptir. Geçmişten zamanlardan beri birçok bilim adamı ve düşünür gösterge kavramını incelemiş ve araştırmıştır. Özellikle dilsel göstergeler üzerinde yoğunlaşarak yeni düşünceler ve yaklaşımlar geliştirmişlerdir.

Gösterge, İ.Ö. 5. yüzyılda teknik ve felsefi bir terim olarak literatüre geçmiştir. Örneğin; Yunanlı hekim Hipokrates ve Yunanlı felsefeci Parmenides 'kanıt', 'belirti' ve

‘semptom’ anlamına gelen Yunanca *tekmerion* sözcüğünü; Yunanlı hekim Galenos hastalık işaretlerinin araştırılması anlamında *semeiotike* terimini gösterge ile eşanlamlı olarak kullanmıştır. Stoacılar ise gösteren ile gösterilen arasındaki karşıtıktan söz etmiştir (Rifat, 2009).

Ortaçağ’da skolâstik felsefeciler döneminde, dönemin dilbilimcileri Modusçular tarafından dil, dünyayı yansıtan ayna olduğu kabul edilmiştir. Bununla birlikte Modusçular anlam ile biçim arasındaki bağlantıyı da araştırmıştır. 17. ve 18. yüzyıllarda ise genel bir dil ve anlam kuramı öneren Locke, Leibniz, Diderot, Condillac, Lambert ve Pierce gibi filozoflar, dilbilimciler ve felsefeciler, anlam taşıyan biçim ve gösterge üzerine çalışmışlardır (Rifat, 2009).

John Locke, ‘An Essay Concerning Human Understanding’ (1690) adlı eserinde göstergeyi ele alarak ‘göstergeler öğretisi’ anlamında *semeiotike* terimini kullanmıştır. Locke gösterge sistemini açıklamak için idelerden söz etmiştir. İdeler Locke’un birşeyleri anlamak için kullandığı göstergesi iken, idelerin de göstergesi sözcükler olmuştur (Altuğ, 2008). Yani Locke göstergeler öğretisinde hem sözcüklerin hem de idelerin gösterge olarak çözümlenebileceğini öngörmüştür. Locke’a göre insanın düşünme yetisini anlamak idelerle sağlanmıştır. Bu yüzden de dış dünya hakkındaki bilgilerimiz ideler sayesinde mümkün olmuştur (Altuğ, 2008).

19. yüzyıla gelindiğinde ise gösterge, Charles Sanders Peirce’in ve Ferdinand de Saussure’ün çalışmalarıyla beraber bir disiplin olarak göstergebilim çerçevesinde değerlendirilmiştir. Amerikalı Charles Sanders Peirce, göstergebilim kavrayışını mantık temeline oturtarak göstergeler alanındaki bütün öğeleri üçlüler olarak sınıflamıştır ve bilimle pragmatizme (faydacılık) dayanan mantık kuramı geliştirmiştir. Çalışmalarını Avrupa’da ortaya koyan Ferdinand de Saussure ise göstergeyi dil temelinde ele almıştır (Özmkas, 2009). Saussure’ün kuramında göstergeler anlamlarını diğer göstergelerden ayırt ederek kazanmıştır. Jørgensen ve Phillips’e (2002) göre Saussure’ün geleneğinde dilin yapısı, her gösterge ağındaki düğümlerden biri olarak yer alan bir balık ağı gibi düşünülmüştür. Bu iki düşünürün farklı coğrafyalarda çalışması, sistemleri arasında bir fark oluşmasına da neden olmuştur (Özmkas, 2009).

Göstergebilimin öncülüğünü yapan Saussure ve Peirce, bir disiplin olan göstergebilimin temellerini atarak 1960’lardan sonra göstergebilimin bir bilim dalı olmasını sağlamıştır. Vardar’a (2001: 88) göre; Roland Barthes, Louis Hjelmslev, Claude Lévi-Strauss, Julia Kristeva, Christian Metz, Algirdas J. Greimas ve Jean Baudrillard gibi

araştırmacılar Saussure'ü esas alan Avrupa geleneğini; Charles W. Morris, Ivor A. Richards, Charles K. Ogden, Umberto Eco ve Thomas Sebeok gibi araştırmacılar ise Peirce'i esas alan Amerika geleneğini benimsemiştir.

Göstergebilimin önemli düşünürlerinden Roland Barthes, daha çok popüler kültür üzerine çözümler yapmıştır. Bu çözümleri bildirişim amacı taşımayıp olguları (giyim, mobilya, moda, otomobil vb.) anlamlama kavramıyla göstergebilime bağlamıştır. Barthes'ın kuramında göstergelerle ikincil (yananlam) gösterilenler arasındaki bağlantıların çözümlenmesi bulunmaktadır (Vardar, 2001). Barthes'a göre her gösterge dizgesi dille iç içe olan nesne, imge ya da davranıştır ve bunların her birinin anlam iletimi bağımsız biçimde gerçekleşmemektedir. Çünkü her görsel anlatım ve anlam çoğunlukla dilsel bir iletiyle doğrulanmaktadır (Kıran ve Eziler Kıran, 2006).

Litvanya kökenli Fransız dilbilimci ve göstergebilimci Algirdas Julien Greimas anlamlı olan her bütünü inceleyerek göstergebilimi, bağımsız bir bilim dalı haline getirmiştir. Greimas yöntemini yazınsal, yazınsal olmayan, görsel sanatlar vb. çeşitli dizgelere uygulamıştır. Ona göre bir söylem üç ana katmanda gerçekleşirken; anlam ise söylemin öğelerinin derin yapılardan başlayarak yüzey yapılarla birleşmesiyle oluşmaktadır. Greimas bu süreci 'üretici süreç' olarak adlandırmaktadır (Kıran ve Eziler Kıran, 2003; Kıran ve Eziler Kıran, 2006).

Fransız göstergebilimci Julia Kristeva ise; dilbilimden farklı olarak mantık, matematik, psikanaliz ve diyalektik materyalizim alanların kavramlarından faydalanarak gösterge çözüm ya da anlam çözüm olarak tanımladığı yeni bir çözümlenme yöntemi geliştirmiştir. Göstergebilimi bir eleştirel bilim veya bilimin eleştirisi olarak ele alarak göstergebilime yeni bir boyut kazandırmıştır. Kristeva'ya göre metin, bir çalışmanın bitmiş bir ürünü olmamakla birlikte metnin üreticisi ile okurunun bir araya geldiği yeni bir üretim alanı olmuştur (Rifat, 2009). Yani metnin sürekli üretkenlik sağlayan zengin bir ürün olduğunu belirtmiştir.

Yapısal dilbilimle ilgilenen araştırmacı ve edebiyat eleştirmeni olan Michael Riffaterre, 1960'lı yıllarda biçimsel ve yapısal bir biçembilimin temelini ortaya atmıştır. Rifat'ın (2009) deyimiyle Riffaterre, yazınsal biçemi yalnızca dilbilimle açıklamanın yeterli olmayacağını biçimsel olguların dilsel olgulardan dilin de edebiyattan ayırt edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Riffaterre'ye (1983) göre her edebi metnin eşsizliği tartışılmazdır. Metin daima eşsiz bir türdür ve onun eşsizliği, insanın kendini bulabileceği yazınsallığın en basit tanımıdır. Bir metnin biçimsel değerini sözcüklerin bulunduğu

bağlamda araştırmaktadır ve göstergebilim çözümlemesinde sözü edilen metinlerarasılık kavramına önem vermektedir (Rifat, 2009).

Roman Jakobson ise hem Prag Dilbilim Okulu kurucuları hem de Rus biçimcilerinin arasında yer alan önemli dilbilimcilerden biri olmanın yanında pek çok Avrupa ülkesinde ve Amerika'da dilbilimin pek çok alanında çalışmalar yapmıştır. Jakobson, “ilk incelemelerinde F. de Saussure’ün görüşlerini şiir diline aktarmış, titremleme (entonasyon, tonlama), dizem (ritim), vurgu gibi olgular üstünde durmuş, çeşitli dillerin yapısını araştırmıştır” (Rifat, 1998: 30). Jakobson sözlü iletişimin öğelerini analiz ederek dilin altı ögesini tanımlamıştır. İleti gönderen kişi, o mesajı alan kişi, fiziksel iletişim ortamı sağlayan bağlam, mesaj, verilmek istenen mesajı anlaşılabilir yapan kod ve kanal olmak üzere her konuşma eylemi altı ögenin varlığını gerektirmiştir (Şerban, 2012; Eagleton, 2014). Jakobson ayrıca iletişimin duygusal (emotive), çağrısız (connotative), göndergesel (referential), üstdilsel (metalinguistic), ilişkisel (phatic) ve şiirsel (poetic) işlevleri olduğunu açıklamıştır (Eagleton, 2014). İletişim kavramı ile dilin yapısı arasındaki bağıntıları açığa çıkararak dilbilim, sesbilim, ruhbilim, yazınbilim, anlambilim vb. konularındaki yazıları bu akımların doğmasını sağlamıştır (Şen, 2005; Rifat, 1998).

Saussure’ün dilbilim anlayışını eleştiren felsefeci, edebi eleştirmen ve edebiyat kuramcısı olan Mihail Bakhtin ise; diyalog kuramı, parodi kuramı ve metinlerarasılık kuramı üzerine olan yazılarıyla katkı sağlamıştır. Bakhtin metinleri incelerken metinlerarasılık (intertextuality) kavramı ile aynı anlama gelen diyalojizm kavramını kullanmasıyla dikkat çekmiştir. Dili farklı bir şekilde ele alan Bakhtin, sözcüklerin bulunduğu bağlama göre değiştiğini ifade etmiştir ve metinlerin tarihsel, toplumsal, kültürel geçmişleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Rifat, 1998; Tüfekçi Can, 2014). Bununla birlikte Bakhtin ‘bir metin kendinden önceki yazılmış diğer metinlerden izler taşımaktadır ve bu metnin okuyucularının yaratacakları metinler de aynı zamanda bu metinle diyalog kurmaktadır’ şeklinde ifade ederek metin-okuyucu ilişkisini gündeme taşımıştır.

Sonuç olarak her türlü nesnenin analizinde göstergelerin tespiti dilbilimsel araçlarla açıklanabilmektedir. Çalışmanın konusu bağlamında dilbilim ve göstergebilim disiplinlerinin mimarlık disiplini ile olan ilişkilerine bakmak gereklidir.

2.1.3. Mimarlık ve Dilbilim İlişkisi

1960'lardan itibaren dilbilimin, mimarlığa yön veren ve 'mesaj, dil, ifade, temsiliyet' gibi kavramları mimarlıkta yeniden gündeme getiren bir anlayışa doğru evrilmesiyle birlikte; edebiyat, felsefe gibi disiplinleri yeniden biçimlendiren kuramsal bir yaklaşımın etkisi hâkim hale gelmiştir.

Mimarlık ve dilbilim arasındaki ilişkiyi ele alan yazınsal üretimler incelendiğinde, mimarlığın bir dili olduğu ve aynı zamanda dilin bir mimarlığı olduğu düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Çünkü hem mimarlık hem de dilbilim disiplinleri bir kod sisteminden oluşmaktadır ve anlam üretmektedir.

Ferdinand de Saussure'ün dilbilim kuramı, 19. yüzyılda meydana gelen en önemli gelişmelerden biridir. 'Genel Dilbilim Dersleri' adlı eserinde Saussure, dil anlayışını kökten değişime uğratan bir yaklaşım geliştirmiştir. Oluşturduğu dilbilim yöntemi ve kuramı, dilin bir göstergeler dizgesi olduğunu gündeme getirmiştir. Saussure'ün yapısal dilbiliminin temel önermeleri şu şekilde özetlenebilmektedir (Yücel, 2005; Saussure, 2001; Durmuş, 2009):

- Dil bir işaretler, göstergeler sistemidir.
- Dil ve söz arasında bir farklılık vardır. Dil toplumsal ve geneldir; söz ise farklılaşır, değişken ve bireyseldir.
- Dilde senkronik ve art zamanlı olmak üzere iki farklı eksen, iki farklı oluşum vardır.
- İkili kavram çiftleri ile kurgu çoğalır, farklılaşır ve yeni anlamlar oluşur.

Saussure düşüncesinde yazı ve dil, iki ayrı gösterge sistemi olarak ele alınmaktadır. Ancak yazı sadece dili temsil etmek amacıyla varken dil yazıdan tamamen bağımsız olarak var olan sözlü bir gelenektir (Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017).

Dilbilimde dil, her zaman salt gerçek bir dil ve dilin kullanımı anlamına gelmemektedir. Benzer biçimde mimarlıkta dil, sadece bir bina formu olarak fiziksel bir temsiliyet değildir. Mimarlık bir söylem üretebilir, bir söylemin parçası olabilir, çeşitli disiplinlerden farklı kavramlar devralarak onları bu üretimin merkezine yerleştirebilir veya aracı haline getirebilir. İşte söz konusu durum, mimarlığın sadece bir biçim grameri değil aynı zamanda bir dil üretiminin de göstergesidir (Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017).

Dilbilim konusu ve kavramlarına mesafeli yaklaşan bir söylem çözümlemesi ise bu noktada eksik kalacağından, metin üreticisi ve metin bağlamı ilişkisinin oluşturulmasında dilbilim ve söylem ilişkisi önemli görülmektedir (Uz Sönmez vd., 2009).

Mimarlık simgesel referanslar içeren bir söylemdir ve simgenin olmadığı yerde mimarlık yoktur. Tam da bu nedenle, kavramlar ve sembollerle biçimler arasındaki çok katmanlı ilişki, mimarlığın araçları olmaktadır. Mimarlık, mimari nesnenin disiplinli tavrının yanında aynı zamanda kolaylıkla yerinden edildiği ve hatta daha geniş kitlelere konu olduğu dil aracılığıyla çalışmaktadır. Eğer mimarlık bir iletişim aracı olarak düşünülürse; tüm toplumsal ve dinsel doğaya biçim veren mimari, bir iletişim biçimi ve simge olarak karşımıza çıkmaktadır. Mimarlık, düşüncelerin fiziksel bir temsilidir, kavramlar ve sembollerle çalışan bir iletişim dilidir (Erarslan, 2014). Mimar ise bu dili, biçimlerle dile getirmektedir. Mimarlıkta biri binayı görür, onu yorumlar ve yorumlarken sözcükler kullanmaktadır. Yani her gösterge durumunda aniden dile başvurulmaktadır (Jencks, 1970).

Dilbilim ve mimarlık arasında saptanan oldukça fazla sayıdaki yapısal benzerlik, farklı ama birbirine denk gelen kültür fenomenleri olarak kabul edilmektedir. Dilbilimde sesler, sözcükler, ekler ve harfler bir araya gelip anlamlı ya da anlamsız bir tümce kurabiliyorken; mimarlıkta da bir bina hiçbir zaman tek başına ve ayrık durmamaktadır. Dolayısıyla mimarlıkta bir binanın anlamı yalnızca kendisinden kaynaklanmaz. Çünkü bir binanın özgül anlamı; hem kendi dönemindeki öteki binalarla olan ilişkileri, hem de önceki dönemler ile kurduğu ilişkiler çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Önceden belirlenmiş hazır formatların kullanılmadığı her bina, tıpkı insanın kendi kendine kurduğu bir cümle ya da kendi oluşturduğu metin gibi bireysel bir dışavurumdur (Fischer, 2015).

Mimarlığın dilsel doğası da tıpkı sözcüklere benzer şekilde tanıtılmaktadır; binalar ve parçaları, zaman içinde anlamlarını değiştirmektedir. Çünkü dil, bir sesli göstergeler dizgesidir. Mimarlıkta sesli göstergeler, çeşitli yapı tipolojileri ve bina formları olarak ortaya çıkarken; bu tipoloji ve formlar, birer sembol ve gösterge olarak karşımıza çıkabilmektedir. Mesaj, simge ve semboller, mimari yapının bir dil olduğunu ve kendine özgü bir gramere sahip olduğunu gösterir. Örneğin Schulz (1971) bu grameri; yer (place), mekân (space) ve karakter (character) olarak sıralamıştır.

Başka bir açıdan bakılırsa; mimarlık, dilden farklı biçimlerde çalışmaktadır ve dilin harf, kelime ve kelime öbekleri kullanması gibi iletişim kurmasını sağlayan geniş ölçüde üzerinde anlaşılabilir araçlara sahip değildir. Bu farkı ifade etmek için Broadbent, mimarlığın Einstein'ın denklemlerini kolaylıkla iletemeyeceğini ifade etmektedir. Bu nedenle Geoffrey Broadbent (1980) ve Charles Jencks gibi mimarlık kuramcıları, Pierce ve

Saussure'ün çalışmalarından fikirler ödünç alarak, onları mimarlık alanında tartışmaktadır (Mills, 2011). Eisenman ise mimarlık ve dilbilim arasındaki ilişkiyi şöyle ifade etmektedir:

'Her şeyden önce dil gramere sahiptir. İtalyancadan İngilizceye değişen şey, farklı olan sözcükler değil dilbilgisidir. Öyleyse, eğer mimarlık bir dil olarak düşünülürse 'öğeler' önemli değildir. Yani sözcükler ne olursa olsun, eksik olan dilbilgisidir' (Ciuffi, 2014).

Dilbilim ve mimarlık arasındaki ilişkinin derinleşmesini sağlayan bu tez çalışması, sözcük, anlam, dil ve gösterge arasındaki ilişkilerin varlığını ileri sürmektedir. Bu ilişkiler aynı zamanda mimarlık kuramına katkı sağlayacak önemli yapı taşları haline gelmektedir.

2.1.4. Mimarlık ve Göstergebilim İlişkisi

Mimarlık disiplininin semiyotik ve semantik araştırmalar doğrultusunda yazınsal üretimler gerçekleştiren mimarlar, yapısal dilbilim ve göstergebilim konularında öncü isimleri temel alarak mimarlığın aynı zamanda metinsel bir temsil olduğuna yönelik önemli bir altyapı oluşturmuşlardır. Yani mimarlığın aslında bir göstergeler dizisi ve metinsel bir dizimden ibaret olduğu, yaygın bir söylemdir (Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017)

Göstergebilim, yapısalcılık, postyapısalcılık, yapıbozumculuk vb. gibi etkiler ile mimarlık, diğer disiplinlerle daha yakından ilişkiler kurma niyetini arttırarak disiplinlerarası niteliğini güçlendirmiştir (Nesbitt, 1996).

Göstergebilimin (semiology) gerekçesi ise 'göstergeler teorisi'dir. Göstergeler teorisi, anlamlı olan her şeyi içermektedir ve gösterge, form tarafından belirlenmiş olan şey olarak düşünülmektedir (Rénier, 1989; Simon, 1996). Bu gözlem bize form tarafından somutlaştırılan mimarlık nesnesini hatırlatır. Göstergebilim açısından mimarlık disiplinini araştırmak, mimarlığın kendi üretim biçimlerini anlam bakımından kuramsallaştırmaktadır. Böylelikle mimarlık etkinliği, göstergebilim üreten bir sembolik etkinlik alanı olarak kavranma eğiliminde olmaktadır (Lévy, 2008; Genard, 2002).

Tarihsel olarak bakıldığında göstergebilim, bir işaretin beş duyardan biri yoluyla algılandığı zaman meydana gelmektedir. Ancak herhangi bir deneyimde, duyguların biri ya da ikisi baskındır ve amaç için onlarla tartışılmaktadır. Bu nedenle sıradışı deneyimlerde daima bir algı, kavram ve temsil var olmaktadır (Jencks, 1970).

Özetle göstergebilim, nesnelerin anlamlarını ve yeniden üretim koşullarını belirleyen kodların tarih içinde üretildiğini ve -tıpkı dil gibi- kültürel niteliğini vurgulamaktadır (Yücel, 2005). Göstergebilime bir meydan okuma olarak görülen mimarlık ise; mimari nesnenin iletişim kurmaması; ancak iletişim kurmak için tasarlanmayan işlevsel mimari nesnenin özel bir meydan okumasıdır (Eco, 2001). Mimari bir kültürün parçası olan her bina, formu yoluyla zihinde bir görsel oluşturmaktadır. Bina bileşenleri, anlamlı göstergelere dönüştürülebileceği için bütün nesnelere ve aktiviteler göstergeler sistemini içeren bir metin gibidir (Parsae vd., 2015).

Eco'ya (1997) göre mimarlık bir dil olduğu için gösteren ve gösterilen olmadan var olamamaktadır. Bu nedenle, bir metin olarak mimariyi okumak hem kolay hem de zordur. Kolaydır çünkü metinsel koşullar, herhangi bir binada, bilinen bir şahsın eseri olarak anlaşılabilir, mekân ve malzemelerin bir organizasyonu olarak herhangi bir binada açık görülmektedir. Zordur çünkü okuma, göstergebilimsel bir analiz yoluyla potansiyel olarak vurgulanabilecek olan önemli alanlardan oluşan karmaşık bir akışı başlatmaktadır (Taurens, 2008). Bu nedenle dilbilim ve yapısalılık, mimarlıkta kod üretimine katkı yaparak yeni bir kuramsal boyut getirmektedir.

Mimarlıkta anlamlı parçaların bir araya gelişlerini araştırmak zordur. Çünkü mimarlığın anlamlı parçaları olan göstergeler, metinlerdeki gibi küçük birimler değildir. Mimarlıkta göstergelerin bağlamı, tasarımcı, formu vb. gibi özellikler açısından irdelemek ve anlamlandırmak herkes tarafından kabul görececek bir yorum getirmek olası değildir (Ökem, 2005).

Mimarlığın yorumu, hem inşa hem de tasarım faaliyetinde mevcuttur (Tasheva, 2012). Ancak söz konusu inşa her zaman fiili bir yapımla faaliyetini gerektirmez; aksine metinsel ve yazınsal üretim yoluyla düşünce inşası da olabilir. Bir metin olarak mimarlık, bir kod sisteminden oluşmakta ve anlam içermektedir. Mimarlık kullanıcıları/izleyicileri gördükleri mekânları zihinsel imgelerine, belleklerine ve kodlara ilişkin algılarına göre yeniden üretirler. Dolayısıyla tasarım nesnesi için bir anlam üretmiş olurlar (Parsae vd., 2015).

2.2. Söylem ve Söylem Analizi

Yapısalcı ve postyapısalcı dil felsefesinde gerçekliğe erişim her zaman dilden geçmektedir. Dil ile önceden var olanın asla bir yansıması olmayan gerçekliğin temsilleri

yaratılmaktadır. Ancak bu ifade, gerçekliğin kendisi yok demek değildir. Anlamlar ve temsiller gerçektir. Fiziksel nesnelere de vardır; ancak onlar söylem yoluyla anlam kazanmaktadırlar. Dil, o zaman dünyadaki zihinsel durumların ve davranışların ya da gerçeklerin altında yatan bilginin geçtiği bir kanal değildir. Aksine dil, üreten bir makinedir. Sosyal kimliklerin ve sosyal ilişkilerin oluşturulmasını sağlamaktadır. O halde söylemdeki değişiklikler sosyal dünyayı değiştiren bir araçtır (Jørgensen ve Phillips, 2002).

Dilbilim, psikoloji, antropoloji, sosyoloji, felsefe vb. disiplinler farklı yaklaşımlarla söylem terimini kullanmaktadır. Söylem terimi, sosyal ve dilbilimsel araştırmalarda birbiriyle ilişkili fakat farklı şekillerde ifade edilmiştir. Örneğin; dilbilimde, ya “cümle üstünde dil” (Stubbs, 1983: 1) ya da “cümle kullanımında dil” (Brown ve Yule, 1983) olarak tanımlanmaktadır.

Söylem ‘bir nesneyi’ veya ‘eylemde kullanılan dili’ oluşturan bir ifadeler sistemidir (Parker, 1992; Blommaert, 2005; Baker vd., 2001). Burr’a (1995) göre söylem; bir dizi anlam, metafor, temsil, imge, öykü, ifade vb. gibi birtakım olayların belirli bir versiyonunu bir araya getirecek şekilde kategorize edilmektedir (Burr, 1995).

Söylem insanların içsel olarak tutarsız olmasına izin vermektedir. Bu yüzden insanların neden kendileriyle çeliştiklerini, konumlarını değiştirdiklerini veya aynı konuda muğlak veya çelişkili görüşlere sahip olduklarını açıklamaya yardımcı olmaktadır (Potter ve Wetherell, 1987).

Bir söylem sadece sözcüklerin bir araya gelmesi değil aynı zamanda iletişim kuran kişinin düşüncelerinin ve bakış açısının sözel biçimindeki özünü ifade etmektedir. Söylem; nesnelere, konuşmacıların oluşturulması için kurallar ve prosedürleri ortaya koyan dilbilimsel pratik olarak tanımlanmaktadır (Shapiro, 1992; Graaf, 2001). Foucault’a (1972: 49) göre ise, söylem aynı zamanda “konuşulan nesnelere sistematik olarak biçimlendiren uygulamalar” olarak da tanımlanabilmektedir. Aynı zamanda söylem ideal zamansız bir form değildir, baştan sona tarihin bir parçasıdır. Kendi sınırlarını, bölünmelerini, dönüşümlerini, zamansallığının belirli biçimlerini kuran bir şeydir (Foucault, 1972; Jørgensen ve Phillips, 2002).

Sosyal bir eylem biçimi olarak söylem; bilgiyi, kimliği ve sosyal ilişkileri içeren sosyal dünyayı üretmede rol oynamaktadır (Burr, 1995). Böylelikle söylemlerdeki anlamın yazılması, dünyayı değiştirmektedir. Çoğu söylem yaklaşımları aşağıdaki düşünceleri kabul etmektedir (Jørgensen ve Phillips, 2002: 12):

- Dil, önceden varolan bir gerçekliğin yansıması değildir.

- Dil, söylemlerde yapılandırılmıştır ve tek bir genel anlamından ziyade söylemden söyleme değişen anlamları bulunmaktadır.
- Dildeki öğelerin dönüşümü ve sürekliliği spesifik bağlamların analizi yoluyla araştırılmalıdır.

Söyleme başka bir bakış açısı; sözlü iletişimde ifade edilen anlamı, mesajı ve onu kodlayan sözel formların ifadesidir. Mesaj, çeşitli söylemlerde farklı dil ve ifade kullanılarak kodlanabilmektedir (Mann ve Thompson, 1992). Bu yolla toplumlar kod ve anlam arasındaki ilişkiyi çözümleyebilmektedir.

Söylem sadece yazılı ve sözlü dili değil, aynı zamanda görsel imgeleri de kapsamaktadır. Görsel imgeler içeren metin analizinde; göstergebilimsel kodlar sayesinde dil ve imge arasındaki ilişki dikkate alınmaktadır (Jørgensen ve Phillips, 2002).

Foucault söylem çözümlemesini gerçekleri göz önünde bulundurmadan, bilginin toplumsal ve maddi varlığına bakarak gerçekleştirmektedir. Böylelikle söylem adı altında önemli oranda farklı konu ve tanım toplandığı için, farklı disiplinler kendi söylem anlayışlarını geliştirmektedir (Basa, 2000). Sonuç olarak 'söylem'in hem terminolojik hem de kavramsal olarak farklı tanımlamalara sahip olması, alanının genişliğinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte bu alan genişliği zayıflık olarak algılanmamalıdır (Macdonell, 1986: 61; Basa, 2000). Bunun yerine, söylemin çok etkileyici ve ilgi çeken doğasını destekleyen bir zenginlik olduğu düşünülmelidir.

Söylem analizi ise söylem üzerine düşünmeyi sağlamak ve söylem hakkındaki verileri elde etmek için kullanılan bir yöntem olarak nitelendirilmektedir. Bu analiz yöntemi, başka yöntemlerle birlikte ortaklık kurabilen alternatif bir yöntem olup kuramsal, nitel ve nicel çalışmalarda kullanılmaktadır (Wood ve Kroger, 2000).

Nitel ve nicel çalışmalarda kullanılan içerik analizi, metinlerin kullanıldıkları bağlamları hakkında anlamlı çıkarımlar yapabilmeyi sağlayan bilimsel bir araştırma yöntemidir (Krippendorff, 2004). Çeşitli söylemlere uygulanan birtakım metodolojik araç ve teknikler bütünü olan içerik analizi, nesnel sonuçlara dayanan ve genellikle tümdengelimle dayanan bir 'okuma' aracı olarak değerlendirilebilmektedir (Bilgin, 2003: 157).

Söylem analizi belirli bir zamanda ve belirli bir toplumda söylenen ya da söylenebilen tüm ifadeleri kapsamaktadır. Söylem analizi dille ilgili incelemeler yaparak, dilsel öğeleri sözdizimsel ve anlamsal açıdan ele alan bir yaklaşımdır. Aynı zamanda söylem analizi, söylemi sadece biçimsel açıdan değil, sosyal ve kültürel bağlam içinde de

değerlendirmeyi hedeflemektedir. (Barker ve Galasinski, 2001). Dolayısıyla söylem analizi, söylemlerin hem dilbilimsel hem de sosyo-kültürel boyutlarını ele almaktadır.

Foucault, hem teorik hem de ampirik araştırmalarla söylem analizinin tanımlanmasında ve geliştirilmesinde etkileyici bir role sahiptir. Foucault'a (1984) göre söylem bazen tüm ifadelerin genel alanıdır, bazen bireyselleştirilebilir bir ifade grubudur ve bazen de birtakım ifadeleri içeren düzenlenmiş bir uygulama olarak ele alınmaktadır (Fairclough, 2004). Bu bağlamda Foucault üç farklı boyut önermektedir (Ifversen, 2003):

- Kavramsal mimarlık (Conceptual architecture)
- Semantik makro alanlar (Semantic macro-areas)
- Konumlar (Positions).

Söylemler, bilimsel söylemlerde olduğu gibi belirli bir terminoloji tarafından tanımlanabilmektedir. Bir söylem aynı zamanda çeşitli kavramları bir araya getirme biçimiyle ve belli kavramların merkezi bir rolle nasıl ilişkilendirildiği ile karakterize edilmektedir. Söylemin kavramsal mimarisinin analizinde, kavramların yan yana nasıl var olduğunu ve diğer söylemsel oluşumlardan içe aktarılan kavramların nasıl yeniden dönüştüğü gözlemlenmektedir. Foucault'nun yapısalcı düşünce tarzı, bir söylemle oluşturulmuş ilişkisel ve dizilimsel yönle ilişkilidir (Ifversen, 2003).

Foucault için söylem analizi, metinlerin ve metinlerin bileşenleri olarak ifadelerin analizidir (Fairclough, 2004). Belki de Foucault tarafından önerilen analitik çerçevedeki en ilginç özelliklerden biri, konumların düzenlenmesi ile ilgilidir. Bu kavram, söylem içindeki rollerin ve konuşmacı konumlarının dağılımına işaret etmektedir. Örneğin; tıbbi bir söylemde doktorun konumu, konuşma ve belirli bir kelime hazinesi kullanma hakkını belirtirken; hastanın pozisyonu, konuşmacıların belirli bölümlerinden uzak durmaktadır (Ifversen, 2003).

Söylem analizinde, anlamın altında yatan düşüncenin analizi yapılmaktadır (Mann ve Thompson, 1992). Anlam her zaman iletişimcinin zihnindekilerin dışavurumudur. Bu nedenle söylem analizi yaklaşımlarında, anlam iletimini sağlamak için metnin sözel formları konuşmacı veya yazar tarafından seçilmektedir. Bu sözel formlar sayesinde ise konuşmacı ya da yazarın düşünceleri analiz edilebilmektedir (Mann ve Thompson, 1992).

Sonuç olarak söylem analizi; metin analizi, içerik analizi, sosyal analiz, dilbilimsel analiz vb. analiz türlerini kapsayan bir eleştirel analiz biçimi olarak dilin her açıdan yorumlanmasını sağlayan bir analiz modeli haline gelmiştir (Sözen, 1999).

2.2.1. Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel söylem analizinde söylem olarak dil, insanların toplumsal ve tarihsel olarak konumlanmış biçimini değiştirebilecekleri bir eylem şeklidir (Austin, 1962; Jørgensen ve Phillips, 2002). Söylem analizinin merkezinde eleştiri vardır ve söylemlerin dili nasıl kullandığını sorgulamaktadır (Elliott, 1996; Çelik ve Ekşi, 2008).

Eleştirel söylem analizinin amacı, geç modernitedeki sosyal ve kültürel fenomenlerin ve değişim süreçlerinin dilbilimsel boyutlarına ışık tutmaktır (Jørgensen ve Phillips, 2002). Eleştirel söylem analizi genellikle sosyal meseleler ve politik sorunlarla ilgilenmektedir. Bu yüzden eleştirel söylem analizinde yapılan araştırmalar; örgütsel analizler, pedagoji, kitle iletişimi ve ırkçılık, milliyetçilik ve kimlik gibi alanları kapsamaktadır (Jørgensen ve Phillips, 2002).

Toplumdaki güç ilişkilerinin yapılandırılmasında dilin rolünü tanıyan söylemin ve metin analizi biçiminin ortaya çıkışı 1970'li yıllarda görülmüştür ve pek çok dilbilimsel araştırma yapılmıştır (Wodak ve Meyer, 2009). Bu yıllarda pek çok toplumsal dilbilim araştırmaları; sosyal hiyerarşi ve iktidar meselelerine dikkat ederek dil varyasyonunu, dil değişimini ve iletişimsel etkileşim yapılarını tanımlamayı ve açıklamayı amaçlamıştır (Labov, 1972; Hymes, 1972; Wodak ve Meyer, 2009). Bu bağlamda metinlerin üretimi, yorumlanması, toplumsal dürtü ve yapılar ile olan ilişkileri, çok farklı bir ilgiyi işaret etmiştir. Daha sonra Kress ve Hodge (1979), Fowler vd. (1979), Van Dijk (1985), Fairclough (1989) ve Wodak (1989), eleştirel söylem analizinin varsayımsal ilkelerini açıklamıştır (Kress, 1989):

- Dil sosyal bir olgudur
- Sadece bireyler değil, aynı zamanda kurumlar ve sosyal gruplar dilde ifade edilmektedir
- Metinler iletişimdeki ilgili birimlerdir
- Okuyucular / dinleyiciler ilişkilerinde pasif alıcılar değildir
- Bilim dili ile kurumların dili arasında benzerlikler vardır, vb.

Norman Fairclough (1995) söylem analizini daha geniş bir hareketin etiketi olarak kullanmaktadır. Fairclough eleştirel söylem çözümlemesini, sistematik olarak araştırmayı amaçlayan bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır (Jørgensen ve Phillips, 2002). Ona göre bir metnin diğer metinlerin öğeleri ve söylemleri üzerinden nasıl yararlandığını incelemektedir. Somut dil kullanımı, daima kurulmuş anlamlar üzerine inşa edildiğinden

dolayı her zaman önceki söylemlere dayanmaktadır. Fairclough'un yaklaşımı, metin odaklı bir söylem analizi biçimi olup, aşağıdaki ilkeleri birleştirmeye çalışmaktadır (Fairclough, 1992: 72):

- Dilbilim alanındaki ayrıntılı metin analizleri (Halliday'ın işlevsel dilbilgisini içerir.)
- Sosyal uygulamanın makro-sosyolojik analizi (Spesifik metinlerin analizi için bir yöntem sağlamayan Foucault'un kuramını içerir.)
- Sosyolojide mikro-sosyolojik analiz günlük yaşam ve insanların eylemlerinin ürünü olarak kabul edilir (Jørgensen ve Phillips, 2002).

Fairclough'ın ilkeleri doğrultusunda onun söylem inşasına; sosyal kimlikler, sosyal ilişkiler, bilgi, anlam sistemleri katkıda bulunmaktadır ve değişimin araştırılması söz konusu olmaktadır. Eleştirel söylemin araştırma alanı; dünyanın çeşitli temsillerini, sosyal konuları ve sosyal ilişkileri inşa eden söylemsel pratiklerdir. Güç ilişkileri dâhil olmak üzere bu söylemsel uygulamaların rolü belirli sosyal grupların çıkarlarını iletmelektir.

Eleştirel söylem çalışmaları corpus dilbiliminde geliştirilen teknik ve araçlar aracılığıyla araştırılmaktadır. Böylelikle söylemlerde açık olmayan bir anlamın ortaya çıkarılması sağlanmaktadır.

2.3. Corpus Dilbilimi

Geçtiğimiz 20 yılda corpus dilbilimi, dilin doğasını daha iyi anlamak ve geliştirmek için dilbilimin önemli konusu haline gelmiştir. Corpus dilbilimi belli bir amaca uygun olarak ve çeşitli kriterlere göre hazırlanmış metinler bütünü, bir dili veya dilin herhangi bir özelliğini temsil eden dilsel materyal olarak ele almaktadır (Sinclair, 1991).

Türkçede 'bütüncü' anlamına gelen 'corpus' (derlem) sözcüğü, TDK'ya göre "bir dilin çeşitli kullanım alanlarından bir araya getirilen örneklerinin dil bilgisi ve kuramsal dil bilimi araştırmalarında kullanılmak üzere elektronik ortamda okunabilecek biçimde bir araya getirilmiş kümesi" biçiminde tanımlanmaktadır.

Doğal dil kullanımının büyük ilkeli derlemesi olan corpusta araştırmacı, dil üretimini veya belirli bir bağlam içinde araştırdığı dili, istediği dil çeşitliliğinde (kayıt, tür, bağlam, popülasyon vb.) temsil etmektedir. Leech'e (1991:8) göre corpus, "araştırılacak olan dilin doğal olarak oluşan yeterli bir büyük gövdesi"dir. Dil bir sistem olduğu için, doğuştan

gelen bir olasılıktır ve metindeki sıklık, dilbilgisinde olasılığın ortaya çıkması olarak düşünülmektedir.

Corpus, bir bütün olarak dilin genel tanımını oluşturacak olan corpus dilinin standart lehçesini temsil etmektedir. Metin kategorileri ve metin örnekleme seçildiyse, corpus tüm dili temsil etmemekte, ancak örnek bir corpusu temsil etmektedir. Bazı corpuslar ise; sadece bir dilden ya da bir lehçeden metin içermez ama iki ya da daha fazla dilden ya da lehçeden metin içerebilmektedir. Bu tür corpus, paralel bir corpus olarak adlandırılmaktadır. Paralelcilik, orijinal metni ve aynı metnin bir veya daha fazla çevrilmiş hallerini içeren iki dilde veya çok dilli bir corpusta bulunma halidir. Bu corpuslar; (iki dilli) sözlükbilim, dil öğretimi ve çeviri çalışmaları alanlarında önemi büyüktür (Aarts 1995).

Corpus dilbiliminin, dilbiliminin bir dalı mı yoksa dilbiliminin bir yöntemi mi olduğu sorusunun cevabı net değildir. Corpus dilbilimi, sentaks (söz dizimi), anlambilimsel ve toplum dilbilimsel vb. disiplinler gibi dilbilimin bir dalı değildir. Çünkü bu disiplinlerin hepsi tanımlayan/açıklayan dilin bazı yönleri üzerine odaklanmaktadır ve tanımlama ya da açıklama gerektiren dilin yönlerinin yanı sıra bir metodolojidir.

1960'lı ve 1970'li yıllarda bilgisayar teknolojilerinin hızlı gelişimi ve kullanılabilirliğinin artmasıyla birlikte, dilbilim araştırmaları için derlenen küçük metinler artık bilgisayarlarda oluşturulmaya ve dil analizleri yine bilgisayar ortamında yapılmaya başlanmıştır (Kučera ve Francis, 1967; McEnery vd., 2006). Kučera ve Francis'in (1967) de belirttiği gibi Amerikan İngilizcesi'nde yazılmış olan bir milyon kelimedenden oluşan Brown Üniversitesi corpusu bunun ilk örneğidir. 1980'li yıllara gelindiğinde ise; bilgisayar teknolojisindeki hesaplama araçlarındaki ilerlemeler sayesinde, metinlerin bilgisayar ortamına aktarılmasında hız kazanılmıştır. Corpus boyutunun da (1982 yılında 7,3 milyon kelime iken, 1985 yılında 20 milyon kelime) önemli ölçüde arttırılmasıyla corpus dilbilimi, geçerli bir dili analiz etme aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Baker vd., 2006).

Tognini-Bonelli'ye (2001) göre, corpus dilbilimi çalışmalarında 'corpus tabanlı (corpus based)' ve 'corpusa dayalı/corpus yönelimli (corpus driven)' olmak üzere iki farklı yaklaşım bulunmaktadır (Bednarek, 2006; Acar, 2009).

Corpus tabanlı çalışmalarda, oluşturulan corpus dilbilimsel kuramın varlığı kanıtlanmak için kullanılırken, kuramın geçerliliği sorgulanmamaktadır. Corpusa dayalı çalışmalarda ise corpus üzerinde yapılan analiz ve değerlendirmeler sayesinde yeni

kuramsal çıkarımlar yapılması sağlanmaktadır ve dilbilimci bu çıkarımlara dayanarak genellemeler yapabilmektedir (Acar, 2009; Tahiroğlu, 2010).

Halliday (2004), Tognini-Bonelli'nin (2001) yapmış olduğu bu ayrımı, tamamen birbirinden ayırmayarak iki yaklaşımın arasında bulunan herhangi bir yerde pek çok çalışma bulunduğunu ifade etmektedir (Bednarek, 2006; Acar, 2009). Kennedy'e (1998) göre corpusların derlenmesi ve analizi ile ilgilenen bilimsel bir gelişim olan corpus dilbilimi, corpus yoluyla doğal oluşumlu dili çalışan bir yöntem haline gelmektedir.

Corpus dilbilimi, dilsel veri ve bu verilere dayalı değerlendirme yaparak somut çıkarımlar elde etmeyi sağladığı için pek çok disiplinde bir yöntem olarak araştırmalara katkıda bulunmaktadır.

2.3.1. Corpusha Dayalı Söylem Analizi

Toplumdaki siyasi, ekonomik vb. güç ilişkilerinde dilin rolünü tanımlayan metin analizleri ve söylemin biçiminin ortaya çıkışı 1970'li yıllara dayanmaktadır. Bu yıllarda başka yerdeki pek çok dilbilim araştırması dil kullanımının spesifik örneklerinden izole edilmiş olan ve konuşmacının dil edincini oluşturan dilin biçimi üzerine odaklanmaktadır (Chomsky, 1957). Bu yıllarda toplumsal hiyerarşi ve güç konularına dikkatin azaltılmasıyla beraber dil çeşitliliğini, dil değişimini ve iletişimsel etkileşimin yapısını açıklayan pek çok toplumsal dilbilim araştırmaları yapılmıştır (Labov, 1972; Hymes, 1972).

Dil ve bağlam arasındaki ilişki, pragmatik yaklaşımlarda olduğu gibi konuşmacının pragmatik toplumsal dilbilim bilgisi, cümle ve cümlenin birleşenleri üzerine odaklanması sağlamaktadır (Levinson, 1983). Corpus dilbilimi çalışmaları genellikle dilbilimsel biçimlerin bağlam içinde kullanımını tanımladıkları için bir tür söylem analizi olarak düşünülmektedir (Biber vd., 2007). Corpus dilbilimi çalışmalarında söylemde kullanılan sözcüklerin eşdizimlilikleri, gramer yapıları ve bağlamda ortaya çıkan kümeleri açısından incelenerek söylem analizi yapılmaktadır.

Söylemlerin toplumda dolaştırıldığı ve güçlendirildiği en önemli yollardan biri dil kullanımıdır. Bir söylem yapısının çeşitli destekleyici örneklerini toplamak, söylemin dille nasıl bağlantılı olduğunu göstermektedir. Söylem araştırmacılarının görevi; dilin altta yatan söylemlerini ortaya çıkarmaktır; söylemin dünyaya çeşitli bakış açıları inşa etmek için dilin nasıl kullanıldığının farkına varılmasını sağlamaktır; yazarın söyleminde kullandığı

sözcüklerin ‘ortak anlam’ ya da ‘kabul edilen anlam’ının ne olduğunu tespit ederek okuyucu yönlendirmektir.

Doğal olarak ortaya çıkan bir dilde tekrarlayan ve bir şekilde meydana gelen iki kelime arasındaki ilişki, hegemonik bir söylem için iyi bir kanıt oluşturmaktadır (Baker, 2006). Bu bağlamda Stubbs’ın (2001: 215) belirttiği gibi tekrarlanan modeller, değerlendirme anlamlarının sadece kişisel olmadığını bir söylem topluluğunda yaygın olarak paylaşıldığını göstermektedir.

Söylemler statik değildir ve sürekli olarak pozisyon değiştirmektedir. Bu durum genellikle dil değişikliğinin analizi yoluyla kanıtlanabilmektedir. Düşüncenin ya da düşünce şekillerinin yansıtılması, dilin değişmesi ve toplumdaki söylemlerin içeriğini göstermenin yararlı bir yolu corpus oluşturmaktır. Corpus oluşturmak, araştırmacıya birden fazla metin üzerinden bir değerlendirme sunarak dilin araştırılmasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda kelimelerin farklı zaman dilimlerinde kullanıldığı bağlamları karşılaştırabilmeyi de sağlar; çünkü bir sözcüğün eskisinden daha fazla veya daha az sıklıkta kullanılması ve anlamlarını zaman içinde değişime uğramış olması mümkündür (Baker, 2006).

Söylem araştırmacıları, bir cismi sıfırdan inşa etmek zorunda olmasa bile, tek bir metnin daha küçük ölçekli analizlerinden elde edilen bulguları yedeklemek ya da genişletmek için, bir referans olarak corpusa başvurmaktadır (Baker, 2006). Corpus, metinlerin yorumlanmasını sağlayarak, araştırmacıların kendilerini çevreleyen söylemleri anlamalarına yardımcı olmaktadır (Fairclough, 1989: 25). Bir metni kimin hangi şartlar altında ve hangi amaçlarla yazdığı metnin yorumlanmasıyla ilgili soruların yanı sıra; metni kimin aldığı, okuduğu, eriştiği ve kullandığı gibi soruları geleneksel corpusa dayalı teknikler tarafından basitçe ortaya konmaktadır. Bu nedenle bir metnin toplum bağlamında nasıl var olduğuna dair bilgiye ulaşmak için corpusa dayalı söylem analizinden faydalanılmaktadır. Öyleyse corpus verileri araştırmacıya, metinlerin varoluş nedenlerini ileri süren ya da hipotezleri destekleyecek başka kanıtlar sağlamaktadır (Baker, 2006).

Corpusta dilbilimsel kalıpları anlamlandırmanın birçok yolu bulunmaktadır. Eşdizimlilik, anahtar kelimeler, sıklık listeleri, kümeler, dağılım grafikleri, vb. gibi corpusa dayalı teknikler corpusa dayalı çalışmalarda söylem analizi için kullanılan corpus dilbilimi araçlarıdır. Bu nedenle eşdizimlilik kavramının tanıtılması ve bu tekniklere erişim sağlayan bir corpus yazılım programı üzerinden örneklenmesi gereklidir.

2.4. Eşdizimlilik

20. yüzyılda yapısalcı dilbilimciler tarafından cümle kurucuları arasındaki ilişkileri analiz etmek üzere dizimsel ilişkiler gündeme gelmiştir (Widdowson, 2007). Firth ve takipçilerinin ortaya koyduğu eşdizimlilik anlayışı, bu dönemde ortaya çıkan ve birlikte anlam yaratma düzeyi olarak öne çıkan bir yaklaşım olarak literatürde yer almıştır (Clear, 1993; Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017).

Günümüzdeki eşdizimin kullanımında literatürde “iki ya da daha çok sayıda dil biriminin genellikle aynı dizimlerde yer alması, dağılımsal ölçütlerin uygulanması ve anlam yönünün dizim içi kullanımlarıyla yakından ilişkili olduğu görüşüne bağlanır” ifadeleri yer almaktadır (Vardar, 1998: 94-95; Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017). Bununla birlikte eşdizimliliğin ifadesinde pek çok görüş bulunmaktadır. En yaygın kullanılanlar aşağıdaki gibidir (Seretan, 2011: 11):

- Eşdizimlilik terimi, birlikte ortaya çıkan sözcüksel öğelerin dizilerini belirtmek için kullanılır (Cruse, 1986: 40).
- Bir eşdizim, rastgele ve yinelenen bir sözcük kombinasyonudur (Benson, 1990).
- Doğal diller, rastlantısal olarak beklenenden daha sık meydana gelen sözcüklerin yinelenen kombinasyonları ve eşdizimlilikleridir (Smadja, 1993: 143).
- Herhangi bir istatistiki açıdan önemli birlikteliği ifade etmek için eşdizimlilik terimi kullanılır (Sag vd., 2002: 7).

Eşdizimlilik pek çok yolla anlaşılan ve kullanılan bir terimdir (Bahns, 1993: 57). Bakış açısı ve anlamlardaki çeşitliliğe rağmen eşdizimliliği iki ana perspektifte tanımlamak mümkündür. Bunlardan ilki tamamen istatistikselemdir diğeri ise dilbilimseldir.

Eşdizimlilik, metin uyumuna katkı sağlayan en önemli öğelerden biri olarak düşünülmektedir. Bazı eşdizimlilik çalışmaları eşdizimliliğin oluşumundaki sözdizimsel bağlam, sözcük düzlemi ve gramer arasındaki ilişki gibi sözdizimsel konularla ilgilenirken; diğer çalışmalar daha çok anlamsal meselelerle ilgilenmektedir.

1930’lu yıllarda Latince kelime *collocare*’dan türeyen eşdizimlilik terimi İngiliz bağlamcı John R. Firth’ün etkisiyle popülerite kazanmıştır. Sözcüklerin bir arada olma olgusu dilbilimcilerin dikkatini çekmiştir (Seretan, 2011: 9).

Eşdizimlilik çalışmalarında önemli isimlerden biri olan John R. Firth eşdizimliliğe dilbilimde kullanılan bir terim olması yönünde katkı sağlamıştır (Matthews, 1981: 23). Firth, bir sözcüğün anlamını ararken bir arada bulunduğu diğer sözcükleri de ele alarak eşdizimlilikten faydalanmıştır (Firth, 1957; Gyllstad, 2007). Firth'ün eşdizimlilik konusundaki düşüncelerini geliştirerek bu kavrama katkı sağlayan diğer isim dilbilimci Michael Halliday'dır. Halliday sözcükleri ve onların türemiş hallerini de aynı sözdizimsel ilişki içerisinde değerlendirmiştir. Bununla birlikte eşdizimli sözcüklerin birbirlerine olan yakınlık durumlarını ele alarak yeni bir perspektif kazandırmıştır. Ancak Halliday eşdizimli sözcüklerin yakınlık durumları için bir sınırlama getirememiştir. Eşdizimlilik araştırmalarının gelişmesine katkıda bulunan bir diğer dilbilimci John McHardy Sinclair ise Firth ve Halliday'ın çalışmalarını inceleyerek metin odaklı araştırma programı yürütmüştür. Sinclair (1987), sözcüğün kendisini de eşdizimin bir parçası olarak kabul etmiştir ve eşdizimli sözcüklerin yan yana olması gerekmediğini belirtmiştir (Sinclair, 1987).

Sözcüklerin eşdizimsel anlamda birliktelik kurduğu diğer sözcükleri içine alan aralık 'eşdizimsel aralık' olarak tanımlanmaktadır. Eşdizimsel aralık bir sözcüğün dildeki anlamına geniş bir perspektiften bakmayı sağlayarak o sözcüğün temel anlamları dışındaki kullanımlarının tespitini sağlamaktadır (Önder, 2014). Sinclair bir sözcüğün eşdizimsel aralığını "iki ya da daha çok sözcüğün, metin içinde birbirlerinden kısa bir mesafede meydana çıkmaları" şeklinde açıklamaktadır (Sinclair, 1991: 170; Gyllstad, 2007). Daha sonraki çalışmalarında Sinclair, merkez sözcüğün eşdizimsel aralığını dört olması gerektiğini ifade etmiştir (Kurtoğlu, 2015).

Firth ve takipçilerinin ortaya koyduğu dilbilimde, sözcüğün anlamının diğer sözcüklerle kurduğu ilişki ile ortaya çıktığı savunulmaktadır (Aksan, 2009: 46). Özetle eşdizimlilik sözcüklerin bir araya geliş biçimlerini araştırmaktadır. Sözcüklerin ya da sözcük öbeklerinin arasındaki anlamsal ilişkiyi açığa çıkaran bir yöntem olup aynı zamanda bu öğelerin bağlamındaki durumları açıkça ifade etmek için kullanılmaktadır (Kurtoğlu, 2015).

2.5. Metin Düzleminde Eşdizimlilik

Metin, cümle, sözcük, gramer ve söylem gibi pek çok çalışmada güvenilir ve hızlı bir sonuç elde etmeye imkân tanıyan özelliklere sahip olan eşdizimlilik; yazınsal malzemelerin değerlendirilmesinde alternatif bir öneri olarak gündeme gelmektedir.

Sözcükler her zaman temel anlamında kullanılmamaktadır. Bir sözcüğün birden fazla anlama sahip olma durumu nedeniyle; bir sözcüğün eşdizimli sözcükleri anlam hakkında önemli bir veridir. Dildeki sözcükler arasındaki yakınlık ilişkisi, sözcüklerin birlikteliğini açığa çıkarma durumu ve sözcüklerin birbirlerinin bağlamında yeniden görünürlüğü; eşdizimliliğin dilbilim çalışmalarında önemli bir yere sahip olmasında etkilidir.

Bağlam, cümle veya metin düzleminde bir sözcüğün diğer sözcüklerle irtibatı sonucu oluşan dil ögesidir (Önder, 2014). Bir sözcüğün hangi anlama sahip olduğunu anlamak için sözcüğün bağlamını incelemek gerekmektedir. Eşdizimlilikteki ögeler arasındaki bağlantı, merkez sözcük ve çevresindeki sözcükler arasındaki ilişki olarak ifade edilmektedir. Örneğin öğretmen, başarısızlık ve öğrenci sözcükleri arasındaki ilişki; başarısızlıkla sonuçlanan bir sınavı çağrıştırmaktadır. Dolayısıyla başarısızlık sözcüğü anlamsal çerçeveyi tanımlamaktadır (Seretan, 2011). Bu durumda eşdizimli sözcükler arasında semantik bir bağ olduğu gözlemlenmektedir.

Sözcük bilgisinin zihinde bağlamları ile birlikte depolanması, okuyucunun birbirinden çok uzakta yer alan bağlı tümcelerdeki yinelemeleri kolayca anlamlandırabilmesine ve onlardan yararlanabilme biçimine ışık tutmaktadır. Yani eşdizimlilik metinsel bir olgu olarak tanımlanmakta ve metindeki sözcük ilişkilerinin bir ürünü olarak değerlendirilmektedir (Hoey, 1991). Böylelikle oluşturulan depolama yöntemi, okuyucuya kendi eşdizimlerini yaratmada da yardımcı olmaktadır (Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017).

Metinler belirli metinsel bileşenleri içeren anlamsal bir birimdir (Halliday, 1978). Eşdizimlilik metinlerarası iletişimin bir parçasıdır. Çünkü metinsel söylemleri oluşturan dilsel ögelerin kendi içinde başka bir anlam birliği oluşturması eşdizimlilik yoluyla sağlanır.

Bir sözcüğün eşdizimliliğini metin düzlemine taşıyarak sözcüklerin metinler içerisindeki kullanımlarını incelemek için dilbilimciler corpus (derlem) oluşturmaktadır. Corpusta eşdizimli sözcüklerin tekrar tekrar kullanılabilirdiği gözlenmiştir. Bu durum yazarın dili nasıl kullandığı ve metinsel üretimi nasıl gerçekleştirdiği ile ilgilidir.

Corpuslarda yazar hakkında böyle bir fikir edinebilmek için sözcük ve eşdizimli olduğu sözcüklerin tekrar sıklığını incelemek gereklidir. Metinsel malzemelerin çözümlemesinin yapıldığı bu tez çalışmasında eşdizimliliğe dayalı tasarlanan corpus yazılım programı sayesinde metinler ham maddesi olan sözcüklere indirgenmektedir. Sözcükler ve eşdizimlileri aracılığıyla yazarın metni ele alış amacı ve konu ile ilgili düşüncelerinin dışavurumu sağlanmaktadır. Bu nedenle metinlerin istatistiksel ve anlamsal açıdan değerlendirilmelerini sağlayan ve corpuslardaki eşdizimliliği araştırmaya dayalı tasarlanmış AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programını tanıtmak gerekli hale gelmiştir.

2.5.1. AntConc 3.4.4.0 Corpus Yazılım Programı ve Araçları

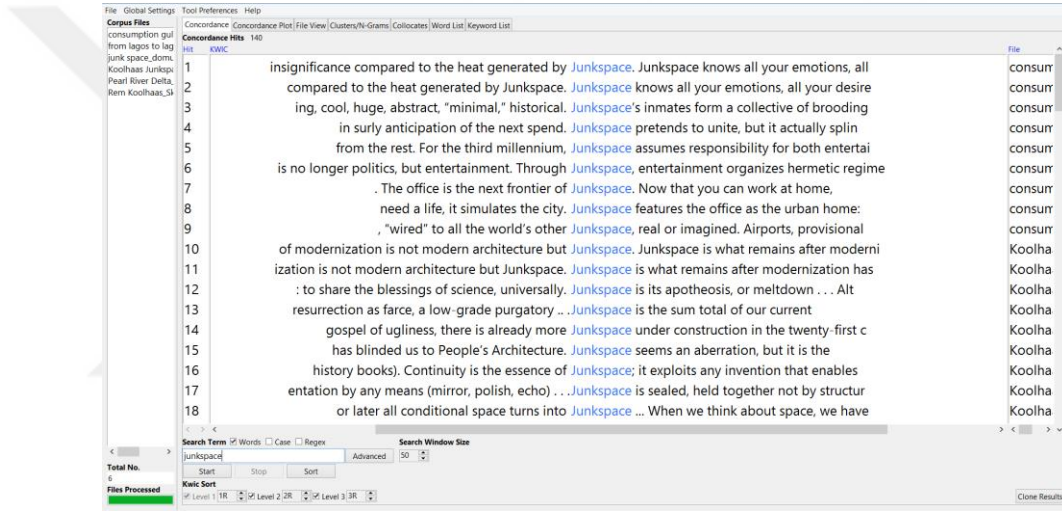
AntConc 3.4.4.0 dijital ortamdaki metin analizleri için kullanılan bir corpus yazılım programıdır (Postolea, 2014). AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı; Laurence Anthony (2004) tarafından geliştirilen ve hızlı erişilebilir dilsel bir ortamda dilin kullanım özelliklerini belirlemek, corpus oluşturmak, sözcüklerin sıklık sayımını yapmak, sözcüklerin hangi sözcüklerle beraber kullanıldığını göstermek gibi özelliklere sahiptir. Kolay bir arayüze sahip olması, kullanıcı dostu tavrı, ücretsiz olması ve dil destekleyici UTF-8 koduyla yabancı karakterleri algılama gibi özelliklerden dolayı AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının kullanılması ve tanıtımı tercih edilmiştir. Bu bağlamda AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının araçları, aynı zamanda çalışmanın analiz yöntemi olarak eşdizimliliğin araçlarını oluşturmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının araçları

ANTCONC 3.4.4.0 CORPUS YAZILIM PROGRAMININ ARAÇLARI	
Concordance	Yazılıma girilen kelime (search term) ve kelime grubunu bağlamda arar
File View	Orjinal dosyada aranan kelimeyi (search term) görüntüler
Clusters/N-Gram	Çok kelimeli birimleri incelemek için kullanılır, aranan kelimeyi (search term) çevreleyen kelimelerin kümelerini gösterir
Collocates	Yazılıma giren kelimenin (search term) birlikte bulunduğu kelimeleri sıralar
Word List/ Keyword List	Corpusta en sık kullanılan kelimeleri listeler

2.5.1.1. Concordance

Eşdizimlilik, bir sözcüğün diğer sözcüklerle birlikteliği hakkında bilgi sağlamaktadır. Corpus dilbiliminin aracı olarak eşdizimlilik araçlarından en yaygın olarak kullanılan ‘concordance’ metinsel ortamda bir sözcüğün sağ ve sol bağlamlarındaki karakterleri ya da sözcükleri araştırmaktadır (Sinclair, 1991). Sözcükbilimsel analiz için önemli bir araç olup KWIC (Key Word in Context) formatında aranan terimin ortalanmış bir kelime çizgisini göstermektedir (Şekil 3). Concordance aracı çoğunlukla yatay olarak çalışarak metinleri yatay bir düzlemde bağlamlara ayırmaktadır (Postolea, 2014).

Şekil 3. Concordance aracı arayüzü ve corpustaki örnek bir terimin (Junkspace) bağlamlarının elde edilmesi

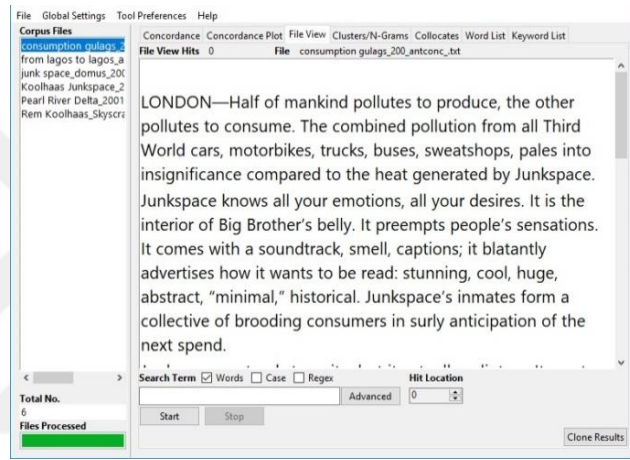
Concordance aracı verilerin hızlı bir şekilde taranmasını sağlayarak sözcük kullanımı, anlamı, bileşik sözcük olup olmama durumu hakkında veri elde edilmesine olanak vermektedir. Başka bir deyişle belli bir sözcüğü, sözcüğün bir parçasını veya bir tümceyi corpus içerisinden elde edebilme imkânı sunmaktadır (McEnery ve Hardie, 2012).

2.5.1.2. File View

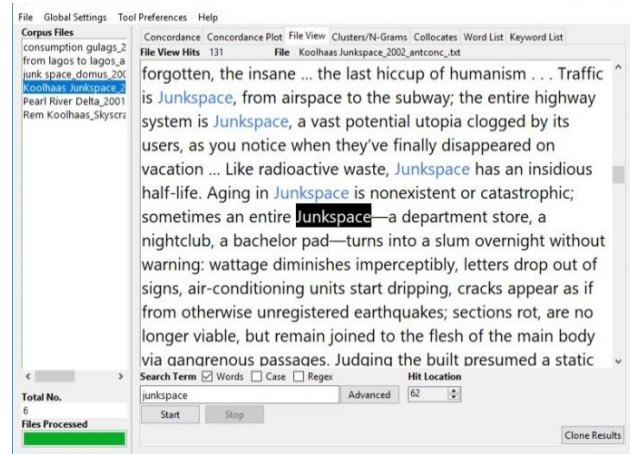
File view, corpusu oluşturan metinlerin içeriğini gösteren AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının aracıdır. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının diğer

araçlarında üretilen sonuçların daha ayrıntılı bir şekilde araştırılmasını sağlamaktadır (Anthony, 2014).

AntConc 3.4.4.0 corpus programının arayüzünde ana pencerenin solunda yer alan ‘Corpus Files’ bölümü corpusu oluşturan metin dosyalarını listelemektedir. Bu metin dosyalarından herhangi biri seçildiğinde File view aracı bu metinlerin içeriğinin görüntülenmesini sağlamaktadır (Şekil 4). Bununla birlikte corpus yazılım programının diğer araçları kullanılarak corpus içerisinde aranan bir terim, seçili metinde geçen ilgili yerlerde vurgulanmaktadır (Şekil 5).

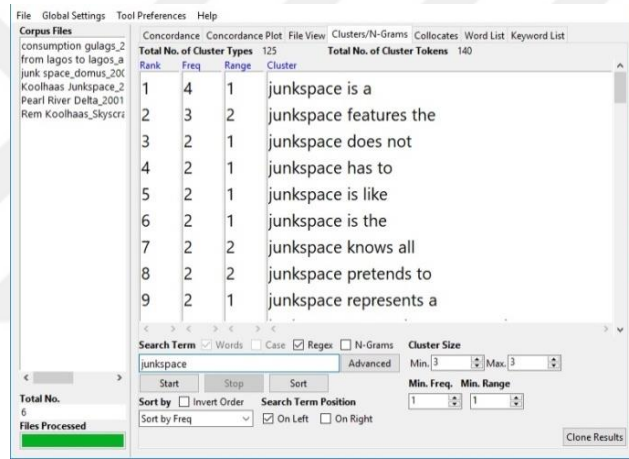
Şekil 4. File view aracı arayüzü

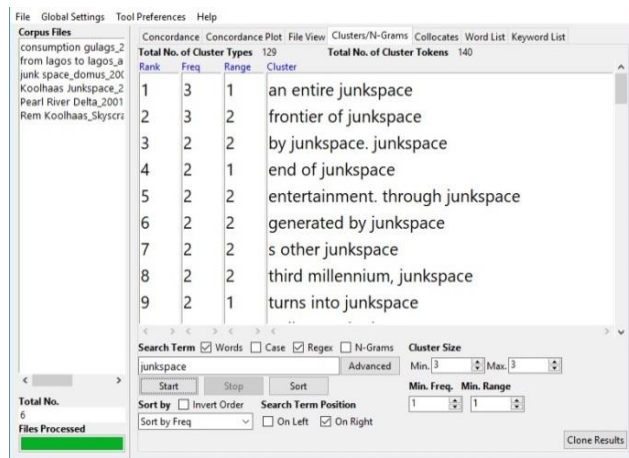
Şekil 5. File view aracı kullanılarak örnek bir terimin (Junkspace) tüm metin içerisindeki bağlamları

2.5.1.3. Clusters/N-Grams

Sözcükler metinlerdeki etkileşimi sağlayan öğelerdir. Sözcüklerin anlamlarını açığa çıkarmak için yanındaki ya da yakınındaki sözcüklerle etkileşimini ortaya koymak gereklidir. Bu yüzden corpus dilbiliminde aranan terimin solundaki ve sağındaki sözcüklerle ilişkili olduğu kabul edilmektedir. Bu sözcükler eşdizimli sözcük olarak adlandırılmaktadır (Postolea, 2014). Aranan terimin sol ve sağ eşdizimli sözcükleri ve sayıları Clusters/N-Grams aracı kullanılarak tespit edilebilmektedir. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının arayüzündeki seçenekler sayesinde, aranan terimin sol veya sağ bağlamında kaçınıcı sözcüğe göre yapılabileceği tercih edilebilmektedir (Şekil 6-7).

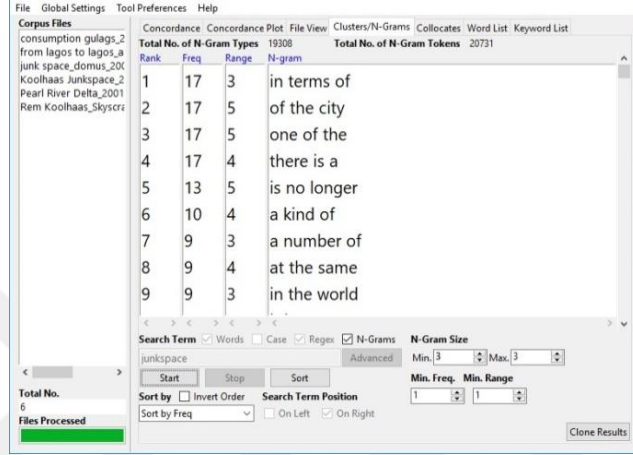

Şekil 6. Cluster aracı arayüzü ve corpustaki örnek bir terimin (Junkspace) sağ bağlamındaki eşdizimli sözcükleri

Şekil 7. Cluster aracı arayüzü ve corpustaki örnek bir terimin (Junkspace) sol bağlamındaki eşdizimli sözcükleri

Küme, eşdizimliliği kullanarak metindeki tekrarlanan gruplar anlamına gelmektedir. Clusters spesifik arama terimini içerirken N-Grams tüm corpusu araştırmaktadır (Postolea, 2014). AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının arayüzünde N-Grams boyutu seçeneği yer almaktadır. N-Grams aracı burada verilen sayısal değere göre tüm corpustaki sözcük gruplarının elde edilmesini sağlamaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. N-Grams aracı arayüzü (3-sözcüklü)

Hem Clusters hem de N-Grams özellikle dilbilimsel analizlerde kullanılan araçlardır. Bu iki analiz türü, çoklu sözcük gruplarını ya da bazı diğer yarı-sözcüklü ifadelerde bir araya gelen diğer sözcük gruplarını açığa çıkarmaktadır (Scott ve Tribble, 2006).

2.5.1.4. Collocates

Collocates aracı, corpustaki eşdizim örüntülerine ulaşmayı sağlamaktadır. Eşdizimlilik, bir sözcüğün ne kadar sıklıkla kullanıldığını ve hedef sözcük etrafındaki farklı pozisyonları meydana getiren diğer sözcüklerle birlikteliğini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle collocates aracı, bir sözcük etrafındaki özel pozisyonlar için sıklık listesi üretmektedir (Şekil 9) (Gries, 2009).

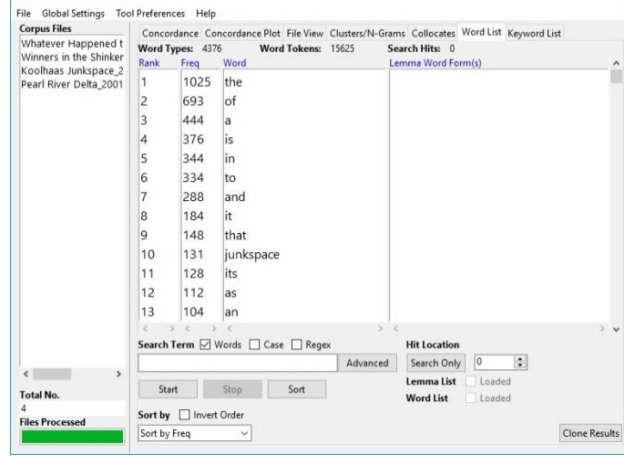
Rank	Freq	Freq(L)	Freq(R)	Stat	Collocate
1	81	46	35	3.10796	the
2	62	14	48	4.11540	is
3	61	44	17	3.28381	of
4	37	13	24	3.16312	a
5	32	21	11	3.31321	in
6	31	13	18	3.40370	to
7	22	7	15	3.83760	it
8	18	9	9	4.25170	junkspace
9	18	9	9	2.61279	and
10	15	6	9	4.01991	as

Şekil 9. Collocates aracı arayüzü ve örnek bir terimin (Junkspace) eşdizimli sözcükleri

2.5.1.5. Word List

Sözcük listeleri bir corpusu analiz etmenin en temel şeklidir. Bilgisayar programları insan gücünden farklı olarak bir metni tüm bileşenlerine (sözcük) ayırabilme özelliğine sahiptir (Postolea, 2014). Sözcük listeleri bir corpusun genel sözcüksel yapısı hakkında bilgi vermektedir. Word list aracı, corpusun ne kadar geniş bir kelime dağarcığına sahip olduğunu açığa çıkarmaktadır. Metinler arasındaki sözcük çeşitliliğinin ölçülmesine imkân vermektedir. Corpustaki tüm sözcükleri kullanım sıklığına göre sıralamaktadır (McEnery ve Hardie, 2012).

Sözcük listeleri her bir sözcüğün ya da sözcük grubunun corpus içinde ne sıklıkla kullanıldığını öğrenmek için üretilmektedir. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının word list arayüzünde genellikle bir sütunda corpus içinde yer alan sözcükler yer alırken diğer sütunda sözcüklerin corpus içindeki kullanım sıklığı yer almaktadır (Şekil 10) (Gries, 2009).

Şekil 10. Wordlist aracı arayüzü

AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının concordance, clusters/n-gram ve collocates araçlarının merkezinde bağlam kavramı vardır. Çünkü sözcük listelerinden farklı olarak bu corpus araçları, sözcüklerin veya sözcük gruplarının yakın çevrelerinde çalışılmasına izin verecek şekilde tasarlanmıştır.

2.6. Rem Koolhaas Söylemi Üzerine Yeniden Düşünme

Rem Koolhaas mimarlığı, mimarlık kuramını/pratiğini ve şehirciliği ele alış biçimiyle mimar, araştırmacı ve gazeteci kimliği ile bir bütüne ulaşmaktadır. Baunetz.de web sayfasının hazırladığı uluslararası ‘En İyi 100 Mimarlık Ofisi’ sıralamasında, 2015 yılından günümüze kadar OMA’nın ilk üçte yer alması, medyada ve akademik dünyada ses getirmesi, Koolhaas’ın dünya çapında spekülative ve sarsıcı söylemlerinin varlığı gündemde en çok yer alan mimarlardan biri olduğunun göstergesidir. Rem Koolhaas’ı söylemleri üzerinden incelemeyi konu edinen bu tez çalışmasının bu bölümünde Rem Koolhaas’ın yaşamı hakkında bilgi verilmiş ve mimarın söylem dili araştırılmıştır.

2.6.1. Rem Koolhaas’ın Yaşamı

Hollanda asıllı Rem Koolhaas’ın ‘kent gündemi’nin arka planı, çocukluğuna dayanmaktadır. Koolhaas, Hollandalı ünlü yazar Anton Koolhaas’ın oğlu olup, 8 yaşına kadar 4 yıl Endonezya’da ailesiyle birlikte kalmıştır. Endonezya’da kalması Koolhaas’ın

Asya kültürüne hayranlık duymasına neden olmakla beraber, dünya çapında yaygın bir dünya görüşünü benimsemesinde merkezi bir faktördür (Puri, 2007; Filler, 2013). Koolhaas'ın üzerindeki diğer bir etki ise; 1970'li yıllarda ABD'deki mimarlık çalışmaları arasında, önemli mimari düşünürlerin ortaya çıktığı Cornell Üniversitesi'nde kaldığı sıralardır (Hsu, 2016). Burada hocalık yapan Oswald Mathias Ungers ile çalışmıştır (Puri, 2007). Ungers, mimarlıkta modernist eğitimin ilkelerini reddetmeyen ve tip kavramına dayanarak kurguladığı Kentsel Tasarım teorisi ile Koolhaas'ın bazı önemli fikirlerinin oluşmasını sağlamıştır. En önemlisi, Koolhaas şehri herhangi bir mimari müdahale için zorunlu bir referans noktası olarak kullanmayı ve modern hareketin önemini farkında olmayı böylelikle öğrenmiştir (Moneo, 2004). Daha sonraları Koolhaas, Peter Eisenman'ın kurduğu ve yönettiği Mimarlık ve Kent Araştırmaları Enstitüsü'nde (IAUS) görev almıştır. Cornell Üniversitesi ve Mimarlık ve Şehircilik Araştırmaları Enstitüsü'nde Coney Island ve Radio City Music Hall gibi yerlerin teknoloji ve altyapısının yanı sıra geliştirici odaklı gökdelen tipi binalar, Rockefeller Center, New York Athletic Club ve Manhattan'ın kentsel dokusunun çoğunu oluşturan kimliksiz yüksek binaları araştırmıştır (Hsu, 2016).

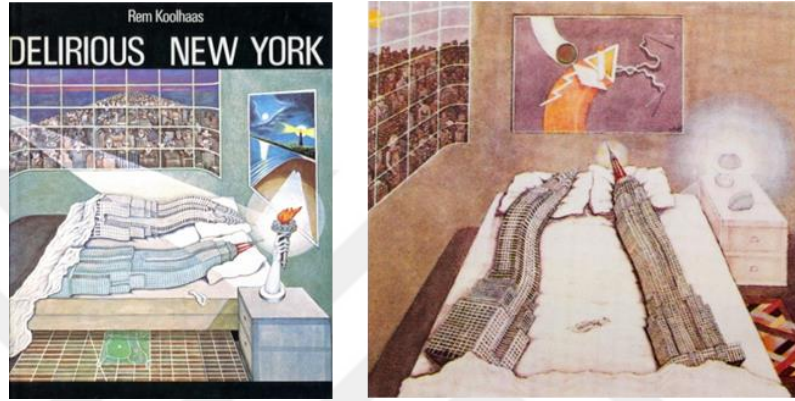
1975 yılında ressam eşi Madelon Vriesendorp ve Elia-Zeo Zenghelis ile beraber Londra ve Rotterdam'da bulunan 'Office for Metropolitan Architecture'ı (OMA) kurmuşlardır. Koolhaas ve OMA tarafından yapılan en önemli çalışmalar arasında, Lahey'deki Hollanda Dans Tiyatrosu, Japonya'daki Nexus Evi, Rotterdam'daki Kunsthal ve De Rotterdam, Pariste'teki Lille Grand Palais, Villa dall'Ava ve Très Grande Bibliothèque projeleri yer almaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Rem Koolhaas'ın yapılarına ait görseller: Kunsthal ve De Rotterdam (Yazıcı, 2018).

Koolhaas, felsefe ile ilgilenen mimarların en çok tartışılan isimlerindedir. New York'ta kaldığı süre boyunca kent hakkında çeşitli dokümanlar toplamıştır. Bu durum çalışmalarını ve teorilerini anlamak için anahtar olan ilk kitabının temelini oluşturmuştur: *Delirious New York*. Binalarından çok önce, dünyaca ünlü bir mimar olan Koolhaas, bir manifesto özelliği taşıyan *Delirious New York* adlı kitabı ile uluslararası düzeyde tanınmıştır (Şekil 12).

Şekil 12. *Delirious New York* (1978) kitap kapağının görseli ve Madelon Vriesendorp, *Après l'amour* (Koolhaas, 1978: 80).

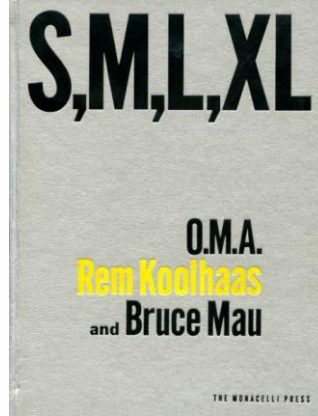
Kentin en önemli çağdaş analizlerinden biri olarak kabul edilen 'Delirious New York: Manhattan için Bir Retroaktif Manifestosu' (1978) kitabı, Koolhaas tarafından 'Manhattan, mimarlık alanındaki tüm kariyerimin en büyük uyarıcısı oldu' şeklinde ifade edilmektedir. *Delirious New York*, mimarlık ve modernleşme kültürü arasındaki ilişkiyi gündeme getirmektedir. Kitaba göre modernleşme, mimarlığın doğasını büyük ölçüde değiştiren savdır. Modernleşmeden itibaren mimarlığın bütün klasik tanımları feshedilmektedir (Koolhaas ve Miyoshi, 1997). Bir şehrin genellikle kabul edilmemiş ya da açıklanmamış dünya görüşünün nasıl olduğu mimarisinde saklıdır. Koolhaas'ın Manhattan'ın bilinçaltındaki mimari mistik tarzı, toplumsal bilinç üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Delirious New York'u bu kadar unutulmaz ve etkili kılan şey yazarın şehircilik psikolojisi üzerine olan içgörüsüdür. Ressam Vriesendorp'un mimari fantezisi *Après l'amour*'da, Empire State Binası ve Chrysler Binası buruşuk bir yatakta yan yana uzanmaktadır (Şekil 12).

Bir mimarın nasıl inşa ettiği kadar, kendi mimari pozisyonunun nasıl olduğu da önemlidir (Betsky, 2003). Koolhaas'ın medya ve medya prodüksiyonlarına olan hayranlığı göz önüne alındığında, onun reklam ve tanınırlık faktörünün önemini farkında olduğu gözükmemektedir. Koolhaas'ın medya hayranlığı; gazetecilik ve film yapımcılığı yaptığı zamanlardan kaynaklanmaktadır ve mimarlık pratiğini desteklemek için başarılı bir şekilde medyayı kullanmaktadır.

1995'ten önce mimarlığı, binaları tanınmıyorken; S,M,L,XL kitabı ile kariyerinde etkileyici bir yükseliş yaşamıştır. Grafik tasarımcı Bruce Mau ile işbirliği içerisinde yazılan bu kitap, çağdaş şehircilik üzerine manifestolar, günlükler ve gezi notları bulunan 'sıradışı, akıllara durgunluk veren, büyük' gibi sıfatlarla betimlenen 1344 sayfalık bir birikimdir (Şekil 13) (Puri, 2007). Bu kitapla birlikte Koolhaas, medyatik bir tavırla mimarlık düşüncesini ve çizimlerini birbirinden farklı görsellerle biraraya getirmektedir (Söylemez, 2006).

Koolhaas'ın konuşmacı olarak katıldığı konferanslarda ise, kitapları kadar ilgi çekici bir atmosfer hâkimdir. Binalarını kendi başına birer obje olarak görmeyen Koolhaas, binanın yapımı ve kullanımı sırasında yarattığı görselliğin önemine vurgu yapmaktadır (Kaçel, 2005).

Şekil 13. S,M,L,XL (1995) kitap kapağının görseli (Koolhaas vd., 1995).

2005 yılında Koolhaas; Archis (Amsterdam), AMO ve C-lab (Columbia Üniversitesi, New York) ile işbirliğinin sonucu olarak Mark Wigley ve Ole Bouman ile birlikte Volume dergisinin kuruculuğunu yapmıştır.

Koolhaas, 1995 yılından beri Harvard Üniversitesi'nde profesör olarak çalışmaktadır ve dünyadaki kentsel koşullardaki değişiklikler hakkında bir araştırma programı olan 'The Project on the City'yi yönetmektedir. Bu program, Çin'de Pearl River deltası (Great Leap Forward), çağdaş toplumdaki tüketici rolü (The Harvard Design School Guide to Shopping) ve Roma, Lagos, Moskova, Pekin hakkındaki çalışmaları içermektedir (URL-1, 2018).

Son yıllarda kazandığı ödüller arasında prestijli Pritzker Mimarlık Ödülü (2000), Praemium Imperiale (2003), Kraliyet Altın Madalyası (2004) ve Mies Van Der Rohe ödülü (2005) bulunmaktadır. 2008 yılında ise; Time'ın gezegenin en etkili 100 insanı listesinde yer almaktadır (URL-1, 2018). Koolhaas ayrıca 2012 yılında İngiliz Kraliyet Mimarlık Enstitüsü (RIBA) tarafından verilen Jencks ödülüne layık görülmüştür.

2.6.2. Rem Koolhaas'ın Söylem Dili

Mimarlıkta modernitenin tartışılmasındaki en önemli figürlerden biri olan Rem Koolhaas, mimarlıkta yaşadığı olumsuzluklardan kaçmak için yazmayı bir araç olarak görüp, kendine özgür olabileceği bir söylem alanı oluşturmuştur (Aker ve Özgüner, 2001). Koolhaas'ın edebi bir yaklaşım ile mimarlık disiplini hakkındaki söylemleri, mimari bilginin üretilmesinde önemli bir araç olup, mimarlığın kuramsal ve pratik alanlarında önemli bir yere sahiptir.

Mimarlığın günümüz kentinin sorunlarına cevap verememesi konusundaki ifadeleri, onun popülerite kazanmasını sağlamıştır. Koolhaas'ın yapıları kadar yayınları da ilgi çekicidir (Söylemez, 2006). Koolhaas, diğer yazarların aksine küreselleşme ve kapitalizmi kucaklayan dünyayı inceleyen önemli bir eleştirmendir. Koolhaas şehirlerdeki insan etkileşimini çalışarak, kentsel alanların nasıl tasarlanması gerektiğine dair yenilikler önermektedir.

Hal Foster'a (2004: 13) göre; Koolhaas, 'Le Corbusier'den bu yana belki de en yetenekli mimar ve Corbusier gibi, hem çarpıcı tasarımlara hem de etkileyici metinlere imza atmış' biridir. Bununla birlikte Rem Koolhaas'ın mimarisi; gazetecilik ve film yazarlığı yönünün gelişmiş olmasının etkisiyle kendine has bir dile ve kimliğe sahiptir (Lucan, 1990). Birçok iletişim yolunu kullanarak hem mimarlığını hem de kendini ifade edebilmektedir. Koolhaas, gazeteci kimliğinin ona verdiği avantajı şöyle ifade etmektedir:

“Bir yazar olarak yazmayı, bazı şeylerin içeriğini ya da anlamını basit bir şekilde inşa etmekten daha hızlı üretebiliyorum. Bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bir mimar olarak yazımsal üretim gerçekleştirmek o kadar nadirdir ki, bu üretimle iletişim ya da sunum biçimlerini geliştirebilirsin. Ürünler ister sergide, ister kitapta, ister diğer medya türünde ya da ister film türünde olsun bu üretimler kolaylıkla yok olmaz.” (Koolhaas, 2016).

Gazeteci olmasının yanında, yazarlık da yapmış bir mimar olarak Koolhaas; yazılarıyla, katıldığı toplantılar aracılığıyla, kitaplarıyla ve mimari düşünme üzerine kurulmuş olan, çağdaş kültürel stratejiyle ilgili çalışmalar yapmasında yardımcı olan ‘AMO’ ile çok güçlü bir iletişim ağını kullanmaktadır (Söylemez, 2006).

Betsky’e (2003) göre Koolhaas’ın çalışmalarını üç şekilde ifade etmek mümkündür. Bunlardan ilki, çağdaş kent mitinin yazımı ve çizimidir. Bu, Koolhaas’ın özellikle çağdaş dünyada yeri olmayan efsanevi bir varlık olan şehircilik varsayımının ifadesiyle ilgilidir. Burada kent, tanınmanın ötesine genişletilmektedir ve mutasyona uğramaktadır. Koolhaas, kent ve şehirciliğin mevcut (ütopik ve küçümseyici) vizyonları için bir yer değiştirme olarak mutasyona uğramış hiçliği aramaktadır. İkincisi, bir veri toplayıcı ve görüntülerin projektörü olan mimardır. Koolhaas, 21. yüzyıl metropolünün ‘kent sonrası’ durumu ile ilgilenerken; şehri, fotoğraflar ve grafik anlatımlarla bir araya getirmektedir. Mimarlık ve şehirciliği, form, biçim ya da varolan hiyerarşilerin geçerliliği sayesinde değil, analiz ve uygun düzenleme aracılığıyla elde etmektedir. Koolhaas’ın kentler analizi, hem görüntü hem de verinin bir araya gelmesidir; onları zihinsel bir yapı, çevreyi bir dizi anlık görüntü olarak algılayan bir ziyaretçinin algısı olarak incelemektedir. Üçüncüsü, mimarın geçmişin imgeleri ve gelecek vizyonu için yeni bir rol ve imaj yaratmasıdır. Mimarların dikkatli bir müdahale ile geçmişin ve geleceğin uzlaştırılmasında yeni bir role sahip olduklarına inanmaktadır (Betsky, 2003: 958-969).

Koolhaas, mimarlıkta bilinçli usta üreticidir. Kurgu ve gerçeklik arasındaki çok sayıda dünyayı aşarak, efsanevi olana doğru yönelmektedir. Koolhaas mimarlığı, resimlerin gücü ve inceliği ile manipüle edilmesi yoluyla baştan çıkarmaya çalışmaktadır.

Koolhaas mimarlık hakkında yazdığı zaman, kendi projelerini açıklamaktan çok daha fazlasını yapmaktadır. Loos ve Le Corbusier gibi ünlü meslektaşlarının yazılarında yaptıkları gibi, kendisi de dâhil olmak üzere mimarların çalışmalarını ele alan ve aynı zamanda mimarlık alanının tamamını kapsayan özgür bir alan yaratmak için bir tür kültürel eleştiri geliştirmektedir. Metinleri bir yandan resme yönelirken bir yandan da tam olarak harekete geçilmesi gereken yere işaret etmektedir. Metinlerindeki yönlendirmenin anlamı

‘etrafa bakmak, kendini yönlendirmek ve gitmek için hangi yola gideceğini karar vermek’dir (Verschaffel, 2013).

Örneğin; Bruce Mau ile ortaklaşa üretilen S,M,L,XL kitabı ile Koolhaas (1995), kültürel bir analiz ve sunumun yeni bir formatını tanıtmaktadır. Kitap; şemaların, haritaların, anahtar sözcüklerin, yorumların, manifestoların, altyazılı fotoğrafların, alıntı ve referansların bulunduğu bir kolaj çalışmasıdır (Şekil 14).

Şekil 14. S, M, L, XL kitabının içeriğini gösteren bir görsel (Koolhaas vd., 1995).

Koolhaas, bir algı ya da gerçekliği kavramak için çok yoğun, çoğunlukla espirili ifadeler ve açıklamalar yaparak, okuyucuyu harekete geçiren bir söylem diline sahiptir. Yazılı ve çizili mimari üretim dokümanlarını eleştirel olarak analiz ederek yapılı çevrenin kalitesi üzerine okumalar yapmaktadır:

“Artık kendi içine çekilmiş, mimarlık olanaklarını ağır ve kesin biçimde azaltıp öğüten bir şey var önümüzde” (Koolhaas, 2001a).

Koolhaas kendi dilini ortaya koyarken kavram ve olayların tanımlamasını yapmaktadır. Ona göre mimar, tasarım süreci içerisinde herşeyi kontrol edememektedir; ama sahip olunan koşullar çerçevesinde olabildiğince pragmatik bir yaklaşım ile ön plana çıkmalıdır (Ekincioğlu, 2001). Koolhaas’ın üretim toplumundan çok tüketim toplumu olan dünyanın farkında olması, modern yaşamın olumsuz şartlarını kabul eden mimarlığa karşı bir söylem üretmesini sağlamıştır. Aldığı eğitimler ve çalışmalar sırasında topladığı veriler ve yaptığı araştırmalar sonucu, küreselleşmenin sonuçlarını tespit etmektedir. Buna bağlı olarak teorik ve pratik üretimleri incelendiğinde; çalışmalarında pek çok disiplinden yararlanarak yeni bir hikâye oluşturduğu görülmektedir. Koolhaas’ın mimarlığında

kesinlik kavramı olmamakla beraber, üretimlerini sansasyonel bir altlık üzerine temellendirmiştir. Mimarlığını şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Benim için tayin edici olan daha gerçek bir hareket üssü olarak modernleşmeyle yeni türden bir ilişki kurmaya çalışmaktır. Mimarlık diğer disiplinlere göre daha bağımlı bir sanattır. Tasarımda bir baz olarak modernizmi arıyorum. Dekonstrüktivizme içsel olarak bakıldığında, bir karmaşıklık yoksunluğu, bir derinlik eksikliği var bence ve bu onun zaaf noktasını oluşturuyor. Dıştan bakıldığında da başka bir zorluğu var. Kaotik olduğu var sayılan estetiğin içinde, yapay bir biçimde kaotik çağa uyan tek akım gibi görünmesidir. Bu da açıktır ki, onun entellektüel derinliğini ortadan kaldırıyor.” (Jencks, 1988: 253).

Eleştirel bir bakış açısıyla mimarlığın özünü sorgulaması, Koolhaas’ın sanatçı kimliğinden kaynaklanmaktadır (Söylemez, 2006). Sadece işleve, yere ya da iklime göre değil; kavram, eylem, kültür bağlamlarını da iredelerek üretim gerçekleştirmesi onu farklı kılmaktadır. Koolhaas’ın mimarlığa yaklaşımından çıkarabileceğimiz pozitif değer, tam olarak mimarlığın kendi varsayımlarını sorgulama eylemidir. Bu durum hakkında Koolhaas kendi bakış açısını şöyle belirtmiştir:

“Evrimin nasıl evrimleştiğini merak ettiğiniz zaman, hiç bitmeyen bir perspektife sahip olursunuz, çünkü bu, evrimi, dolayısıyla potansiyel değişimi, potansiyeli yeniden tanımlamayla ilgilendiğiniz anlamına gelmektedir” (Fairs, 2004).

Birikmiş bir bilginin kalıcı bir bedeni olmasından ziyade Koolhaas, felsefi bir hayat içinde bulunduğumuz şeylerin eleştirisinin aynı zamanda bize dayatılan sınırların tarihsel analizi ve ötesine geçme olasılığı olan bir deneyi hayata geçirmektedir. Politik, ekonomik ve sosyal çevrede, Koolhaas’ın mimarlığa karşı parçalanmış, paranoyak, şizofren ve modernist yaklaşımı; mimarlık dünyasında Koolhaas önemli bir yere taşımaktadır. Bu şizofreni ve görünüşte kendini yitiren görüntü, herhangi bir yerdeki eleştirmeni reddetmektedir. Bu nedenle Koolhaas’ın ideolojisi tek bir birleşik fikirde temsil edilemez duruma gelir. Bu tez kapsamında birbirinden farklı unsurları çizen, karmaşık düşünce ağını oluşturmaya çalışan Koolhaas’ın söylemleri, kendi makalelerine dayanarak dilbilim ve göstergebilimle araştırılmaktadır.

2.7. Rem Koolhaas Makaleleri

Rem Koolhaas tarafından yazılmış makalelerin incelenmesi ve corpusa dayalı eşdizimliliğin bir yöntem olarak kullanılmasını konu edinen tez incelemesi; Koolhaas'ın kaleme aldığı makaleleri araştırma malzemesi olarak kullanmaktadır. Mimarlık düşüncesi, kent ve bina hakkında olan bu metinler Koolhaas'ın mimarlığının ötesinde hem mimarlık kuramı hem de toplum için önemli söylemlere sahiptir. Metinlerin kendi içlerindeki ve birbirleriyle olan ilişkileri, karşılaştırılmalı olarak değerlendirilerek elde edilen bulgularla mimarlık-dilbilim-göstergebilim arasındaki ilişkiye ışık tutması hedeflenmiştir. Bu kapsamda Araştırma Alanı başlığındaki Tablo 1'e göre 1977 yılına ait 1 adet makale, 1981-1989 yılları arasında 3 adet makale, 1991-1998 yılları arasında 7 adet makale, 2000-2003 yılları arasında 6 adet makale ve 2010-2014 yılları arasında 3 adet makale olmak üzere toplamda 20 adet makale incelenmiştir.

'Life in the Metropolis' or 'The Culture of Congestion' (1977) isimli makalesinde, Rem Koolhaas Manhattan'ın bir 'tıkanıklık kültürü' (culture of congestion) etrafında kurulduğunu iddia eden Manhattanizm teorisini ortaya koymaktadır. Çünkü Koolhaas hızlı bir inşaat ve değişim kaosunun ortasında tek yapı kaynağı olarak Manhattan'ı görmektedir. Koolhaas'a göre Manhattan'ın mimarisi tıkanıklığın sömürülmesi için bir paradigma olmaktadır (Minca, 2012). Kentsel genişleme hakkındaki görüşlerini belirttiği bu makalede, Koolhaas bir şehri tasarlamaya yönelik geleneksel rehberlerin tarihini reddetmektedir; çünkü metropolün yaşam tarzı, geleneksel tasarım rehberinden farklılaşmaktadır (Deng, 2014). Metropol ve 'tıkanıklık kültürü' arasındaki ilişkiyi; 'onun mimarisi (metropol) tüm olası düzeylerde bir tıkanıklık durumunu desteklemektedir ve metropol kendine özgü bir tıkanıklık kültürü oluşturan özel toplumsal ilişki biçimlerini kullanır' şeklinde ifade etmektedir (Deng, 2014). Bu tıkanıklık kültüründe, nüfus ve altyapı yoğunluğu Koolhaas'ın öne sürdüğü gibi önemli bir role sahiptir. Koolhaas, aynı zamanda yeni mekanik teknolojinin yeni teknik servisler ekleyerek çevreyi nasıl değiştirdiğini tartışmaktadır. Bunun için mimarlık ve teknoloji arasındaki bağlantıyı göstermek için ise Manhattan'ın tıkanıklık kültürünü incelemektedir.

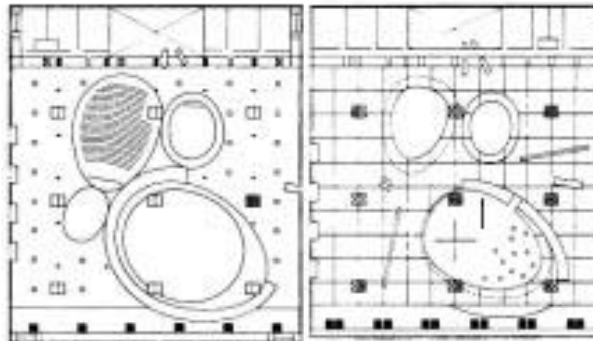
'Project for the Renovation of a Panopticon Prison' (1981) isimli makalesinde Koolhaas Hollanda'nın Arnhem şehrinde bulunan Panoptikon hapisanenin mimarisinin hem biçimsel hem de anlamsal sentezini yapılarak kuramsal bir analiz ortaya koymaktadır. Panoptikon'un mimari figürü bugün sadece cezaevi mimarisini değil aynı zamanda

gözetleme toplumuyla da ilgili bir metafor haline gelmektedir. Sosyal denge ve düzenin hüküm sürdüğü bir sistemi yansıtmaktadır.

Dünya daha küreselleştikçe ve bilgi alışverişi hızlı gerçekleştikçe, dünyadaki birçok kent diğer kentlerden ayrı olarak yatırım ya da insan gücü gibi farklı kaynakları çekmek için kendilerini konumlandırmaya çalışmaktadır. Kentin kullandığı stratejilerden biri ise diğerlerinden ayrılmak için kendi kimliğini / markasını yaratmaktır.

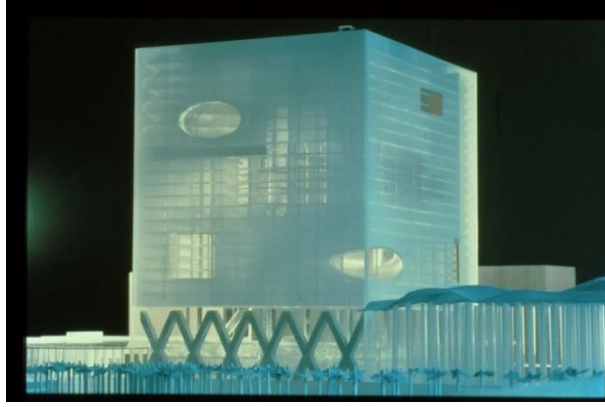
'Generic City' (1988) isimli makalesinde ise Koolhaas şehrin 'jenerik kent' (generic city) olarak kendini nasıl daha iyi konumlandırabileceği konusunda farklı fikirler geliştirmiştir. Onun teorisi, deneyimlediği birçok küresel şehrin kendi eleştirel gözlemlerine ve onları neyin karakterize ettiğine dayanmaktadır. Makalede şehrin kimliğini küçümseyerek Jenerik Kent'in özgür tarzının ahlaksız ve pragmatik olduğunu doğrulamaktadır; çünkü Jenerik Kent o kadar hızlı büyümektedir ki kent planlaması gereksiz hale gelir. Jenerik Şehir'in mimarisinde Koolhaas, postmodern dilin tarihsel bir dil değil bir yöntem olarak kullanılması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

'Bibliothèque de France' (1989) (Fransız Ulusal Kütüphanesi) isimli makalesinde Koolhaas tasarladığı kütüphane projesi hakkındaki tasarım kararlarından bahsetmektedir. Binanın tasarım kurgusunda yer alan bina kabuğundaki boşluklar, döşemeler arasındaki farklılıklar ve mekânlar mimari çizim ve görsel anlatımlarla ifade edilmiştir (Şekil 15). Koolhaas'a göre bireysel ihtiyaçlar, teknolojik imkânlar ve çevresel faktörler sürekli değişmektedir. Bu yüzden binalar da bu değişimden etkilenmektedir (Güleç, 2011) (Şekil 16). Bu nedenle Ulusal Kütüphane'yi çeperleri ve mekânları zamanla değiştirilebilecek bir tasarım olarak kurgulamıştır. Aynı zamanda Koolhaas teknolojik gelişmelerin tasarım kararlarının gerçekleşmesi üzerindeki avantajlarından bahsederken binanın mekânsal bileşenlerini birbirine bağlayan asansörün icadının önemini vurgulamaktadır.

Şekil 15. Fransız Ulusal Kütüphane Projesi (Koolhaas 1989: 706).

Şekil 16. Fransız Ulusal Kütüphane Projesi (URL-2, 2018)

‘Berlino: Idee Massacrée’ (1991) isimli makale Berlin’deki Potsdamer / Leipziger meydanlarının yeniden inşası için açılmış olan yarışmada jüri üyeliği yapan Rem Koolhaas’ın kazanan proje hakkındaki düşüncelerini ifade ettiği rapor niteliği taşımaktadır. Berlin Senatosu’nda planlama direktörü olan Hans Stimmann’ın proje üzerine aldığı kararları eleştirirken Stimmann’ın karar alma mekanizmasını ‘düşüncelerin katliamı’ olarak adlandırmaktadır. Yarışmanın diğer jüri üyelerine ithafen yazılmış bu makalede ayrıca kazanan proje hakkındaki eleştirilerini sunan Koolhaas, Berlin şehrinin geleceği hakkındaki endişelerini açıkça ifade etmektedir.

‘About the Results’ (1993) isimli makale ise Koolhaas’ın mimari proje yarışmasının sonuçları hakkında yaptığı bir değerlendirme metnidir. 1992 yılında Japan Architect tarafından düzenlenen Shinken-chiku konut tasarımı yarışmasında ödül alan projelerin orijinal bakış açısını kuramsallaştırarak okuyucuya sunmaktadır.

‘Bigness or the Problem of Large’ (1994) isimli başka bir makalesinde Koolhaas, mimarlıkta şehirciliğin ölümünden beri artık uygulanmayan kompozisyon, ölçek, orantı ve detay gibi eski mimarlık prensiplerindeki değişimi öne sürmektedir (Kocher, 2010). Bu makalede önemli bir kavram olan ‘büyüklük’ (bigness), çağdaş mimarlıkta belirgin bir özellik olarak gündeme gelmektedir. Dünyadaki kentlerin manzaralarında ortaya çıkan yeni yapıların açık bir işlevi olmamakla birlikte olması gerekenden daha büyük, karakersiz ve standarttır. Koolhaas bu binaların mimarın imzasının kaybolduğu projeler olduğunu belirtirken yapıların kent silüetini dikkate almadan yapıldığını belirtmektedir. Bu makalede büyüklük kavramına dayanan beş teorem ortaya konulmaktadır. Koolhaas, büyüklük tarafından ortaya atılan belirli mimari nitelikleri tartışarak, birçok tasarım projesinde karşılaştığı sorunları dile getirmektedir. Böylelikle Koolhaas, hem ihmal edilen bu konuyu

kavramsallaştırma girişiminde bulunmaktadır hem de büyük ölçekli tasarımların süreçlerindeki düşüncelerini ortaya koymaktadır.

Euralille projesinde yer alan Congrexpo, Koolhaas'ın 'Bigness or the Problem of Large' isimli makalesinde dile getirdiği cesaretli vizyonları ve düşünceleri yansıtmaktadır. Koolhaas 'Congrexpo at Lille' (1995) isimli makalesinde Congrexpo yapısının mekân organizasyonu, iç mekân ve biçimsel oluşumu hakkında bilgi vererek kentle ilişki kurmaya çalışmaktadır.

'Whatever Happened to Urbanism?' (1995) isimli makalede Koolhaas kentlerin tasarlandığı zamandan itibaren nasıl gelişim gösterdiğine dair kentleşme sürecinden bahsetmektedir ve kentleri kurtarmak için kendi bakış açısını ortaya koymaktadır. Kent ve kent kültüründe planlamanın rolü büyüktür. Koolhaas mimarlık ya da kent planlaması gibi profesyonel disiplinlerin kentler üzerinde bir rol oynayıp oynamadığını sorgulamaktadır. Koolhaas, şehirciliğe yönelik mücadeleyi yeniden konumlandırarak dünyadaki hızlı kentleşme sürecinin nasıl ele alınacağını tartışmaktadır.

'No Grounds Against a Non-Place' (1996) isimli makalede Koolhaas Fransız eleştirmenlere karşılık olarak Fransa'nın Lille şehrindeki Euralille projesini konu edinmektedir. Euralille Paris, Brüksel ve Londra olmak üzere 3 büyük şehrin demiryolu kavşağında yer almaktadır (URL-3, 2018). Koolhaas Euralille projesiyle, Lille metropolünün geçmişiyle kopuşunu iddia eden çağdaş bir tasarım gerçekleştirmiştir. Devasa bir fütüristik proje olan Euralille, tarihi merkezden iki adım ötede, şehrin kalbi yakınındaki çevre aktivitelerine izin veren koşullara sahip bir tarih ve modernite hayal etmektedir (URL-3, 2018). Koolhaas'ın genellikle metinlerinde iki tema ortaya çıkmaktadır: gökdelenin farklı kullanım alanlarının yoğunluğu ve çokluğu; alışveriş merkezlerinin veya eğlence parklarının ticari kullanımı. Her ikisi de Euralille'de görülebilmektedir (Bruinsma vd., 2008).

Projenin fütüristik anlayışına rağmen Euralille'in eleştirmenleri yersizliğe karşı hiçbir dayanağı olmadan bu projeyi eleştirmektedir. Koolhaas ise bu duruma karşılık olarak eleştirmenlerin sunduğu sözde çirkinliğin önemsiz olduğu yorumunu yapmaktadır (Bruinsma vd., 2008).

İdeolojik cesetler serisi olarak modern mimarlık kavramının aksine Koolhaas'ın 'The Architects' Ball-A Vignette' (1998) isimli makalesi modern mimarlığın yaşam biçimi olarak Manhattan'ı gündeme taşımaktadır. Makalede Koolhaas kendi inşa ettikleri gökdelenlerin kostümlerini giyen New York'lu mimarlar hakkında değerlendirme

yapmaktadır. Bununla birlikte mimar ve kostümleri üzerinden hareket ederek Manhattan'nın mimarlığını eleştirel bir şekilde sorgulamaktadır.

'Pearl River Delta (Harvard Project on the City)' (2001) isimli makalesinde Koolhaas, Pearl River Delta bölgesinde meydana gelen ve gelecek değişimleri mimarlık ve şehircilik bağlamında ele almaktadır. Modernleşme süreci çeşitli kültürlerde farklı yoğunluğa ulaşmaktadır ve sürekli olarak mutasyon geçiren kentler değişim yaşamaktadır. Koolhaas'a göre Asya'da modernleşmenin en yoğun olduğu yerlerden biri Pearl River Delta bölgesidir; çünkü Pearl River Delta bölgesinde eşi görülmemiş bir büyüme görülmektedir. 2020 yılında bu bölgenin dünyanın en büyük bitişik kentsel bölgesi haline gelmesi beklenmektedir. Pearl River Delta'da dokuz şehri bağlayarak mega kent kurma amacı mimari ve kentsel tasarım tarihinin cesur bir adımı olmaktadır. Makalede otuz dört milyondan fazla insanı içerecek bu yeni metropolün ulaşım ve sağlık altyapısı hakkında bilgi verilmektedir. Dolayısıyla Pearl River Delta projesi büyük bir organizmada yaşamının anlamı için önemli bir örneklem alanı oluşturmaktadır (Gerrity, 2011; Zhao, 1998).

Koolhaas'ın atık mekân (junkspace) tanımı, gerçeküstü bir çevrede sakinleri yakalama niyetiyle tasarlayıp inşa ettiğimiz mimari mekânlardır. Bu tip alanların başlıca örnekleri arasında alışveriş merkezleri, kumarhaneler ve havaalanları bulunmaktadır. Bu alanlar, bir insanın zaman kavramını ve yönünü yitirmediğini; gerçeklik kaybını ve odağı yitireceğini göstermektedir. 'Consumption Gulags' (2000) isimli makalesinde Koolhaas 'junkspace'in tüketim toplumu üzerindeki etkilerinden bahsederken havalimanlarını 'tüketim gulagları' olarak tanıtmaktadır.

'From Lagos to Lagos' (2000) isimli makalesinde Koolhaas Batı Afrika'daki ve Hollanda'daki kentsel durumu benzer açılardan karşılaştırarak incelemektedir. Makalede Nijerya'nın başkenti Lagos'un sorunlarını sosyal yaşam, kültür, sanayi (otomotiv), ekonomi, mimari, şehircilik vb. açılardan ele almaktadır. Makalede Nijerya'nın sahip olduğu olanaklar okuyucuya sunulmaktadır ve Lagos'un küreselleşmeye dâhil olmasıyla birlikte içinde bulunduğu durum hakkında farkındalık yaratmaktadır.

'Junkspace' (2001) isimli makalede Koolhaas'ın atık mekân (junkspace) kavramı ortaya konmaktadır. Gelişen teknoloji, mimari mekânları etkilemektedir ve farklı mekânların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Teknoloji sayesinde alışveriş merkezleri çoğalmaktadır; çünkü asansörlerin yerine yürüyen merdivenlerin icadı ile alışveriş merkezleri daha fazla kullanıcıya hizmet etmektedir. Dolayısıyla modernleşmenin etkisiyle

alışveriş merkezlerinin sayısı artmıştır. Alışveriş kültürünün ön plana çıktığı bu makalede Koolhaas atık mekân olarak tanımladığı alışveriş merkezleri bağlamında sosyal, toplumsal, mimarlık, şehircilik vb. gibi alanlarda eleştirilerde bulunmaktadır.

‘Junkspace’ (2002) isimli makalesinde ise genel olarak Koolhaas’ın modern kente olan tepkisini ve kentin nasıl geliştiğini anlatmaktadır. Kentin standart mimariyle çok hızlı bir şekilde inşa edildiği ortaya konarken, aynı zamanda kentin ihtiyacı olmamasına rağmen bir şeyler tasarlandığı ileri sürülmektedir. Koolhaas’a göre kent büyümeye, küreselleşmeye ve paraya yönlendirilmiştir.

‘Skyscraper: A Typology of Public and Private’ (2003) isimli makalesinde Koolhaas 1970’li yıllardaki Amerika deneyimlerini okuyucuya sunarken Amerika’daki mimarlık ve şehircilik disiplinleri üzerine değerlendirme yapmaktadır. Bununla birlikte bir zamanlar New York’ta bulunan Dünya Ticaret Merkezi (İkiz Kuleler)’inden ilham alarak Herzog de Meuron ile tasarladıkları Astor Otel projesinin tasarımı ve iptal edilişi hakkındaki düşüncelerini ifade etmektedir. Bu projenin iptalinden sonra Koolhaas ilgisini gökdelenlere çevirmiştir. Makalede gökdelenlerin pek çok işlevi bir arada barındırmaya imkân verdiğinden dolayı çekici olduğu ileri sürülmüştür. Birçok ülkede proje işi bulmanın zorluğu nedeniyle artık farklı bakış açıları kazanmak için temsil, siyaset, sosyoloji ve antropoloji gibi konular üzerinde düşünmeye yönelme gerekli hale gelmiştir. Makalenin son bölümünde ise Çin’deki CCTV binasının hikâyesi anlatılmıştır. Mimar olarak mimarlık mesleğinin zorluklarını gündeme taşımıştır.

‘Junkspace’ (2010) isimli başka bir makalesinde 21. yüzyılın başlarında, ona göre yaklaşan kıyamete dair endişelerini aktarmıştır. Koolhaas’ın makalesi günümüzün varoluşuna nüfuz eden şaşırtıcı, çelişkili, aynı anda heyecan verici ve üzücü bir kültürel durumu anlatmaktadır. Gelenekselciliğe bağlı kalma halinin bir hata olduğunu düşünen Koolhaas 21. yüzyıl modern mimarlığında 20. yüzyıl mimarlığının ortadan kalktığını belirtmektedir.

‘Cronocaos’ (2011) isimli makalesinde ise Koolhaas miras konusundaki mevcut inançlar hakkında fikirlerini ifade ederken koruma üzerine bir hipotez sunmaktadır. Makale kapsamında koruma kavramı hakkındaki sosyal, ekonomik toplumsal vb. kararlar maddeler halinde ifade edilmiştir. Aynı zamanda makale OMA ve AMO ortaklığında düzenlenen Venedik Bienali (12. Uluslararası Mimarlık Sergisi) kapsamında yapılan Cronocaos isimli serginin kültürel miras ve doğal miras çerçevesinde ziyaretçide

uyandırdığı bakış açısını konu edinmektedir. Makalede korumanın nasıl olması gerektiği üzerine sorgulamalar yapılarak hangisinin doğru olması gerektiği irdelenmiştir.

Son olarak 'Rem Koolhaas: Countryside Architecture' (2014) isimli makalesinde kırsal alanlar üzerinde görülen değişimin kentsel alanlardaki değişimlere göre daha az dikkat çektiğini gündeme getirmiştir. Bu bağlamda İsviçre'nin Engadin vadisindeki bir köye sık sık giden Koolhaas, kendi gözlemediği değişimleri çeşitli görsellerle birlikte okuyucuya sunmuştur.

Görülüyor ki Koolhaas'ın 1977 yılından 2014 yılına kadar kaleme aldığı makalelerde farklı konular ve kavramlar üzerinden çeşitli tartışmalar yürütmüştür. Junkspace ve Manhattan üzerine olan çalışmalarının bir süreklilik içerdiği ise açıkça izlenebilmektedir.

3. BULGULAR VE İRDELEME

3.1. Mimarlıkta Corpusa Dayalı Söylem Analizi

Son 50 yıldır içinde yaşadığımız dijital çağ, dilbilim çalışmalarında corpus yazılım programlarının tasarlanmasını sağlamıştır. Corpus yazılım programları büyük verilerle çalışmaya olanak verme, nesnel olarak doğrulanabilir ve tekrarlanabilir sonuçlar üretme vb. gibi imkânlarla sahiptir.

Corpusu ve analizini ele alan corpus dilbilimi, dilin doğasını daha iyi anlamak ve geliştirmek için sözlükbilim, dilbilim, betimleme çalışmaları, çeşitlilik çalışmaları, dil eğitimi, çeviri çalışmaları, ruhdilbilim vb. gibi pek çok alanda yer almaktadır (Kennedy, 1998; Baker vd., 2006: 14).

Halliday'a (1978) göre, metinlerin birleştirilmesiyle oluşturulan corpuslardaki metin, sözcük ve bağlamı arasındaki dilbilimsel, toplumsal, kültürel ve ideolojik ilişkiler; söylem çözümlemesi kuramsal alanında yerini almaktadır. Yazarlar bazen kullandığı sözcüklerin taşıdığı bütün anlamları farketmeyebilirler. Bu yüzden corpusa dayalı analiz yöntemi, söylemin örtük anlamını ortaya çıkarmak ve üretilmiş söylemlerin alt anlamlarını araştırmak için kullanılmaktadır (Hardt-Mautner, 1995; Morley ve Bayley, 2009; Partington, 2003; Stubbs, 2001).

Bir mimar genellikle eylemleri/binaları yoluyla tartışılır ve tanımlanmaya çalışılır. Ancak söylemleri üzerinden de mimarın tanımlanması mümkündür. Bir mimarı, söylemleri üzerinden corpus kullanılarak analiz edilebileceğinin ilk örneği olan bu çalışmada, mimarı anlama ve yorumlama yöntemi olarak dilbilimde kullanılan corpusa dayalı eşdizimlilik yönteminden faydalanılmaktadır.

Bu bölümde, Rem Koolhaas'ı anlamak ve analiz etmek için 'Rem Koolhaas Makaleleri' bölümünde tanıtılan 20 adet makale ele alınmıştır: 'Life in the Metropolis' or 'The Culture of Congestion' (1977), 'Project for the Renovation of a Panopticon Prison' (1981), 'The Generic City' (1988), 'Bibliothe` que de France, Paris' (1989), 'Berlino: İdee Massacrata [Berlin: the massacre of ideas]' (1991), 'About the Results' (1993), 'Bigness or The Problem of Large' (1994), 'Congrexpo at Lille' (1995), 'Whatever Happened to Urbanism?' (1995), 'No Grounds Against a Non-Place' (1996), 'The Architects' Ball-A Vignette' (1998), 'Consumption Gulags' (2000), 'From Lagos to Lagos' (2000), 'Pearl

River Delta (Harvard Project on the City)' (2001), 'Junkspace' (2001), 'Junkspace'(2002), 'Skyscraper: A Typology of Public and Private' (2003), 'Junkspace' (2010), 'Cronocaos' (2011), 'Rem Koolhaas: Countryside Architecture' (2014).

1977-2014 yılları arasında kaleme alınan bu makaleleri yorumlayabilmek için 5 ayrı kategoride corpus oluşturulmuştur:

- Rem Koolhaas metinlerinin yıllara göre corpusu
- Rem Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinin corpusu
- Rem Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin corpusu
- Rem Koolhaas'ın teorik+pratik metinlerinin corpusu
- Rem Koolhaas'ın spesifik metinlerinin corpusu: Berlino makalesi

Bu corpuslar, ayrı ayrı AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programına yüklenmiştir. Corpus yazılım programının 'word list' aracı kullanılarak bu corpuslarda en çok kullanılan sözcükler sıklık durumuna göre sıralanmıştır ve bu sözcüklerin sıklık tablosu oluşturulmuştur (Tablo 4-8).² Oluşturulan tablolar, model şemasında yer verildiği gibi 4 ayrı aşamada analiz edilmiştir. Birinci aşamada; AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının 'word list' aracı kullanılarak oluşturulan tablolar, yine corpus yazılım programının 'concordance' aracı kullanılarak seçilen sözcüklerin metinlerde yer aldığı bağlamlar tespit edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda, her bir tablo için mimarın söylemini açığa çıkaracak alıntılara yer verilerek değerlendirme yapılmıştır. İkinci aşamada ise; bütün makalelerden oluşturulan corpustan ilk 10 sözcük için sıklık tablosu oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada; AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının 'collocates' aracı kullanılarak bir önceki aşamada elde edilen sıklık tablosundaki her bir sözcüğün sağ ve sol bağlamındaki eşdizimlilik durumu tespit edilmiştir. Dördüncü aşamada ise; AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının 'clusters/n-grams' aracı kullanılarak sıklık tablosundaki her bir sözcüğün sağ ve sol bağlamındaki sözcük kümeleri için tablo oluşturulmuştur. Böylelikle Rem Koolhaas'ın kendi makaleleri üzerinden oluşturulan tablolar, tablolardan elde edilen sözcükler, sözcüklerin eşdizimliliği, sözcük kümeleri yardımıyla analiz edilerek mimarın söylem sözlükçesi oluşturulmuştur.

---

² Tablodaki terimler metinlerin orijinal dilinde kullanılmıştır. Koolhaas'a ait bazı cümleler birden fazla makalesinde tekrar ettiği için; junkspace, generic city, architecture vb. gibi sözcüklerin frekans sayısı artmıştır. Ancak bu durum analiz sonucunu değiştirmemiştir.

3.2. Rem Koolhaas Metinlerinin Yıllara Göre Corpusu

Bir mimarı analiz etmenin bir aracı olarak kullanılan corpusa dayalı analiz yönteminde, Rem Koolhaas'ın 20 adet makalesi; 1977, 1981-1989, 1991-1998, 2000-2003, 2010-2014 tarih aralıklarında sınıflandırılarak çeşitli corpuslar oluşturulmuştur. Bu corpuslarda toplamda 48371 kadar sözcük taranmıştır. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı kullanılarak elde edilen sözcüklerin sıklık verileri, her tarih aralığına ayrılan sütunun altında olacak şekilde tablolaştırılmıştır (Tablo 4)³. Böylelikle her yıl aralığına göre mimar, makaleleri üzerinden sözcüksel olarak temsil edilmiştir.

---

³ Tablo 4'ün devamı Tablo Ek 1'de bulunmaktadır.

Tablo 4. Rem Koolhaas metinlerinin yıllara göre corpusu

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU										
Yıllar	1977		1981-1989		1991-1998		2000-2003		2010-2014	
Makale Sayısı	1		3		6		6		3	
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	20	metropolis	130	city	56	bigness	145	junkspace	85	junkspace
	19	architecture	90	generic	47	architecture	67	shopping	28	architecture
	17	metropolitan	26	center	36	city	70	space	28	space
	16	manhattan	18	identity	25	urbanism	49	condition	26	preservation
	14	floor	15	architecture	26	building	52	architecture	25	world
	14	island	21	building	13	architects	47	urban	23	heritage
	14	building	14	past	12	whole	44	building	19	countryside
	12	elevator	13	history	11	architectural	42	world	16	cultural
	14	form	12	prison	11	modernization	36	form	13	natural
	11	human	11	present	10	urban	33	entire	12	form
	8	air	10	never	10	entire	31	chinese	11	public
	8	coney	10	people	10	form	30	shenzhen	10	people
	8	nature	10	point	9	collective	28	center	9	city
	8	single	9	architectural	8	real	27	kind	9	convention
	8	structure	9	become	8	euralille	27	system	9	international
	7	floors	9	space	8	modern	26	time	8	concentration
	7	natural	8	dome	8	world	25	architects	8	history
	7	architect	8	life	8	skyscraper	24	public	8	kind
	7	system	8	public	7	beginning	22	being	8	protection
	6	urbanism	8	shopping	7	europe	22	terms	8	state
	6	modern	7	layer	7	manhattan	21	china	8	village
	6	space	7	mies	7	mass	21	different	8	whole
	5	apparatus	7	offices	7	modernity	19	future	7	being

Tablo 4 incelendiğinde; Koolhaas'ın 1977 yılındaki makalesinde 'metropolis (metropol)', 'architecture (mimarlık)', 'metropolitan (metropolit)', 'Manhattan', 'floor (kat, zemin)', 'island (ada)', 'building (bina)', 'elevator (asansör)', 'form (form, oluşturmak)' ve 'human (insan)'; 1981-1989 yılları arasındaki makalelerinde 'city (kent)', 'generic (jenerik)', 'center (merkez)', 'identity (kimlik)', 'architecture (mimarlık)', 'building (bina)', 'past (geçmiş)', 'history (tarih)', 'prison (hapishane)' ve 'present (şimdiki zaman)'; 1991-1998 yılları arasındaki makalelerinde 'bigness (büyüklük)', 'architecture (mimarlık)', 'city (kent)', 'urbanism (şehircilik)', 'building (bina)', 'architect (mimar)', 'whole (tüm)', 'architectural (mimari)', 'modernization (modernleştirme)' ve 'urban (kentsel)'; 2000-2003 yılları arasındaki makalelerinde 'junkspace (atık mekân)', 'shopping (alışveriş)', 'space (mekân)', 'condition (durum)', 'architecture (mimarlık)', 'urban (kentsel)', 'building (bina)', 'world (dünya)', 'form (form, oluşturmak)' ve 'entire (bütün)'; 2010-2014 yılları arasındaki makalelerinde ise 'junkspace (atık mekân)', 'architecture (mimarlık)', 'space (mekân)', 'preservation (koruma)', 'world (dünya)', 'heritage (miras)', 'countryside (kırsal alan)', 'cultural (kültürel)', 'natural (doğal)' ve 'form (form, oluşturmak)' sözcüklerinin ilk onda yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4'teki her tarih aralığında 'architecture (mimarlık)' sözcüğünün ilk onda yer alması Koolhaas'ın makalelerinin ağırlıklı olarak mimarlık meselesi üzerine olduğunu göstermektedir.

1977 yılında metropolis (metropol), metropolitan (metropolit) gibi şehircilik ve kent ile ilgili sözcüklerin sıklığı fazla iken, 2010-2014 yılları arasında preservation (koruma), heritage (miras) gibi koruma ve restorasyon sözcüklerinin fazla olduğu görülmektedir ve bu durum Koolhaas'ın söyleminin yıllara göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Koolhaas'ın makaleleri yıllara göre incelendiğinde ise, bir sözcük bir tarih aralığındaki frekansından dolayı tabloda ilk sıralarda yer alırken, aynı sözcük başka bir tarih aralığında alt sıralarda yerini almaktadır. Örneğin; 1977 yılındaki makalesinde metropolis (metropol) sözcüğünün frekansı 20 iken, 2000-2003 yılları arasındaki frekansının 11 olduğu görülmektedir.

Tablo 4'te belirlenen yıl aralıklarına ait oluşturulan corpuslardan elde edilen verilere göre değerlendirmeler yapıldığında, Koolhaas'ın düşüncelerini açığa çıkaran açık referansların varlığı görülmüştür.

Örneğin 1977 yılına ait oluşturulan corpusta; Koolhaas, metropolis (metropol) sözcüğünü sıklıkla kullanmaktadır. Metropolü bir mutant olarak yorumladığı alıntısında, insan popülasyonunun ve modern teknolojilerin eş zamanlı ortaya çıktığını savunmaktadır:

“Somewhere in the 19th century certain parts of the globe—negligible in terms of surface—developed an unprecedented condition: through the simultaneous explosion of modern technologies and human population on their limited territories, they found themselves supporting the mutant form of human coexistence that is known as Metropolis.” (Koolhaas, 1977: 322).

Metropol kentlerin geleneksel tasarımında kullanılan sistemleri ve şehrin geleneksel mimarlığını reddetmektedir. Çünkü metropolün kendi şehircilik sistemlerini üretebileceği varsayılmaktadır. Bu durumda mimarlık, metropolün görüşleri altında ezilmektedir:

“The Metropolis invalidates all the previous systems of articulation and differentiation that have traditionally guided the design of cities. The Metropolis annuls the previous history of architecture. But if the Metropolis is a true mutation, it can be assumed that it has also generated its own Urbanism: an architecture that is exclusively concerned with the “splendeurs et misères” of the Metropolitan Condition; an architecture with its own theorems, laws, methods, breakthroughs and achievements that has remained largely outside the field of vision of official architecture and criticism, both unable to admit a fundamental rupture that would make their own existence precarious.” (Koolhaas, 1977: 322).

Metropol için tamamen insan tarafından üretilen bir dünyanın yaratılması bir tutkudur. Bu tutku, metropolü tasarlamaya yönelik metropol mimarlığın sorumluluklarını arttırmaktadır. Metropol mimarlığı megaloman olarak gören Koolhaas, metropol mimarlığın sorumluluğunun arttığını aşağıdaki alıntıda örneklemektedir:

“The true ambition of the Metropolis is to create a world totally fabricated by man, i.e., to live inside fantasy. The responsibilities of a specifically Metropolitan architecture have increased correspondingly: to design those hermetic enclaves—bloated private realms—that comprise the Metropolis. Such an architecture not only creates the “sets” of everyday life, but it also defines its contents with all possible means and disciplines such as literature, psychology, etc. Through the magical arrangement of human activities on all possible levels, it writes a scenario for the scriptless Metropolitan extras... Metropolitan architecture is megalomaniac on a modest scale.” (Koolhaas, 1977: 330).

Koolhaas’a (1978) göre Manhattan, Batı uygarlığının en son durağının arenasıdır: İnsan yoğunluğunun eş zamanlı olarak patlaması ve yeni teknolojilerin istilasıyla Manhattan; 1850’den beri devrimci bir yaşam tarzı icat etmek için efsanevi bir laboratuvar

haline gelmektedir. Manhattan'ın metropol kavramıyla örtüştüğünü savunan aşağıdaki alıntı, Manhattan'ın metropol bir kent olduğunu ve buna bağlı olarak Manhattan'ın mimarlığının bu metropol durumu desteklediğini ileri sürmektedir:

“By an unspoken consensus, Manhattan is considered the archetype of the Metropolitan Condition, to the point where the two are often interchangeable. Manhattan's spectacular growth coincided exactly with the definition of the concept of Metropolis itself. Manhattan represents the apotheosis of the ideal of density per se, both of population and of infrastructures; its architecture promotes a state of congestion on all possible levels, and exploits this congestion to inspire and support particular forms of social intercourse that together form a unique culture of congestion.” (Koolhaas, 1977: 322).

New York'taki kültür, din, dil, ırk çeşitliliği herşeyin çok hızlı değişmesine neden olmaktadır. Rem Koolhaas'ın (1994) 'Batı medeniyetinin en son durağı' olarak ifade ettiği Manhattan, ızgara bir sistem üzerinde planlandığı için gelişiminde dikdörtgen bir arsa boyutunu aşamamaktadır. Dolayısıyla arsa alanı sorunu yüzünden mimarlıkta yatay olarak büyüme engellenmektedir. Bu soruna çözüm olarak asansör icadı gerçekleşmekte ve bu icat ile gökdelenler ortaya çıkmaktadır:

“The elevator is the ultimate self-fulfilling prophesy: the further it travels upward, the more undesirable the circumstances it leaves behind. Through the mutual reinforcement of the elevator and the steel frame (the latter with its uncanny ability to support the newly identified territories without itself taking any space), any given site in the Metropolis could now be multiplied ad infinitum, a proliferation of floorspace that was called Skyscraper, prime instrument of the architecture of density.” (Koolhaas, 1977: 325).

1981-1989 yılları arasında oluşturulan corpusta ise 130 adet city (kent) ve 90 adet generic (jenerik) sözcüğü yer almaktadır. Bu sözcüklerin kullanım sıklığının fazla olması Koolhaas'ın bu yıllar arasında generic city (jenerik kent) kavramının üzerine yoğunlaştığını göstermektedir.

Kentsel bağlamda anahtar bir rol oynayan generic city (jenerik kent) kavramı, havalimanlarına odaklanan ve sürekli tekrarlanan binaların yayılmasıyla oluşan metropol dünyadan doğmaktadır. Koolhaas, kentin gelişimi için alternatif bir yaklaşım önermektedir. Şehrin güzelliğini bir nesne olarak algılamak yerine, 'şehvetli bir sedasyon (sensual sedation)' un oluşmasını ileri sürmektedir (Koolhaas vd., 1995). Koolhaas'ın generic city (jenerik kent) ile klasik kent arasında karşılaştırma yaptığı aşağıdaki alıntıda, 'generic city'nin (jenerik kent) sakinliği vurgulanmaktadır:

“Compared to the classical city, the Generic City is sedated, usually perceived from a sedentary position. Instead of concentration —simultaneous presence—in the Generic City individual “moments” are spaced far apart to create a trance of almost unnoticeable aesthetic experiences: the color variations in the fluorescent lighting of an office building just before sunset, the subtleties of the slightly different whites of an illuminated sign at night.” (Koolhaas, 1988: 1250).

Koolhaas, havalimanları ile generic city (jenerik kent) arasında ilişki kurarak, havalimanlarını ‘generic city’nin farkını ortaya çıkartan güçlü bir araç ve özgün bir öge olarak görmektedir; çünkü havalimanları bulunduğu şehri deneyimleme imkânı vermektedir ve yerel bir kimlik oluşmasını sağlamaktadır:

“Once manifestations of ultimate neutrality, airports now are among the most singular, characteristic elements of the Generic City, its strongest vehicle of differentiation. They have to be, being all the average person tends to experience of a particular city. Like a drastic perfume demonstration, photomurals, vegetation, local costumes give a first concentrated blast of the local identity (sometimes it is also the last).” (Koolhaas, 1988: 1251).

Koolhaas ayrıca havalimanlarını egzotik, rahat, uzak vb. sıfatlar ile betimlemektedir. Bu sıfatların insan üzerinde hatırlatıcı etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Böylelikle havalimanları, bilinçdışına damgasını vuran semboller haline gelmektedir:

“Far away, comfortable, exotic, polar, regional, Eastern, rustic, new, even “undiscovered”: those are the emotional registers invoked. Thus conceptually charged, airports become emblematic signs imprinted on the global collective unconscious in savage manipulations of their non-aviatic attractors- tax-free shopping, spectacular spatial qualities, the frequency and reliability of their connections to other airports.” (Koolhaas, 1988: 1251).

Koolhaas’a göre ‘generic city’nin (jenerik kent) mimarlığı kuralsızdır; ama sistematik olarak uygulanmasıyla ortaya çıkan bir salgın hastalıktır:

“Like everything else in the Generic City, its architecture is the resistant made malleable, an epidemic of yielding no longer through the application of principle but through the systematic application of the unprincipled.” (Koolhaas, 1988: 1261).

1991-1998 yılları arasında oluşturulan corpusta ise Koolhaas’ın söylemine bigness (büyüklük) kavramının girdiği görülmektedir. Bigness (büyüklük) kavramı ile mimarlık arasındaki ilişkiyi sorgulayan alıntı, ‘bigness’ mimar ile Frankeştayn yaratıcısı arasında

benzerlik kurmaktadır. Bu bağlamda Koolhaas, bigness (büyüklük) teorisinin varlığını tartışmaya açar:

“The absence of a theory of BIGNESS-what is the maximum architecture can do?- is architecture's most debilitating weakness. Without a theory of BIGNESS, architect are in the position of Frankenstein's creators: instigators of a partly successful experiment whose results are running amok and are therefore discredited. Because there is no theory of BIGNESS, we don't know what to do with it, we don't know where to put it, we don't know when to use it, we don't know how to plan it.” (Koolhaas, 1994: 89-90).

Koolhaas'a göre 'bigness'ı (büyüklük) çekici kılan; bütünü yeniden inşa etmek, gerçeği yeniden diriltmek, kolektifi yeniden oluşturmak ve maksimum olasılığı değerlendirmek gibi potansiyellere sahip olmasıdır:

“Big mistakes are our only connection to BIGNESS. But in spite of its dumb name, BIGNESS is a theoretical domain at this fin de siecle: in a landscape of disarray, disassembly dissociation, disclamation, the attraction of BIGNESS is its potential to reconstruct the whole, resurrect the real, reinvent the collective, reclaim maximum possibility.” (Koolhaas, 1994: 90).

Mimarlığın, modernizimin ve formalizmin (biçimcilik) bitkin ideolojisinden ayrılmak sadece bigness (büyüklük) ile sağlanmaktadır. Bigness (büyüklük), mimarlık ve mimarlıkla ilişkili alanları harekete geçiren karmaşa rejimini körüklemektedir:

“Only through BIGNESS can architecture dissociate itself from the exhausted ideological, and artistic movements of modernism and formalism to regain its instrumentality as vehicle of modernization...Of all possible categories, BIGNESS does not seem to deserve a manifesto; discredited as an intellectual problem, it is apparently on its way to extinction-like the dinosaur- through clumsiness, slowness, inflexibility, difficulty. But in fact, only BIGNESS instigates the regime of complexity that mobilizes the full intelligence of architecture and its related fields.” (Koolhaas, 1994: 89-90).

Kentleşmenin kaçınılmaz olduğunun vurgusu yapılan aşağıdaki alıntıda ise; Koolhaas, mimarlık ve şehircilik meslek gruplarının şehircilik konusunda en çok rolü olduğunu ifade etmektedir. Yaygın kentleşme, kent kavramının yok olmasına neden olmaktadır ve bu durumla hesaplaşacak meslek grupları mimarlık ve şehirciliktir. Kent plancılarını doktorlara, klasik şehri ise hastaya benzeterek kent plancısı ve klasik kent arasındaki ilişkiyi gündeme getirmektedir:

“Even as the apotheosis of urbanization is glaringly obvious and mathematically inevitable, a chain of rearguard, escapist actions and positions postpones the final moment of reckoning for the two professions formerly most implicated in making cities— architecture and urbanism...Pervasive urbanization has modified the urban condition itself beyond recognition. ‘The’ city no longer exists. As the concept of city is distorted and stretched beyond precedent, each insistence on its primordial condition—in terms of images, rules, fabrication—irrevocably leads via nostalgia to irrelevance...For urbanists, the belated rediscovery of the virtues of the classical city at the moment of their definitive impossibility may have been the point of no return, fatal moment of disconnection, disqualification. They are now specialists in phantom pain; doctors discussing the medical intricacies of an amputated limb.” (Koolhaas, 1995a: 28).

2000-2003 yılları arasında oluşturulan *corpusta*; Koolhaas’ın söylemin daha önce karşılaşmadığımız *junkspace* (atık mekân) kavramı girmiştir. *Junkspace* (atık mekân), modernizmin başarısızlığa uğramasından sonra kapitalizmin aracı olarak küreselleşen dünyada teknolojinin biçimlendirdiği, insan ve toplum yerine tüketimin odak noktası olduğu mekândır (Üngür, 2011). Koolhaas, ‘*junkspace*’i (atık mekân) modernleşmenin bir ürünü olarak görmektedir ve ‘*junkspace*’in (atık mekân) mimarlığın sürekli değişmesine neden olduğuna vurgu yapmaktadır:

“*Junkspace* is what remains after modernization has run it’s course, or, rather, the container in which modernization takes place. *Junk space* looks as if a hurricane has rearranged a previously ordered condition, but that impression is misleading.” (Koolhaas, 2001b: 39).

Modernleşme, geleneksel toplum anlayışından modern topluma, yani ilerici bir geçiş modeline geçiş durumudur (Tönnies, 1887). Modern mimariden ziyade, modernleşmenin ürünü olan ‘*junkspace*’i (atık mekân), ilk mimarların bir çözüm olarak görüp tüketmeye başladığını, bunun sonucu olarak ise megayapıların hüküm sürdüğünü belirterek mimarları yargılamaktadır:

“Architects thought of *Junkspace* first and named it *Megastructure*, the final solution to transcend their huge impasse. Like multiple Babels, huge superstructures would last through eternity, teeming with impermanent subsystems that would mutate over time, beyond their control.” (Koolhaas, 2002: 178).

Sze Tsung Leong (2001), alışverişin insanoğlunu bir araya getirebilen nadir eylemlerden biri olduğunu savunarak alışverişin kaçınılmaz bir eylem olduğunu ifade etmektedir. Çünkü insanlar hayatlarında hiçbir okula, müzeye, kiliseye ya da hastaneye gitmeyebilir; ama mutlaka bir gün bir yerde alışveriş yapacaktır. Yapılı çevrede barınma ihtiyacından sonra alışveriş bir aktivite olarak en çok hayatımızda yer kaplayan eylemdir

(Leong, 2001). Ancak alışveriş merkezlerinden şikâyetçi olanlar, sanal alışveriş yollarına yönelmektedir. Dolayısıyla alışveriş merkezlerinin durumu kötüye gitmektedir. Alışveriş merkezlerinin hem yüceltildiği hem de tehlikede olduğu belirtilen aşağıdaki alıntıda, bu durum ölmekte olan bir filin vahşileşmesi ile örneklendirilmektedir:

“Nevertheless, shopping is undergoing an apotheosis -it is pervasive, it dictates our lives, and in many ways it forms our ultimate environment - but at the same time it is under threat, partly because of its sheer pervasiveness, but also because more and more virtual ways of shopping are being prepared and put into operation. Perhaps, then, the best metaphor for shopping is that of a dying animal - a dying elephant - that in its death struggle becomes completely wild and uncontrollable.” (Koolhaas, 2001b: 37).

Koolhaas’ın Hollanda hakkında övgülerde bulunduğu alıntıda ise, Hollanda’nın ekonomisinin başarılı olduğu belirtilmektedir:

“The Netherlands carries the brunt of this enormous traffic, which has nothing to do with people but simply with the flow of goods and economies. There is a small paradox that nobody realizes in my country, namely, its relative density. We are not far from being the densest country in the world. But if you look at the density of the urban condition, you see a cluster of cities - Amsterdam, The Hague, Rotterdam.” (Koolhaas, 2000a: 133-134).

2000-2003 yılları arasında oluşturulan *corpusta* Koolhaas, 20. yüzyılda şehrin köklü bir değişime uğrayarak tarihini yok saydığını belirtmektedir. Söz konusu bu duruma insanların bir macera olarak bakmasından yakınmaktadır. 20. yüzyılın araçlarından biri olan ‘*tabula rasa*’nın kullanımındaki yanlışlara rağmen; Koolhaas, bu kavramın yeniden değerlendirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Böylelikle ‘herşeyin yeniden başlaması’ fikri doğmaktadır:

“The notion of the city has undergone a radical change at the end of the twentieth century. After Aldo Rossi, we are unable to imagine that a city can exist without history. But today there exists a vast portion of humanity for whom living without history doesn’t pose any issue whatsoever. We could go even further: living without history is a passionate adventure for them. This observation should lead us to revise a certain number of dogmas or theories of architecture and urbanism, and perhaps to re-examine the validity (or not) of one of the twentieth century’s most important devices: *tabula rasa*, the idea of starting from scratch, without which modern architects in the twenties like Le Corbusier believed nothing was possible. Such a position clearly shows an extreme optimism, an optimism that the following decades have completely demolished. But maybe we need to re-assess the use of *tabula rasa*— maybe we have to be more selective in our urbanization strategies, rather than remain anxious conservatives unable to speculate in terms of the new.” Koolhaas, 2001c: 309).

Merkeziyetin ve kimliğin yaratılmasının aracı olarak görülen tema parklarını ele alan alıntıda, Eyfel Kulesi'nin Avrupa'da yarattığı etki örneklenmektedir ve tema parkalarının çoğalması gerektiğine vurgu yapılmaktadır:

“Another form of identity is inaugurated with theme parks. One of these parks is a partial reproduction of Europe—quite well done in fact, with its own Eiffel Tower—which once again gives a clear idea of centrality. We don't even have an Eiffel Tower here. So another vehicle of the creation of centrality and identity is the proliferation of theme parks: as with the original, this Eiffel Tower is very important for orientation in the city.” (Koolhaas, 2001c: 322).

2010-2014 yılları arasında oluşturulan corpusta 'junkspace' (atık mekân) sözcüğünün söylem analizinde tekrar ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Gerçek dünyadan sanal dünyaya geçen junkspace, simülasyonda sonsuz büyüklük elde etmektedir. Aşağıdaki alıntı sanal gerçeklik simülasyonu olan TM'nin nasıl bir alan olduğuna dair ipuçları vermektedir:

“Colour in the real world looks increasingly unreal, drained. Colour in virtual space is luminous, therefore irresistible. The average Power Point presentation displays sudden bursts of Indian exuberance that Junkspace has been the first to translate into reality TM, a simulation of virtual vigor. The already considerable vastness of Junkspace is extended to infinity in virtual space. Conceptually, each monitor, each TV screen is a substitute for a window; real life is inside, cyberspace has become the great outdoors...” (Koolhaas, 2010: 151).

Metro, otoyol, gece klübü, Disneyland, Barcelona'daki Olimpiyat Köyü ve Bilbao'daki Guggenheim gibi tüketim odaklı yaşam tarzı olan bütün mekânlar 'junkspace'e örnektir. Bütün bu mekânların ortak özelliği ise 'kamusal alan' niteliklerini yitirmiş ve sermaye kontrollü yaşam alanları olmalarıdır (Üngür, 2011). Ticareti canlandırmak için yapılan Barcelona'daki Olimpiyat Köyü ve Bilbao'daki Guggenheim Müzesi gibi üretimler, 'Junkspace'deki (atık mekân) atmosferi hem aydınlatmaktadır hem de kentlerin prototipleri haline gelmektedir.

Junkspace (atık mekân), bir megalomani tiyatrosudur. Üçüncü milenyumda artık siyasi değil eğlence amaçlı 'Junkspace'de (atık mekân) organizasyon yapılmaktadır:

“For the third Millennium, Junkspace...The chosen theater of megalomania, the dictatorial, is no longer politics, but entertainment. Through Junkspace, entertainment organizes hermetic regimes that are based on the same notion of “concentration” that gave us the concentration camp. Concentration Gambling, Concentration Golf, Concentration Convention, Concentration Movie, Concentration Culture, Concentration Holiday.” (Koolhaas, 2010: 148).

Kültürel ve doğal mirasın kötü koruma olgusuyla karşı karşıya kalındığından bahsedilen alıntıda ise, olağanüstü evrensel değerlere sahip bu mirasların korunumu için etkili bir sistem sağlayan sözleşme olmasının gerekliliği gündeme getirilmektedir:

“...Noting that cultural heritage and natural heritage are overwhelming us not only through the increasing need for identity and or history, but also by changing social and economic conditions which aggravate the situation with ever more formidable phenomena of preservation...Considering that it is essential for this purpose to adopt new provisions in the form of a convention establishing an effective system of collective protection of the cultural and natural heritage of outstanding universal value, organized on a permanent basis and in accordance with modern scientific methods...” (Koolhaas, 2011: 120).

Sonuç olarak, Koolhaas makalelerinin yıllara göre dağılımından oluşturulan corpustan yararlanarak yapılan Tablo 4’ün metin analizinde; 1977 yılında metropolis (metropol), 1981-1989 yılları arasında generic city (jenerik kent), 1991-1998 yılları arasında bigness (büyüklük) ve 2000-2003 yılları arasında junkspace (atık mekân) gibi Koolhaas’a özgü kavramlar ön plana çıkmıştır ve bu kavramların birbiriyle bağlantılı olduğu corpusa dayalı yazılım programıyla tespit edilmiştir. 1980’li yıllarda Metropolün karışıklığından ve kargaşasından uzaklaşmaya çalışan generic city (jenerik kent) kavramı söyleme girerken, 1990’lı yıllarda bigness (büyüklük) kavramı ortaya çıkmıştır. Bigness (büyüklük), modernizmin sıradanlığından kurtulmak için görülen çare iken, karmaşa yaratan bir rejime dönüşmüştür. 2000’li yıllarda ise bu modernleşmenin ürünü olan junkspace (atık mekân) kavramı söylemde yerini almıştır ve ‘junkspace’de (atık mekân) megayapılar kentin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Ortaya konulan alternatif okuma yönteminin bu aşaması, Koolhaas’ın söylemlerindeki sözcüklerin yıllara göre değerlendirilmesine imkân tanımıştır. Aynı zamanda Koolhaas’ın makalelerini yazıldığı yıllara göre sınıflandırarak corpus oluşturmak, mimarın yıllara göre söylemlerinin değişkenlik gösterebileceğinin ispatı olmuştur.

3.3. Rem Koolhaas’ın Teorik İçerikli Metinlerinin Corpusu

Bu bölümde oluşturulan corpusta; Araştırma Alanı başlığında yer alan Tablo 1’deki 1, 2, 3, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ve 20 nolu makaleler olmak üzere Rem Koolhaas’ın teorik içerikli 16 adet makalesi incelenmiştir. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı kullanılarak elde edilen sözcüklerin sıklık verilerinin okunabilirliği açısından en

yüksek frekanstan en düşük frekansa göre yan yana sıralanarak tablolaştırılmıştır (Tablo 5)⁴. Koolhaas'ın teorik içerikli makalelerinden oluşturulan corpus ile Koolhaas'ın söylemlerinde en sık hangi konu hakkında makale kaleme aldığı açığa çıkarılmaktadır.

Tablo 5. Rem Koolhaas'ın teorik içerikli metnlerinin corpusu

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıllar	1977-2014					
Makale Sayısı	16					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	297	city	55	any	38	different
	225	junkspace	54	without	38	history
	157	architecture	52	entire	37	whole
	118	become	52	time	36	century
	111	space	50	first	36	place
	103	building	48	never	35	architectural
	93	generic	47	every	35	metropolis
	81	world	46	public	34	chinese
	78	shopping	45	kind	34	life
	76	form	44	fact	34	modern
	62	center	42	people	34	part
	62	urban	41	being	33	conditions
	60	architects	41	real	33	urbanism
	58	same	41	system	32	own
	56	bigness	39	air	32	terms

Tablo 5 incelendiğinde; 1977-2014 yıllarını kapsayan Koolhaas'ın Tablo 1'deki 1, 2, 3, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ve 20 nolu teorik içerikli makalelerinden oluşturulan corpusta 'city (kent)', 'junkspace (atık mekân)', 'architecture (mimarlık)', 'become (olmak)', 'space (mekân)', 'building (bina)', 'generic (jenerik)', 'world (dünya)', 'shopping (alışveriş)' ve 'form (form, oluşturmak)' sözcüklerinin ilk onda yer aldığı tespit edilmiştir. Bu sözcükler sıklık tablosunda üst sıralarda yer aldığından dolayı, 1977-2014 yılları arasında Koolhaas'ın gündeminde yer alan konuların ya da problemlerin ne olduğunu dair ipuçları sunmaktadır. Örneğin elde edilen corpusta 297 adet city (kent) sözcüğünün kullanılması, Koolhaas'ın gündeminde 1977-2014 yılları arasında kent kavramının ön planda olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda 'China', 'Manhattan',

⁴ Tablo 5'in devamı Tablo Ek 2'de bulunmaktadır.

‘Zhuhai’, ‘Amsterdam’ ve ‘America’ sözcüklerinin corpusta yer alması ise, yaptığı değerlendirmelerde öne çıkan kent ve ülkeleri göstermektedir.

Koolhaas’ın teorik içerikli metinlerinden oluşturulan corpustan elde edilen verilere göre, Koolhaas’ın gündeminde yer alan konular ya da problemler aşağıda yer alan alıntılar üzerinden tartışılmıştır.

Alışveriş kavramının mimar ve mimarlık üzerindeki etkisinden bahseden bu alıntıda, alışverişe olan yoğun ilginin mimarlıktaki yansımaları, mimarların hayal gücüne inanılmaz sınırlamalar getirmektedir. Koolhaas, bu durumu mimar Jon Jerde’nin ‘Universal CityWalk’ adlı projesiyle örnelemektedir (Şekil 17):

“Even if we, for the most part, chastely abstain, the aesthetics of shopping seem now to dictate the expectations on architects...One of the more famous projects of | Jerde, Universal CityWalk at Universal City, is one of I those, at first sight, simulated urban conditions. I again devoted to shopping. I am personally involved I there as an architect of the Universal site, and I therefore have been forced to spend an entire I summer working in an office that was actually on I CityWalk. What is fascinating is the whole of I mankind passes through these streets, but, actually, I if you look at the street as shopping, there is almost I no shopping going on there...” (Koolhaas, 2001b: 39).

Şekil 17. Universal CityWalk projesine ait görseller (URL-4, 2018).

Kırsal alanların öneminin vurgulandığı aşağıdaki alıntıda ise, kırsal alan ‘genel bakışımızın ve farkındalığımızın dışında olan eğilimlerimizin birleşmesi’ olarak tanımlanmaktadır (Koolhaas, 2014). Kent ile kırsal arasındaki ilişkinin radikal bir şekilde yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ele alan Koolhaas, zehirlenen dünyayı anlamak için kırsal alanı tanımak gerektiğini belirtmektedir:

“...The countryside is an amalgamation of tendencies that are outside our overview and outside our awareness. Our current obsession with only the city is highly irresponsible because you cannot understand the city without understanding the countryside.” (Koolhaas, 2014).

Metropolleşmeyle birlikte kent kendini kaybetmektedir ve şehrin kaybolan ufku hakkında eleştirinin artmasıyla, metropol daha da sonsuz bir ufka dönüşmektedir. Koolhaas, ‘junkspace’de metropolün bedenini keşfetmeye başlamaktadır ve durmuş olan sistemi canlandırmak yerine kusturarak kendine getirmeyi önermektedir:

“Junkspace is based on cooperation. There is no design but creative proliferation. Three-dimensional graphics, transplanted emblems of franchise and sparkling infrastructures of light, LED’s, and video describe an authorless world beyond anyone’s claim, utterly unique, totally unpredictable, yet intensely familiar. Regurgitation instead of resuscitation.” (Koolhaas, 2010: 139).

Mimarlığın içinde bulunduğu ortamdan kurtulması için ‘bigness’ın (büyüklük) son çare olarak görüldüğü aşağıdaki alıntıda ise, ‘bigness’ın (büyüklük) kent peyzajında bir kent simgesi olması durumu, ressam Gerhard Richter’ın eserlerinde resmettiği dünyaya benzetilmektedir (Şekil 18):

“Bigness is the last bastion of architecture—a contraction, a hyperarchitecture. The containers of Bigness will be landmarks in a postarchitectural landscape—a world scraped of architecture in the way Richter’s paintings are scraped of paint: inflexible, immutable, definitive, forever there, generated through superhuman effort.” (Koolhaas, 1994: 90).

Şekil 18. Gerhard Richter’ın bazı çalışmalarından örnekler (URL-5, 2018).

Çoğu zaman mimarın kapitalizmin güçlerine hizmet ettiği görülmektedir. Rem Koolhaas’ın sektördeki sistemden bahsettiği bu alıntıda, özgün tasarıma ait binaların

finansal etkilerle hem bina yüksekliğindeki hem de işlevdeki değişiminin mümkün olduğuna sitem etmektedir. Bir binanın inşaat aşamasına gelinceye kadar farklı bir işleve dönüşebileceğini başarılı bir biçimde örneklenmektedir:

“In the perversity of this system, not only is there an incredible speed of design and construction, but almost every building will change its program before construction is finished. Architects recycle projects. A twenty-two story tower can be cut off without any modification of the original design. Financial aspects determine the height of the building or the change in program. Changes are sometimes radical: an office becomes a hospital half way through construction. Any conversion is possible.” (Koolhaas, 2001c: 318).

Manhattan’ın mimarlığını ve mimarlarını sorgulayarak düşündürmeyi hedefleyen Koolhaas, kendi gökdeleninin kıyafetini giyerek kendi binasını temsil eden mimarların tiyatral bir gösterimini ironik bir şekilde eleştirmektedir (Şekil 19):

“Do these architects know, by virtue of a carefully preserved pragmatic instinct, that the outrageous architecture of Manhattan is a substance that defies rational analysis and will explode in the face of every would-be objective observer? That it would be suicide to solve its problems? That its Solutions can only be found in ruthless extrapolations of its freakish history? That its issues can only be defined through ritual and incantation araçları? It seems so, as these builders gather in the wings of the small stage (in silence so as not to disturb an ongoing modernistic performance of the Albertina Rasch Dancers) to prepare for the climax and raison d’être (fr’da olma demek) of this evening: becoming their own skyscrapers, they will perform the “Skyline of New York” ballet. For a few moments, they will be an ideal, living city.” (Koolhaas, 1998: 582).

Şekil 19. Skyline of New York (1931) adlı gösteride kendi binaları olarak görünen yedi mimar (Koolhaas, 1998: 580-581).

Sonuç olarak oluşturulan corpustan yararlanarak hazırlanan Tablo 5'in analizine göre Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinde kentlerin ve ülkelerin içerisinde bulunduğu inşaat sektöründen, mimarilerinden, mimarlığın ne gibi faktörlere bağlı olduğundan, nüfus, bilgi ve teknoloji patlamalarından, dünyanın popülariteyle metropolleşme çabalarının mimarlık ortamına etkisinden bahsedilmektedir. Bunu yaparken ise bir sanatçıya, bir ressamı ya da bir dansçıya atıfta bulunarak mimarlığı çekici ve eğlenceli gerçekliklerle dışavurmaktadır. Teorik içerikli metinlerinde çoğu kez mimarları eleştiren Koolhaas; mimarlık, şehircilik, teknoloji ve kültür arasındaki dinamik ilişkiyi yorumlayarak ve sorgulayarak okuyucuyu düşündürmektedir.

3.4. Rem Koolhaas'ın Pratik İçerikli Metinlerinin Corpusu

Bu bölümde oluşturulan corpusta; Araştırma Alanı başlığında yer alan Tablo 1'deki 4, 6 ve 8 nolu makaleler olmak üzere Rem Koolhaas'ın pratik içerikli 3 adet makalesi incelenmiştir. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı kullanılarak elde edilen sözcüklerin sıklık verilerinin okunabilirliği açısından en yüksek frekanstan en düşük frekansa göre yanyana sıralanarak tablolaştırılmıştır (Tablo 6)⁵. Koolhaas'ın pratik içerikli makaleleri üzerinden oluşturulan corpus sayesinde Koolhaas'ın proje ile ilgili konularda en çok tercih ettiği sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcükler yoluyla mimarın projeler ile kurduğu ilişki ortaya konmuştur.

Tablo 6. Rem Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin corpusu

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıllar	1977-2014					
Makale Sayısı	3					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	8	building	4	components	3	auditoriums
	6	style	4	competition	3	entries
	5	architecture	4	expo	3	experience
	5	doors	4	space	2	library
	5	prize	3	center	2	history
	5	form	3	concert	2	house
	4	architectural	3	dealers	2	mies

⁵ Tablo 6'nın devamı Tablo Ek 3'de bulunmaktadır.

Tablo 6'nın devamı

2	zénith	2	city	2	event
2	absences	2	minimal	2	plane
2	urban	2	concrete	2	projects
2	accommodates	2	conference	2	shed
2	aesthetic	2	aesthetics	2	winner
2	become	2	disease	2	theatre
2	bridge	2	elements	1	amazingly
2	built	2	entity	1	apartments

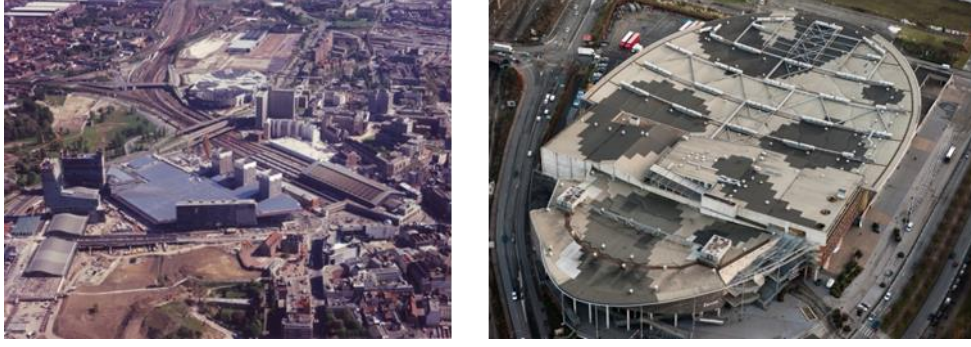
Tablo 6 incelendiğinde; 1977-2014 yıllarını kapsayan Koolhaas'ın Tablo 1'deki 4, 6 ve 8 nolu pratik içerikli makalelerden oluşturulan corpusta 'building (bina)', 'style (tarz)', 'architecture (mimarlık)', 'doors (kapı)', 'prize (ödül)', 'form (form, oluşturmak)', 'architectural (mimari)', 'components (bileşen)', 'competition (yarışma)' ve 'expo (sergi, fuar)' sözcüklerinin ilk onda yer aldığı tespit edilmiştir.

Koolhaas'ın pratik içerikli makalelerinin corpusundan elde edilen verilere göre; bina, yapı ve proje üzerine alıntılara verilmiştir.

Fransa'nın Lille şehrinde gerçekleştirilen Euralille kompleks projesinin mimari oluşumu ve fonksiyonları hakkında bilgi veren Koolhaas, Euralille kompleks projesi içinde yer alan Congrexpo yapısının mekân oluşumunun kütle üzerindeki etkisinden bahsederken, açık bir mimari kimliği tanımlamayan, kentsel anlamda potansiyel oluşturan ve tetikleyen bir yapı olduğuna da dikkat çekmektedir (Şekil 20). Mimarlığı hakkında kendi özeleştirisini yapan Koolhaas, bu durumu 'şehircilik deneyimimizin değişmesiyle oluşan mimarimiz' olarak belirtmektedir:

"We built on the "wrong" side the tracks, literally. On a site separated from the station and commercial center by the railroad tracks, O.M.A. did its own building... Architecturally, it is scandalously simple: an enormous plane of concrete, deformed into a scallop shape in the north, accommodates the concert hall; a concrete plate, folded according to the different auditoriums slopes to become a bridge, forms the conference center. The bridge is simply placed on the field of the building on enormous pilotis, in such way that the connection- but also the separation - between the concert hall and the exhibition space can be made easily. The only gesture toward entity is a single roof under which all these elements are contained. It is not building that defines a clear architectural identity but a building that creates and triggers potential, almost in an urbanistic sense. This was when we began to realize that our architecture was changing through our experience in urbanism." (Koolhaas, 1995b: 14).

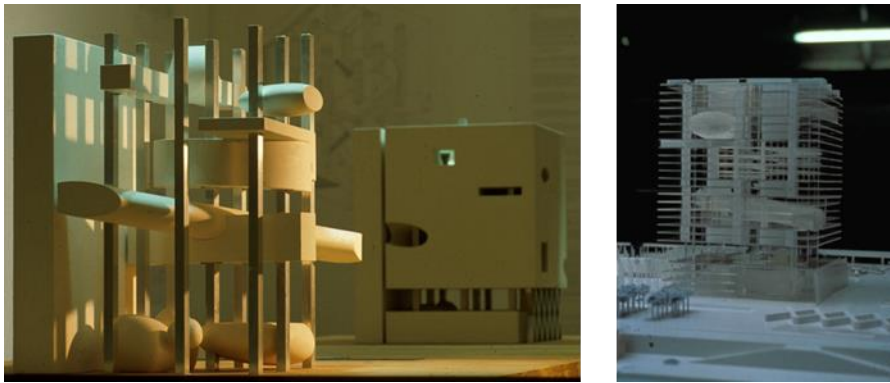

Şekil 20. Euralille kompleks projesi (URL-6, 2018) ve Congrexpo binası (URL-7, 2018).

Fransa’da düzenlenen ulusal kütüphane yarışmasında mansiyon ödülü alan Très Grande Bibliothèque projesini konu edinen alıntıda ise; projenin bir bilgi bloğu olarak tasarlandığına dikkat çekilmiştir. Binadaki boşluklar, ‘katı bilgilerden oyulmuş boşluklar’ olarak tasarlanırken aynı zamanda kamusal alanları temsil etmektedir (Şekil 21). Koolhaas, kamusal alanları önceden belirlenmiş bir yapı ya da biçimin kısıtlamalarından kurtararak mimari bir özgürlük sunmaktadır:

“The library is interpreted as a solid block of information, a store-house for all forms of memory: books, laserdiscs, microfiches, computers. In this block, public spaces are defined as absences of the built, voids dug out of the mass of information. These absences are presented as multiple embryos floating in the stacks—each one endowed with a technological placenta of its own.” (Koolhaas, 1989: 704).

Şekil 21. Très Grande Bibliothèque’ e ait üç boyutlu görsel anlatımlar (URL-8, 2018).

Aynı projeye ait asansörler; ‘bir binanın bileşenleri arasındaki özgürleşmiş mekanik devrim’ olarak tanımlanarak, aynı zamanda sorunlu ilişkilerin bir başlangıcı olarak görülmektedir:

“The revolutionary potential of the elevator has always been to introduce — by its capacity to establish mechanical rather than architectural relationships—a new era of liberated and problematic relationships between diverse components of a building. This is why the connection between the principal interior spaces of the library is a group of nine elevators which cross the block at regular intervals.” Koolhaas, 1989: 704).

Sonuç olarak oluşturulan corpustan yararlanarak hazırlanan Tablo 6’nın analizi; Koolhaas’ın pratik içerikli makalelerinde Fransa’daki ulusal kütüphane binası, Lille’deki kompleks proje ve bir yarışma projesi raporatörlüğü üzerine değerlendirmeleri olduğunu göstermektedir. Projelerinden bahsederken ise; Koolhaas’ın biyoloji, felsefe gibi bilim dallardan faydalanarak söylemlerini kuvvetlendirdiği görülmüştür.

3.5. Rem Koolhaas’ın Teorik+Pratik İçerikli Metinlerinin Corpusu

Bu tez kapsamında Rem Koolhaas’ın ulaşılabilen 20 adet makalesi yer almaktadır (Tablo 1). Ancak Tablo 1’deki 5 nolu makalenin dili diğer makalelerden farklı olduğundan dolayı oluşturulan corpusa dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla bu bölümde oluşturulan corpusta, Koolhaas’ın 19 adet makalesi yer almıştır. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı kullanılarak elde edilen sözcüklerin sıklık verilerinin okunabilirliği açısından en yüksek frekanstan en düşük frekansa göre yanyana sıralanarak tablolaştırılmıştır (Tablo 7)⁶.

---

⁶ Tablo 7’nin devamı Tablo Ek 4’de bulunmaktadır.

Tablo 7. Rem Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli metinlerinin corpusu

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıllar	1977-2014					
Makale Sayısı	19					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	299	city	55	entire	34	modern
	230	junkspace	54	time	34	urbanism
	162	architecture	47	public	34	project
	120	become	45	history	30	culture
	114	space	44	becomes	30	modernization
	111	building	42	people	30	preservation
	94	generic	41	architects	30	shenzhen
	81	world	41	real	28	built
	81	form	41	whole	28	create
	78	shopping	39	air	28	future
	65	center	39	architectural	28	nothing
	64	urban	37	place	27	identity
	64	way	35	metropolis	27	manhattan
	60	same	34	chinese	26	concentration
	56	bigness	34	life	26	design

Tablo 7 incelendiğinde; 1977-2014 yıllarını kapsayan Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli makalelerinin corpusunda 'city (kent)', 'junkspace (atık mekân)', 'architecture (mimarlık)', 'become (olmak)', 'space (mekân)', 'building (bina)', 'generic (jenerik)', 'world (dünya)', 'form (form, oluşturmak)' ve 'shopping (alışveriş)' sözcüklerinin ilk onda yer aldığı tespit edilmiştir.

Teorik+pratik içerikli makalelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan corpus, Koolhaas'ın bu makalelerde kullandığı sözcüklerin sıklığına erişim imkânı sağlamaktadır. Ayrıca bu sözcüklerin sıklık verileri, Koolhaas'ın zihnindeki kodların dışavurumunu kolaylaştıran bir görünüm sunmaktadır. Örneğin, city (kent) sözcüğünün 299 kere kullanımı en sık kullanılan sözcük olması sebebiyle Koolhaas'ın kent veya kentler hakkında düşündüklerini ve zihninde kent meselesinin çoğunlukla yer ettiğini gösteren nesnel bir sonuçtur. Junkspace (atık mekân) sözcüğünün 230 kere kullanımı ise, Koolhaas'ın 1977-2014 yılları arasında küreselleşmeyle başlayan modernizm hareketinin bir sonucu olarak yeni bir kavramı gündeme getirmektedir. Sıklık tablosunda ilk onda yer alan architecture (mimarlık) sözcüğünün 162 kere kullanımı ise, Koolhaas'ın mimarlık alanı üzerine çalışmalar yaptığını desteklemektedir.

3.6. Rem Koolhaas'ın Spesifik İçerikli Metinlerinin Corpusu: 'Berlino: idee massacrata' Makalesi

Rem Koolhaas'ın 'Berlino: idee massacrata' isimli makalesinin dili, diğer Koolhaas makalelerinin dilinden farklı olduğu için ayrı olarak corpus yazılım programına yüklenmiştir. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı kullanılarak elde edilen sözcüklerin sıklık verilerinin okunabilirliği açısından en yüksek frekanstan en düşük frekansa göre yanyana sıralanarak tablolaştırılmıştır (Tablo 8)⁷.

Tablo 8. Rem Koolhaas'ın spesifik içerikli metinlerinin corpusu: 'Berlino: idee massacrata'

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıl	1991					
Makale Sayısı	1					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	12	progetti/progeto	2	delusione	1	antieconomici
	8	concorso	2	devono	1	aperta
	6	berlino	2	edifici	1	banale
	6	giuria	2	era	1	battut
	5	platz	2	evidente	1	blocco
	4	città	2	intelligenza	1	brutalmente
	3	centro	2	lettera	1	capitale
	3	densità	2	momento	1	caso
	3	futuro	2	partecipazione	1	centrale
	3	leipziger	2	preoccupazione	1	cinque
	3	luogo	2	tentativo	1	collegamento
	3	potsdamer	2	urbano	1	complessità
	3	vera	2	utilizzeranno	1	compromessi
	2	compagnie	1	altezza	1	concentrazione
	2	costruzione	1	angusta	1	concetto

Tablo 8 incelendiğinde; Koolhaas'ın 1991 yılındaki Berlino: idee massacrata makalesinin corpusunda 'progetti (proje)', 'concorso (yarışma)', 'berlino (Berlin)', 'giuria (jüri)', 'platz (yer)', 'città (kent)', 'centro (merkez)', 'densità (yoğunluk)', 'futuro (gelecek)' ve 'Leipziger (Almanya'da bir kent)' sözcüklerinin ilk onda yer aldığı tespit edilmiştir.

⁷ Tablo 8'in devamı Tablo Ek 5'de bulunmaktadır.

Tablo 8'deki concorso (yarışma), platz (yer), Leipziger (Almanya'da bir kent) ve Potsdamer (Almanya'daki bir meydan) gibi sözcüklerin varlığı metnin Berlin'de düzenlenen bir yarışma ile ilgili olduğunu gösteren kodlardır. Bu kodların metin içerisindeki bağlamlarına bakıldığında; sözcüklerin verdiği ipuçları, Rem Koolhaas'ın söylemlerinin eleştirel olduğunu açığa çıkarmaktadır.

Leipziger Platz ve Potsdamer Platz Berlin'de bulunan meydanlardır. Doğu Almanya ile Batı Almanya'yı ayıran Berlin duvarının 1990'daki yıkımı, kentsel gelişim için büyük umutlar getirmiştir ve Doğu ve Batı Berlin'i bir araya getirme fırsatı doğmuştur (Gegner, 2013). Örneğin; 1991 yılında Potsdamer Platz ve Leipziger Platz için uluslararası bir kentsel tasarım yarışmasında jüri üyesi yapan Koolhaas, yarışmayı kazanan mimarların tasarımını eleştirdiği alıntıda, kazanan tasarımı 'mimari zekânın, hayal gücünün ve gerçekçiliğin gücünün farkında bir katliam' olarak ifade etmiştir. Çünkü kazanan tasarım, yüksek binaların yoğunluğunu reddeden bir 'Avrupa şehri' modeline dayanmaktadır:

“Per me, che da sempre ho avuto un particolare sentimento per la possibile grandezza di questa città, la partecipazione in qualità di giurato a questo concorso - un massacro consapevole dell'intelligenza architettonica, della forza di immaginazione e di realismo — è stata l'esperienza più dolorosa della mia vita professionale.” (Koolhaas, 1991: 27).

Aynı konuya ait başka bir alıntıda ise; Koolhaas bu kent bölgeleri için 'büyük, yoğun ve karmaşık' bir mega merkez ön görürken, seçilen projede önerilen blokların Berlin kentsel mimarisine uyuşmadığını belirterek eleştirmektedir:

“Nella zona di Potsdamer Platz e Leipziger Platz deve sorgere in realtà un mega-centro di enorme densità e complessità. Per voler riproporre invece la tradizionale struttura a blocchi, il progetto vincitore ha ampliato la griglia storica della città oltre i limiti della sopportazione: gli isolati qui proposti hanno un'altezza di dieci fino a dodici piani; cosa che in nessun modo trova corrispondenza nel modello urbano proprio di Berlino.” (Koolhaas, 1991: 27).

Sonuç olarak Tablo 8'in metin analizinde, Koolhaas'ın Berlin'de düzenlenen uluslararası kentsel tasarım yarışmasında jüri üyesi olduğu ve diğer jüri üyelerini hedef alarak bu makaleyi kaleme aldığı ortaya çıkmaktadır. Yarışma sonucu kazanan projeyi eleştirerek, Berlin kentinin geleceği hakkındaki endişelerini ifade ettiği görülmektedir.

3.7. Rem Koolhaas Söylemleri Bağlamında En Çok Kullanılan Sözcüklerin Sıklık Durumu

Rem Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli makalelerinden oluşturulan corpusun AntConc 3.4.4.0 corpus yazılımına yüklenmesiyle taranan sözcük sayısı 47710 tanedir. Bu sözcüklerin her birinin eşdizimlilik durumuna bakmak mümkündür; ancak bu tez çalışmasının araştırma alanı kapsamında değildir. Dolayısıyla çalışmanın kapsamı doğrultusunda, mimar-mimarlık ilişkisi üzerine olan sözcüklerin eşdizimlilik durumlarını araştırmak gereklidir. Bu bölümde, Koolhaas'ın Tablo 1'deki 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ve 20 nolu makalelerinden oluşturulan corpusun sıklık tablosundan faydalanılmıştır (Tablo 7). Tablo 7'de en yüksek frekanstan en düşük frekansa göre sıralanan ilk 10 sözcük için tablo oluşturulmuştur (Tablo 9). Bu sözcüklerin seçilmesi ile çalışma alanının sınırları belirlenmiştir.

Tablo 9. Corpusta en çok kullanılan sözcüklerin sıklık tablosu

Sıra	Frekans	Terim
1.	299	city
2.	230	junkspace
3.	162	architecture
4.	120	become
5.	114	space
6.	111	building
7.	94	generic
8.	81	world
9.	78	shopping
10.	65	center

Tablo 9'a göre ilk üç sırada yer alan sözcükler; 'city (kent)', 'junkspace (atık mekân)' ve 'architecture (mimarlık)' olarak sıralanmaktadır. Tablo 9'daki tüm sözcüklerin birbiriyle ilişkili kullanıldıkları tespit edilmiştir. Koolhaas'ın gündeme getirdiği kavramlar ve yeni ürettiği kavramlar yoluyla, mimarlık ve şehircilik disiplinlerini etkilediği durumlar ortaya konmuştur. Aynı zamanda bu alanlar arasındaki ilişkinin metinler, söylemler ve sözcükler üzerinden kurulduğu görünür hale gelmiştir.

3.8. Rem Koolhaas Söylemleri Bağlamında Sözcük ve Eşdizimlilik İlişkisi

Metin içerisinde bir sözcüğün kaç kez kullanıldığı önemli olduğu kadar hangi sözcüklerle beraber metinsel dolaşıma girdiği de önemlidir. Bu bölümde ise; Rem Koolhaas söylemleri bağlamında en çok kullanılan sözcüklerin eşdizimlilik durumu tespit edilmiştir. AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının ‘collocates’ aracı kullanılarak, Tablo 9’deki sözcüklerin eşdizimlilik durumları tablolştırılmıştır (Tablo 10-19). Böylelikle sıklık tablosundaki her bir sözcüğün en sık birlikte kullanıldığı sözcüğe erişim sağlanmış olup dizim ilişkileri ortaya konulmuştur. Sıklık tablosundaki her bir sözcüğün eşdizimli sözcüğü, farklı sıklıkta olduğundan dolayı frekans sayısına bakılmaksızın ilk onda yer alan sözcükler dikkate alınmıştır.

Tablo 10’da city (kent) sözcüğünün eşdizimlilik durumu incelendiğinde; generic (jenerik), city (kent), exacerbated (şiddetlendirilmiş), difference (fark) vb. sözcükler tabloda ilk sıralarda yer alırken, city (kent) sözcüğüyle yakın ilişkide olan junkspace (atık mekân) sözcüğünün 15. sırada yer aldığı tespit edilmiştir. City (kent) sözcüğünün difference (fark), future (gelecek) ve modern (modern) vb. sözcüklerle birlikte kullanılması, farklı sınıflardaki kentlerin varlığına dikkat çekmektedir.

Tablo 10. ‘City’ sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	90	generic
2.	37	city
3.	10	exacerbated
4.	10	difference
5.	5	music
6.	5	model
7.	5	future
8.	5	architecture
9.	4	whole
10.	4	urban

Tablo 11’de junkspace (atık mekân) sözcüğünün eşdizimlilik durumu incelendiğinde ise; junkspace (atık mekân), space (mekân), entire (tüm), ve entertainment (eğlence) sözcükleri ilk sıralarda yer almaktadır ve architecture (mimarlık) sözcüğünün ilk on terim arasında olmadığı görülmektedir.

Tablo 11. 'Junkspace' sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	26	junkspace
2.	11	space
3.	8	entire
4.	8	entertainment
5.	7	time
6.	7	political
7.	7	form
8.	6	world
9.	6	generated
10.	6	design

Tablo 12'de architecture (mimarlık) sözcüğünün eşdizimlilik durumuna göre ilk üç sırada yer alan sözcükler; architecture (mimarlık), bigness (büyüklük), ve modern (modern) olarak sıralanmaktadır. Tablo 12'de son sıralarda yer alan metropolitan (metropolit) ve junkspace (atık mekân) sözcükleri ile ilişkide olan ve Koolhaas'ın mimarlığında önemli bir yere sahip olan manhattan sözcüğü ise 16. sırada yer almaktadır.

Tablo 12. 'Architecture' sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	18	architecture
2.	14	bigness
3.	12	modern
4.	10	urbanism
5.	8	shopping
6.	7	without
7.	7	century
8.	5	world
9.	5	metropolitan
10.	5	junkspace

Tablo 13'de yer alan become (olmak) sözcüğünün eşdizimlilik durumu incelendiğinde; building (bina), architecture (mimarlık), urbanism (şehircilik) sözcükleri ilk sıralarda yer almaktadır.

Tablo 13. 'Become' sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	5	building
2.	3	architecture
3.	2	urbanism
4.	2	urban
5.	2	shopping
6.	2	preservation
7.	2	materials
8.	2	landscape
9.	2	sign
10.	1	skyscrapers

Tablo 14'de yer alan space (mekân) sözcüğünün eşdizimlilik durumu incelendiğinde; junk (atık), space (mekân), public (toplum) ve junkspace (atık mekân) sözcükleri ilk sıralarda yer almaktadır.

Tablo 14. 'Space' sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	19	junk
2.	16	space
3.	13	public
4.	13	junkspace
5.	8	conditional
6.	5	virtual
7.	4	time
8.	4	architecture
9.	3	think
10.	3	theory

Tablo 15'deki generic (jenerik) sözcüğünün eşdizimlilik durumu incelendiğinde; city (kent) sözcüğünün 95 kere kullanıldığı tespit edilmiştir. Diğer sözcüklere kıyasla generic (jenerik) sözcüğünün city (kent) sözcüğüyle eşdizimliliğindeki oranın yüksekliği, anlamlı bir farklılaşma olduğunun göstergesidir ve sözcüklerin birlikteliği eşdizimli yapılar olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 15. ‘Generic’ sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	95	city
2.	5	identity
3.	4	generic
4.	3	sociology
5.	5	buildings
6.	2	wrong
7.	2	substance
8.	2	strongest
9.	2	specific
10.	2	solid

Tablo 16’da world (dünya) sözcüğünün eşdizimlilik durumuna göre ilk üç sırada yer alan sözcükler; real (gerçek), junkspace (atık mekân) ve trade (ticaret) olarak sıralanmıştır. World (dünya) sözcüğü ile kullanılan eşdizimli sözcükler incelendiğinde; ‘kirlilik, tarih, koruma ve alışveriş’ gibi kavramların ‘world’ (dünya) sözcüğünün eşdizimli sözcükleri olmaları, dünyanın karşılaştığı meselelere işaret etmektedir.

Tablo 16. ‘World’ sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	6	real
2.	6	junkspace
3.	5	trade
4.	5	heritage
5.	5	center
6.	5	architecture
7.	4	shopping
8.	4	protection
9.	3	sweatshops
10.	3	pollution

Tablo 17’de shopping (alışveriş) sözcüğünün eşdizimlilik durumu incelendiğinde ise; shopping (alışveriş), center (merkez) ve architecture (mimarlık) sözcükleri ilk sıralarda yer almaktadır.

Tablo 17. ‘Shopping’ sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	16	shopping
2.	17	center
3.	9	architecture
4.	4	world
5.	4	laws
6.	3	renovations
7.	3	apotheosis
8.	2	public
9.	2	city
10.	2	entertainment

Tablo 18’de building (bina) sözcüğünün eşdizimlilik durumuna göre ilk üç sırada yer alan sözcükler; become (olmak), story (kat) ve building (bina) olarak sıralanmaktadır.

Tablo 18. ‘Building’ sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	7	become
2.	4	story
3.	5	building
4.	4	architectural
5.	2	theoretical
6.	2	space
7.	2	repressive
8.	2	project
9.	2	political
10.	2	city

Tablo 19’daki center (merkez) sözcüğünün eşdizimlilik durumu incelendiğinde ise; shopping (alışveriş), center (merkez), world (dünya) sözcükleri ilk sıralarda yer almaktadır. Center (merkez) sözcüğünün eşdizimli sözcüklerinden city (kent) ve uninhabited (boş) sözcüklerinin birbiriyle ilişkili olarak kullanıldıkları tespit edilmiştir. Bu durum metne göre, kent merkezlerinin ıssızlığına dikkat çeken bir göstergedir denebilir:

“Dongguan had one big project: to take down the center and to build a new **center** in the north, on an enormous scale. It is a ghost town: an entire quarter which was supposed to be the future **center** is mostly **uninhabited**, except for one small part that is officially designated as the mistress quarter. Here the accumulated mistresses of Thai, Vietnamese, Indonesian and

Philippine businessmen fill one of the super blocks, but otherwise the entire **center** is **uninhabited**. In this bastard city not only are large parts of the old stock simply abandoned, but also the largest part of the new stock has been abandoned in anticipation of future conditions.” (Koolhaas, 2001c: 325).

Tablo 19. ‘Center’ sözcüğünün eşdizimlilik durumu

Sıra	Frekans	Terim
1.	14	shopping
2.	6	center
3.	5	world
4.	5	trade
5.	3	work
6.	3	city
7.	3	area
8.	2	without
9.	2	uninhabited
10.	1	architecture

Özetle eşdizimlilik, tez kapsamında Koolhaas’ın teorik+pratik içerikli makalelerinden oluşturulan corpusun analiz için sözcüksel ilişkilerin bir ürünü olup, sonsuz ilişkiler ağı kurmaya imkân vermiştir. Sözcüklerin, diğer sözcüklerle birlikte kurduğu ilişkileri açığa çıkartmayı hedefleyen corpus çalışması ile metin analizlerinin nesnel sonuçlar ortaya koyabileceği gösterilmiştir. Rem Koolhaas’ın söylemine giren bu sözcüklerin eşdizimsel bilgisi, diğer sözcükle olan birliktelik durumu ve kullanım sıklığı hakkında önemli bir veridir. Sıklık tablosundaki her bir sözcüğün eşdizimli olduğu sözcükler ile kurduğu anlamsal ilişkilerin nesnel sonuçları, Koolhaas’ın söylemlerindeki mesajların dışavurumunda bir sonraki aşama için önemli bir basamak oluşturmaktadır.

3.9. Rem Koolhaas Söylemleri Bağlamında Sözcük ve Kümeleri İlişkisi

AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının aracı Clusters/N-grams, sözcüklerin farklı bağlamlarda ve gruplar içinde değerlendirilebilmesine imkân tanımıştır. Tablo 9’daki sözcüklerin Koolhaas’ın teorik+pratik içerikli makalelerinden oluşturulan corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme çözümlenmeleri, AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programının ‘Clusters/N-grams’ aracı kullanılarak tablo haline getirilmiştir (Tablo 20-25).

Bir önceki bölümde elde edilen sözcüklerin eşdizimlilik tablolarındaki verilere göre; her sözcüğün kendi eşdizimlilik durum tablosuna bakılarak yüksek frekansa sahip

eşdizimli sözcüklerle eşleştirilmiştir. City-generic (kent-jenerik), junkspace-space (atık mekân-mekân), architecture-bigness (mimarlık-büyüklik), world-real (dünya-gerçek), shopping-center (alışveriş-merkez), building-become (bina-olmak) sözcük ikililerinin corpus içerisindeki kullanımlarına dair küme çözümlemesi yapılmıştır. Kümeler, sözcüğün sağ ve sol bağlamında yer alan iki veya üç sözcük ile olan dizim ilişkisini göstererek, metin analizi için anlamsal referansları ortaya koymuştur.

Rem Koolhaas'a ait teorik+pratik içerikli makalelerden oluşturulan corpusta, 299 kere 'city (kent)' ve 94 kere 'generic (jenerik)' sözcük kullanıldığı tespit edilmektedir. Bu sözcüklerinin sağ ve sol bağlamlarındaki küme dağılımları incelendiğinde; 'city (kent)' sözcüğü; 'traditional (geleneksel)', 'contemporary (çağdaş)', 'classical (klasik)', 'bastard (taklit)', 'historic (tarihi)' ve 'forbidden (yasak)' gibi sıfatlarla birlikte kullanılıyorken; 'generic (jenerik)' sözcüğünün kullanımı 'city (kent)', 'accommodation (konaklama)' ve 'population (nüfus)' gibi şehircilik ile ilgili sözcüklerle birlikte kullanıldıkları görülmüştür (Tablo 20). Ayrıca Tablo 20'ye göre 'city (kent)' sözcüğü, sıklıkla 'generic (jenerik)' sözcüğüyle birlikte kullanılmıştır.

Tablo 20. City ve Generic sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları

City		Generic	
Sol Bağlam		Sol Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
city of exacerbated	7	generic city	79
city music hall	5	generic cities	4
city no longer	3	generic urban	1
city like lagos	2	generic memory	1
city is misleading	2	generic condition	1
city without understanding	1	generic cityscape	1
city without history	1	generic accommodation	1
city was essentially	1		
city strives for	1		
city pursued with	1		
city of zurich	1		
city like singapore	1		
city like shenzhen	1		
city liberated from	1		
city its legitimacy	1		
city is sociology	1		
city is fractal	1		
city can produce	1		

Tablo 20'nin devamı

Sağ Bağlam		Sağ Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
city as fortress	1		
the generic city	75	of the generic	18
the traditional city	3	in the generic	9
the contemporary city	3	the truly generic	1
the classical city	3	proportion of generic	1
simulates the city	3	population 5.1 the generic	1
a garden city	3	politics 7.1 the generic	1
the existing city	2	permissiveness, the generic	1
of radio city	2	patient, the generic	1
concept of city	2	particularize the generic	1
a whole city	2	over the generic	1
understand the city	1	otherness. 3.5 the generic	1
transforms the city	1		
this bastard city	1		
the historic city	1		
the garden city	1		
the future city	1		
the forbidden city	1		
the european city	1		
the entire city	1		

Bu küme dağılımına göre 'city (kent)' ve 'generic (jenerik)' sözcüklerinin Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli makalelerinin oluşturduğu corpustaki bağlamsal ilişkisini ortaya koymak olanaklı hale gelmiştir. Örneğin, 'generic city'de (jenerik kent) 'işe yaramayan' şeylerden vazgeçmek kolaydır. Eğer herhangi bir sektör sosyo-ekonomik yapıda geçerliliğini yitirmişse şehrin yapısı, basitçe onu ortadan kaldırmaktadır. Koolhaas'ın (1988) 'generic city'deki (jenerik kent) şehrin işleyişinden bahsettiği aşağıdaki alıntısı; kent olmak için kullanılanların kalıntılarının, 'generic city'yi (jenerik kent) meydana getirdiğini ifade etmektedir:

"The great originality of the **Generic City** is simply to abandon what doesn't work- what has outlived its use- to break up the blacktop of idealism with the jackhammers of realism and to accept whatever grows in its place. In that sense, the **Generic City** accommodates both the primordial and the futuristic-in fact, only these two. The **Generic City** is all that remains of what used to be the city. The **Generic City** is the post-city being prepared on the site of the ex-city." (Koolhaas, 1988: 1252).

Koolhaas (1995), ‘sonsuz potansiyelliğin hiçlikleri’ olan kentteki kimliksiz boş arazileri, ‘tabula rasa’ olarak görmektedir. Koolhaas’a göre, ‘generic city’ (jenerik kent) ‘tabula rasa’ sayesinde genişlemektedir. Mekânsal bir problemi olmayan ‘generic city’de (jenerik kent), herhangi bir genişlemeye ihtiyaç olduğunda var olan ya da olmayan bir dokuyu işgal etme mevcuttur. Koolhaas için önemli olan ‘generic city’ (jenerik kent) ve tabula rasa ilişkisi, aşağıdaki alıntıda açıkça izlenebilmektedir.

“All **Generic Cities** issue from the tabula rasa; if there was nothing, now they are there; if there was something, they have replaced it. They must, otherwise they would be historic...The **Generic Cityscape** is usually an amalgam of overly ordered sections- dating from near the beginning of its development, when “the power” was still undiluted-and increasingly free arrangements everywhere else.” (Koolhaas, 1988: 1253).

Koolhaas’ın teorik+pratik içerikli makalelerinin oluşturduğu corpusta 230 yerde kullanılan ‘junkspace (atık mekân)’ sözcüğünün sağ ve sol bağlamlarındaki küme dağılımları incelendiğinde ise; ‘entertainment (eğlence)’, ‘space (mekân)’, ‘represent (temsil etmek)’, ‘entire (tüm)’, ‘secret (gizem)’, ‘architecture (mimarlık)’, ‘essence (varlık)’ ve ‘intelligent (zeki)’ sözcükleriyle birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir. (Tablo 21).

Tablo 21. Junkspace ve Space sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımına ait küme dağılımları

Junkspace		Space	
Sol Bağlam		Sol Bağlam	
Kümelere	Frekans	Kümelere	Frekans
junkspace, entertainment organizes	3	space; junkspace is	2
junkspace represents a	3	space-junk is	2
junkspace pretends to	3	space, discover casinos	2
junkspace’s prototypes	2	space turns into	2
junkspace’s modules	2	space of flows	2
junkspace’s inmates	2	space of collision	2
junkspace’s histories	2	space is luminous	2
junkspace; it exploits	2	space as vacation	2
junkspace to levels	2	spaces where tabula	1
junkspace is unstable	2	spaces of blandness	1
junkspace is space	2	spaces for dignified	1
junkspace is sealed	2	space: latent fascism	1
junkspace is political	2	space. to accommodate	1
junkspace comes unstuck	2	space-age impurity	1

Tablo 21'in devamı

junkspace assumes responsibility	2	space, protected against	1
junkspace accommodates seeds	2	space, crucial hinge	1
junkspace sheds architectures	2	space planners, repairmen	1
junkspace, old aura	2	space per inhabitant	1
junkspace's iconography	1	space of human	1
junkspace. junkspace knows	1	space of expo	1
Sağ Bağlam		Sağ Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
an entire junkspace	5	in virtual space	4
frontier of junkspace	4	wide open spaces	2
turns into junkspace	3	think about space	2
third millennium, junkspace	3	talk about space	2
generated by junkspace	3	production of space	2
virtuality in junkspace	2	of public space	2
vastness of junkspace	2	junkspace is space	2
temperature of junkspace	2	free, conditioned space	2
secret of junkspace	2	explore public space	2
science, universally. junkspace	2	small, shiny, space	2
program of junkspace	2	vast ovoid space	1
portals of junkspace	2	thrusting into space	1
origins of junkspace	2	this virtual space	1
minimal," historical. junkspace	2	the exhibition space	1
essence of junkspace	2	the entire space	1
end of junkspace	2	produces new space	1
decipherable rules; junkspace	2	of smooth space	1
could ignore junkspace	2	of psychological space	1
bring "intelligent" junkspace	2	of perspectival space	1
access to junkspace	2	of green space	1

Koolhaas alışveriş merkezi, havalimanı, kongre merkezi, otel ve sanat galerisini birleştirmektedir. 'Junkspace'i (atık mekân) gezegenin yüzeyine doğru ilerleyen yeni bir mekân olarak tanımlamaktadır. 'Junkspace'in (atık mekân) modernleşmenin gerçek ürünü olduğu ve yeni bir paridgma olarak mekân oluşumunu ifade ettiği aşağıdaki alıntıda örneklenmektedir:

"Shopping has introduced, defacto, a completely new paradigm about **space**. I've never talked openly about **space** before, so here it is. The beauty of airports, especially after each upgrade. Shopping centers, renovations, conversions, casinos, theme parks, public **space**. The built

sediment of modernization is not modern **architecture** but **junk space**. This is what I've named this new experience of **space**, "**junk space**". (Koolhaas, 2001b: 39).

Koolhaas junkspace (atık mekân) hakkındaki düşüncelerini ifade ederken hemen dikkati çeken bir şey de cümleyi kapatma konusundaki isteksizliğidir. Alıntılarında mimarın bir düşünceden başka bir düşünceye sürüklendiği görülmektedir. 'Junkspace'i (atık mekân) hiçe sayabileceğini düşünen mimarları sorgulayan alıntı, bu durumu örnelemektedir:

"...The curse of public **space**: latent fascism safely smothered in signage, stools, sympathy . . . **Junkspace** is postexistential; it makes you uncertain where you are, obscures where you go, undoes where you were. Who do you think you are? Who do you want to be? (Note to architects: You thought that you could ignore **Junkspace**, visit it surreptitiously, treat it with condescending contempt or enjoy it vicariously . . . because you could not understand it, you've thrown away the keys . . ." (Koolhaas, 2002: 182).

Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli makalelerinin oluşturduğu corpusta 114 yerde kullanılan 'space (mekân)' sözcüğünün sağ ve sol bağlamlarındaki küme dağılımları incelendiğinde; 'junkspace (atık mekân)', 'junk (atık)', 'collision (çarpışma)', 'human (insan)', 'crucial (önemli)', 'virtual (sanal)' ve 'psychological (psikolojik)' sözcükleriyle birlikte kullanıldığı görülmüştür (Tablo 21). Koolhaas'a (1977) göre, metropolün çılgın yapıları, insanın hayal dünyasındaki serbest düşüşü temsil etmenin yerine, tahmin edilemeyen sonuca sahip bir düşüşü temsil etmektedir. Modern mimarlık ve onun umutsuz doğumlarının aksine, bu yeni mimari ne otoriter ne de histeriktir: bireysel arzuları tam olarak karşılayan kolektif tesislerin tasarlanması için hedonistik bir bilimdir:

"Instead, the "hysterical" structures of the Metropolis represent a free fall in the **space** of human imagination, a fall with unpredictable outcome, not even the certainty that it will end on the ground." (Koolhaas, 1977: 330).

Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli makalelerinin oluşturduğu corpusta, 162 kere 'architecture (mimarlık)' ve 56 kere 'bigness (büyüklük)' sözcüğü kullanılmıştır. 'Architecture (mimarlık)' sözcüğünün sağ ve sol bağlamlarındaki küme dağılımları incelendiğinde; 'urbanism (şehircilik)', 'shopping (alışveriş)', 'ability (yetenek)', 'ambition (hürs)', 'abandon (terketmek)' ve 'theories (kuramlar)' gibi sözcüklerle birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir. Tablo 22'e göre 'architecture (mimarlık)' sözcüğüyle

eşdizimli kullanılan ‘modern (modern)’, ‘maximum (maksimum)’, ‘new (yeni) ve ‘ultimate (son)’ sıfatları, kentsel gerçekliğin bir yansımasını oluşturmuştur. ‘Bigness (büyüklük)’ sözcüğü ise ‘architecture (mimarlık)’, ‘theory (kuram)’, ‘attraction (çekici)’, ‘paradox (paradoks)’, ‘threat (tehtid)’ sözcükleriyle birlikte kullanılmıştır. Bununla birlikte bu sözcüğün ‘exist (var olmak)’, ‘support (desteklemek)’, ‘sustain (sürdürmek)’, ‘destroy (tahrip etmek)’ ve ‘force (bozmak)’ fiilleriyle birlikte kullanılması hem pozitif hem de negatif anlamlarının varlığını ortaya koymuştur.

Tablo 22. Architecture ve Bigness sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımlarına ait küme dağılımları

Architecture		Bigness	
Sol Bağlam		Sol Bağlam	
Kümelere	Frekans	Kümelere	Frekans
architecture and urbanism	3	bigness no longer	2
architecture remains essential	2	bigness by theorizing	1
architecture of shopping	2	bigness can architecture	1
architecture and landscape	2	bigness can exist	1
architecture’s supposedly	1	bigness can support	1
architecture’s ability	1	bigness can sustain	1
architecture—an architecture	1	bigness demand to	1
architectures for investment	1	bigness depends on	1
architecture: the ambition	1	bigness destroys, but	1
architecture. Junkspace seems	1	bigness forced us	1
architecture. bigness, through	1	bigness incapable of	1
architecture, without remarkable	1	bigness is impersonal	1
architecture, the buildings	1	bigness perplexes; bigness	1
architecture, present human	1	bigness recognizes that	1
architecture, including representation	1	bigness transforms architecture	1
architecture's compulsion	1	bigness transforms the	1
architecture was changing	1	bigness, architect are	1
architecture to thinking	1	bigness- of massive	1
architecture that produces	1	bigness= urbanism vs	1
architecture separates buildings	1		
Sağ Bağlam		Sağ Bağlam	
Kümelere	Frekans	Kümelere	Frekans
not modern architecture	3	theory of bigness	4
your own architecture	2	architecture reveals, bigness	1
people’s architecture	2	attraction of bigness	1
of official architecture	2	beyond signature, bigness	1

Tablo 22'nin devamı

invent modern architecture	2	bigness perplexes; bigness	1
inoculation, modern architecture	2	coexistence. Although bigness	1
wrapping around architecture	1	complexity of bigness	1
whole. Metropolitan architecture	1	connection to bigness	1
vehicles of architecture	1	constellations of bigness	1
vastness exhausts architecture	1	containers of bigness	1
urbanism: an architecture	1	difference. only bigness	1
truly metropolitan architecture	1	dumb name, bigness	1
to modern architecture	1	from architecture. bigness	1
to mobilize architecture	1	makers of bigness	1
to abandon architecture	1	new events-bigness	1
theories of architecture	1	nuclear reaction, bigness	1
the ultimate architecture	1	of architecture bigness	1
the outrageous architecture	1	of modernization. bigness	1
the new architecture	1	paradox of bigness	1
the maximum architecture	1	properties of bigness	1
		question of bigness	1
		radical break: bigness	1
		shock of bigness	1
		superhuman effort. bigness	1
		threat of bigness	1
		useless in bigness	1
		very safe bigness	1
		was emblematic: bigness	1

Architecture (mimarlık) ve bigness (büyüklük) sözcüklerinin arasındaki ilişkiyi açığa çıkaran alıntıda; bigness (büyüklük) kavramının çekicilik potansiyelinden bahsedilerek mimarlığın, sadece bu kavram yoluyla etkisi altında kaldığı çevreden soyutlanabileceği vurgulanmaktadır:

“...the attraction of **BIGNESS** is its potential to reconstruct the whole, resurrect the real, reinvent the collective, reclaim maximum possibility. Only through **BIGNESS** can **architecture** dissociate itself from the exhausted ideological, and artistic movements of modernism and formalism to regain its instrumentality as vehicle of modernization.” Koolhaas, 1994: 90).

‘Bigness’ta (büyüklük) herhangi bir ölçek ve ölçü kavramı bulunmamaktadır. Mimarlığın bir disiplin olarak dönüşümü için bigness (büyüklük), kentsel genişleme için yöneticidir:

“One hundred years ago, a generation of conceptual breakthroughs and supporting technologies unleashed an architectural **BIG BANG**. By randomizing circulation, shortcircuiting distance, artificializing interiors, reducing mass, stretching dimensions, and accelerating construction, the elevator, electricity, air-conditioning, steel, and finally, the new infrastructures formed a cluster of mutations that induced another species of **architecture**. The combined effects of these inventions were structures taller and deeper -**BIGGER**- than ever before conceived, with a parallel potential for the reorganization of the social world-a vastly richer programming.” (Koolhaas, 1994: 89).

Koolhaas’ın teorik+pratik içerikli makalelerinin oluşturduğu corpusta 81 kere kullanılan ‘world (dünya)’ ve 41 kere kullanılan ‘real (gerçek)’ sözcüklerinin sağ ve sol bağlamlarındaki küme dağılımları incelendiğinde ise; ‘heritage (miras)’, ‘architecture (mimarlık)’, ‘urbanism (şehircilik)’, ‘shopping (alışveriş)’, ‘virtual (sanal)’, ‘real (gerçek)’, ‘junkspace (atık mekân)’, ‘future (gelecek)’, ‘no-hands (el değmemiş)’ ve ‘moralistic (ahlaki)’ sözcükleriyle birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 23).

Tablo 23. World ve Real sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımına ait küme dağılımları

World		Real	
Sol Bağlam		Sol Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
world trade center	5	real or imagined	3
world looks increasingly	2	real world looks	2
world heritage site	2	real as viable	1
world’s surface	1	real center but	1
world’s fair	1	real or simulated	1
world/music, museum	1	real sense of	1
world. the cumulative	1	real urban condition	1
world. the architecture	1	real world, the	1
world. in architecture	1	real, reinvent the	1
world. each architecture	1	real,” moralistic, modern	1
world, therefore allowing	1	real: the future	1
world, the “art	1		
world, of unlimited	1		
world, of safeguarding	1		
world, creating coherence	1		
world’s heritage	1		
world without urbanism	1		
world with shopping	1		
world of virtual	1		
world of shopping	1		

Tablo 23'ün devamı

Sağ Bağlam		Sağ Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
the real world	3	other junkspace, real	3
the social world	2	a window; real	2
our own world	2	presented in real	2
an authorless world	2	amount of real	1
a unesco world	2	build a real	1
a nether world	2	centrality, with real	1
the virtual world	1	developers or real	1
the other world	1	experimenting with real	1
the old world	1	found a real	1
resuscitate the world	1	introduction of real	1
no-hands world	1	outshines the real	1
join the world	1	publicity about real	1
demolition of world	1	resurrect the real	1
create a world	1	starry infinities; real	1
change the world	1	utopia made real	1
a parallel world	1	what was real	1

Koolhaas'a göre Manhattan metropolü, mimarlık anlayışı ve sömürüsü kapsamı dışında kalan geleneksel şehirciliğin 'önceden yazılmamış' olan bir mutasyonudur. Manhattan'ın sosyo-politik, ekonomik ve kültürel temellerini araştıran Koolhaas, şehircilik anlayışlarının diğer gerici prensiplerinden gelen temel kopuşunu tanımaya çalışmaktadır. Koolhaas'ın 'Life in the Metropolis or The Culture of Congestion' isimli makalesinde yer alan 'Radio City Music Hall, Coney Island, ve the Downtown Athletic Club' bölümleri yeni ve geleneksel kentler arasındaki kopukluğu açıklamaktadır. Sözü edilen bu durum, aşağıdaki alıntıda 'Radio City Music Hall' bölümü ile örneklenmektedir:

"The application of technology at the service of metaphor occurs at a still more explicit level and on a larger scale than the Athletic Club in Radio City Music Hall, a theater for 6200...But Roxy remained indifferent to the antiseptic accommodations which modern architects had designed for the fundamentally irrational culture of the theater. On his return to New York, he had a revelation when he watched a mid-Atlantic sunset. "I didn't conceive of the idea. I dreamed it. I believe in creative dreams. The picture of Radio City Music Hall was complete and practically perfect in my mind before architects and artists put pen on drawing paper." His theater is to be a simulation of the spectacle he beheld from the railing of the ship: a sunset." (Koolhaas, 1977: 328-329).

'Junkspace'de (atık mekân) Koolhaas; alışveriş merkezlerinin ve iş merkezlerinin çağdaş mimarisinin mimari, bağlamların nasıl değerini düşürdüğünü ele almaktadır.

Junkspace (atık mekân), gerçek (real) ve gelecek (future) sözcükleri arasındaki ilişkinin gündeme getirildiği alıntıda, ‘junkspace’in (atık mekân) yüzyıllar geçtikçe değeriyeceği ifade edilmektedir:

“**Junk space** is the **real** thing. The 20th century has developed it, and the **next century** will be its apotheosis. Logan Airport is now advertising a “**world-class upgrade for the 21 st century**”; the **21 st century** will be a “**world-class upgrade**” of the 20th century.” (Koolhaas, 2001b: 39).

Koolhaas’ın teorik+pratik içerikli makalelerinin oluşturduğu corpusta, 78 kere ‘shopping (alışveriş)’ ve 65 kere ‘center (merkez)’ sözcüğü kullanılmıştır. ‘Shopping (alışveriş)’ sözcüğünün sağ ve sol bağlamlarındaki küme dağılımları incelendiğinde; ‘center (merkez)’, ‘architecture (mimarlık)’, ‘temporary (geçici)’, ‘aesthetics (estetik)’, ‘apotheosis (yüce)’ve ‘paradigms (paradigma)’ gibi sözcüklerle birlikte kullanıldığı; ‘center (merkez)’ sözcüğü ile ise ‘shopping (alışveriş)’, ‘without (-sız/-siz)’, ‘uninhabited (boş)’ ve ‘idea (düşünce)’ sözcükleri kullanıldığı görülmüştür (Tablo 24). Tablo 24’e göre ‘shopping (alışveriş)’ sözcüğünün eşdizimli olarak sıklıkla ‘center (merkez)’ sözcüğünün kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 24. Shopping ve Center sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımına ait küme dağılımları

Shopping		Center	
Sol Bağlam	Frekans	Sol Bağlam	Frekans
shopping center	12	center of power	2
shopping and architecture	1	center of shenzhen	1
shopping and finding	1	center and circumference	1
shopping as temporary	1	center forms the	1
shopping beast in	1	center idea and	1
shopping. the city	1	center is uninhabited	1
shopping, spectacular spatial	1	center of paris	1
shopping centers. let	1	center of unmitigated	1
shopping dictate the	1	center remained a	1
shopping centers, renovations	1	center, a huge	1
		center, a karaoke	1
		center. its cosmogony	1
		center. the bridge	1
		center. the center	1
		center. the drawings	1

Tablo 24'ün devamı

Sağ Bağlam		Sağ Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
		center: successive transformations	1
		center: without center	1
a single shopping	2	shopping center	12
architecture of shopping	2	world trade center	5
devoted to shopping	2	rockefeller center	3
activity is shopping	1	conference center	2
aesthetics of shopping	1	a new center	1
apotheosis of shopping	1	and commercial center	1
condition of shopping	1	around the center	1
critical to shopping	1	become meditation center	1
dealing with shopping	1	captivity of center	1
dependent on shopping	1	center: without center	1
experience, where shopping	1	distance between center	1
format of shopping	1	its former center	1
impact of shopping	1	little shopping center	1
innocence, and shopping	1	the entire center	1
investigation of shopping	1	the exhausted center	1
laws of shopping	1	the future center	1
metaphor for shopping	1	the new center	1
more expensive shopping	1	the profit center	1
necessities of shopping	1	the real center	1
paradigms of shopping	1	toward the center	1
phenomenon of shopping	1		
presence of shopping	1		
quantity of shopping	1		
read as shopping	1		
terms of shopping	1		
variety of shopping	1		
ways of shopping	1		
world of shopping	1		

Alışveriş (shopping) kavramı, kentin ürettiği yoldan çıkmaya başlamıştır. Ükelere göre karakterize edilen, alışverişe ayrılan gayrimenkulün rakamsal oranlarına bakıldığında; Amerika Birleşik Devletleri, kişi başına 31 metrekare ile ilk sıralardadır (Lubow, 2000). Kilise, eğitim, ulaşım gibi her türlü bina katagorisine gizli bir virüs gibi sızan alışveriş, yaşamın her anına yerleşmektedir. Alışveriş sözcüğünün pek çok aktiviteyle ilişkilendirildiği alıntıda, Koolhaas bu duruma dikkat çekmektedir:

“At the point we are reaching now, we also find an interesting moment where the separate streaks of the department store, **shopping** mall, etc. are congealing into one diffuse, continuous, and hybridized experience, where **shopping** is associated with entertainment, airports, museums, and so on, absorbing almost all activities into a single whole.” (Koolhaas, 2001b: 36).

Kent ve alışveriş merkezleri birbirlerini beslemektedir. Dolayısıyla ikamet edilen meskenler (konutlar) gözardı edilmektedir. Aşağıdaki alıntıda bu duruma örnektir:

“The city is a **shopping center** with its own captive inhabitants that form the logic for the **shopping center**, just as the **shopping center** forms the logic for the city. Even residence is now helplessly engulfed in this world.” (Koolhaas, 2001b: 39).

Jon Jerde ve Rem Koolhaas mimarlığın mekân deneyimi, sosyal süreçler ve kentsel ölçek arasında nasıl bir bağlantı kurabileceğini araştırmaktadır. Her iki mimar da alışveriş ortamlarını bu bağlantının arketipleri olarak incelemektedir. Alışveriş ve eğlencenin, bireysel ve sosyal ölçekte cazip alanlar üreten son kentsel programlar olduğunda hemfikir gibi gözükmektedir. Alışveriş, kentsel dönüşüm için bir katalizör görevi görmektedir (Hemmersam, 2004). Aynı zamanda parçalanmış kentteki yeni kamusal alan, kültür ve toplumsal formların dönüşüm arenası olarak işlev görmektedir. Alışveriş ve eğlenceyi büyük şehir projelerinde entegre programlar olarak kullanan John Jerde’yi ele alan alıntı, Jerde’nin mimarlık anlayışına vurgu yapmaktadır:

“John Jerde is one of the key figures in any serious investigation of **shopping** and architecture... Jerde, is always the urban life of the: **shopping center**...Jerde is only an example, “the evil twin of Gehry”, the one architect that dared to stare the **shopping** beast in the face, and that has found, on his own terms, an incredible way of dealing with **shopping** and finding an architecture of **shopping** and for **shopping**. We may or may not be deeply excited by it, but, in itself, both the courage and the ability are incredibly strong.” (Koolhaas, 2001b: 39).

Koolhaas’ın teorik+pratik içerikli makalelerinin oluşturduğu corpusta, 111 kere ‘building (bina)’ ve 120 kere ‘become (olmak)’ sözcüğü kullanılmıştır. ‘Building (bina)’ sözcüğünün sağ ve sol bağlamlarındaki küme dağılımları incelendiğinde; ‘architecture (mimarlık)’, ‘undeniable (kesin)’, ‘become (olmak)’, ‘repressive (baskı yapan)’, ‘endless (sonsuz)’ ve ‘theoretical (kuramsal)’ sözcükleriyle birlikte kullanıldığı; ‘become (olmak)’ sözcüğünün ise ‘indispensable (zorunlu)’, ‘grasping (doyumsuz)’, ‘inscrutable (gizemli)’, ‘manhattan (New York’taki bir yerleşim yeri)’, ‘cyberspace (sanal gerçeklik)’, ‘infected

(bulaşmış)' ve 'morph (biçim)' sözcükleriyle birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 25).

Tablo 25. Building ve Become sözcüklerinin corpus içerisindeki kullanımına ait küme dağılımları

Building		Become	
Sol Bağlam		Sol Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
building. if architecture	2	become indispensable. each	2
buildings of liquid	2	becomes a grasping	2
building a political	1	becomes more inscrutable	2
building are accessible	1	become a definitive	1
building could become	1	become a gay	1
building each cubicle	1	become a manhattan	1
building is devoted	1	become a political	1
building its undeniable	1	become a tiger	1
building on enormous	1	become an attractive	1
building techniques are	1	become arcades, destinations	1
building values. This	1	become dangerous. after	1
building was condemned	1	become emblematic signs	1
building, the characteristic	1	become faustian; hyperdevelopment	1
buildings and infrastructure	1	become humanist, inclusivist	1
buildings are occupied	1	become meditation center	1
buildings capture the	1	become obsolescent; populations	1
buildings in rotterdam	1	become pornographic. 17. end	1
buildings redundant. even	1	become residue, organizational	1
buildings under construction	1	become sculptures, the	1
buildings, air-conditioning	1	become the architects	1
buildings, and nature	1	become the norm	1
buildings, infrastructures, and	1	become the "sign	1
buildings, sculpture and	1	become warm, humanist	1
buildings; air-conditioning	1	becomes an aura	1
		becomes e-space	1
		becomes ideological navigation	1
		becomes slightly sinister	1
		becomes the medium	1
		becomes the mirror	1
		becomes the norm	1
		becomes the only	1
		becomes the tool	1

Tablo 25'in devamı

Sağ Bağlam		Sağ Bağlam	
Kümeler	Frekans	Kümeler	Frekans
a single building	2	cyberspace has become	2
as repressive, building	2	infected, has become	2
collection of buildings	2	materials have become	2
the 100-story building	2	morph to become	2
the chrysler building	2	square inch becomes	2
the endless building	2	the module becomes	1
a big building	1	a building becomes	1
a highway, building	1	about to become	1
a tall building	1	abused, it becomes	1
almost solid building	1	architecture had become	1
amount of buildings	1	bland has become	1
and boring buildings	1	Borderline	1
apparently unconnected buildings	1	underdevelopment- becomes charged, airports become	1
architectural or building	1	churning mass becomes	1
architecture separates buildings	1	conditioned space becomes	1
asylum-seekers, building	1	death struggle becomes	1
communism. the building	1	design today becomes	1
credibility of building	1	diminishing handouts become	1
design a building	1	exterior architectures become	1
empire state building	1	inhabited landscape becomes	1
exaggerated; ancient building	1	manhattan has become	1
highways, highrise buildings	1	masterpiece" has become	1
inside the building	1	preservation has become	1
journey. the building	1	remote domain become	1
mass, a building	1	retailer: lingerie becomes	1
most common building	1	space inevitably becomes	1
most glamorous buildings	1	street has become	1
of differentiating buildings	1	structures, has becom	1
of individual buildings	1	territory has become	1
of original buildings	1	the center becomes	1
presences are buildings	1	the concourse becomes	1
purely theoretical building	1	the metropolis becomes	1
s fuller building	1	the museum becomes	1
see no building	1	the prospect becomes	1
somewhere. independent buildings	1	this refusal becomes	1
the entire building	1	when movement becomes	1
the essential building	1	where architecture becomes	1
theoretical. the building	1	where competition becomes	1
to design buildings	1	where movement becomes	1

Tablo 25'in devamı

which future buildings	1
------------------------	---

Marx ve Weber'e göre; metropolün insanları, 'kuş kafesine' hapsedilmektedir (Aydoğan, 2000). Bu nedenle, metropolün modernleştirilmesinin doğasında olan hiçlik, sembolik bir buldozerdir ve kapitalist yaratıcı yıkımı uyandırmaktadır. Jean Jacques Rousseau'nun 'Yeni Heloise' adlı yapıtının kahramanı SaintPreux, kırdan kente yaptığı göç deneyiminde, köydeki sevgilisine yazdığı mektuplarda metropol hayatına ilişkin deneyimlerini, "insanı içine çeken bu heyecanlı, çalkantılı hayat karşısında sarhoş olduğumu hissediyorum. Gözlerimin önünden geçip duran böylesine çok sayıda nesne başımı döndürüyor. Beni etkileyen tüm bu şeyler arasında yüreğimi saran bir tek şey bile yok." şeklinde ifade etmektedir (Berman, 1994: 31). Metropolün insanların üzerindeki olumsuz etkilerinin nedenlerinden biri ise metropol mimarlığıdır. Koolhaas'ın metropol yaşamı ve mimarlığını ele alan alıntısı, binaların metropol insanları üzerindeki etkisini tartışmaktadır:

"Exteriors and interiors of such structures belong to two different kinds of architectures. The first—external—is only concerned with the appearance of the **building** as a more or less serene sculptural object, while the interior is in a constant state of flux—of themes, programs, iconographies—in which the volatile metropolitan citizens, with their overstimulated nervous systems, combat the perpetual threat of ennui." (Koolhaas, 1977: 328).

Metropolün belirsiz mekânında çoğalan bir dengesizlik durumu hali olan 'junkspace'de, geleneksel mimarlık, matematiksel ve plastik biçimlerini yitirmektedir ve tasarım anlayışı olmayan yeni bir mimarlık ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda inşaat sektöründe yaşanan değişimler aşağıdaki gibi vurgulanmıştır:

"Junkspace is based on cooperation. There is no design but creative proliferation... **building** materials have **become** more and more modular, unitary and standardized, as if substance comes pre-digitized, (the next level of abstraction). The module **becomes** smaller and smaller, to the point where it **becomes** a mosaic... All materialization is provisional: cutting, bending, tearing, coating: construction has acquired a new softness, like tailoring...The joint is no longer problematic: transitional moments are defined by stapling and taping, wrinkly brown bands barely maintain the illusion of an unbroken surface; verbs unknown in architectural history: clamp, stick, fold, dump, glue, double, fuse, have **become** indispensable. Each element performs its task in negotiated isolation." (Koolhaas, 2010: 139-140).

Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli makaleleri kullanılarak oluşturulan corpusta en çok kullanılan 10 adet sözcüğün eşdizimlilik durumlarına göre eşleştirilmesiyle yapılan küme dağılımlarının değerlendirilmesi sonucunda, Koolhaas'ın mimarlık gündeminde olan sözcüklerin yanında veya yakınında bulunan diğer sözcükler ile ilişkisinin hem görsel hem de anlamsal açıdan kolaylıkla okunabilir hale geldiği görülmüştür. Ayrıca Koolhaas'ın söylemleri üzerindeki etkili ve güçlü ifadeler açığa çıkarılmıştır.

3.10. Bölüm İçin Sonuç

“Mimarlıkta Corpusa Dayalı Söylem Analizi” bölümünde yer verilen Rem Koolhaas'ın söylemleri, önerilen analiz modeli doğrultusunda 4 farklı aşamadan geçmiştir:

Birinci aşamada Rem Koolhaas metinlerinin yıllara göre corpusu, Rem Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinin corpusu, Rem Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin corpusu, Rem Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli metinlerinin corpusu ve Rem Koolhaas'ın spesifik içerikli metinlerinin corpusu: Berlino makalesi olmak üzere 5 farklı başlıkta irdelenmiştir. Bu irdellemeler sonucunda aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

- Koolhaas'ın söylemlerinde, 1977, 1981-1989, 1991-1998, 2000-2003 ve 2010-2014 olmak üzere beş yıl aralığı için oluşturulan corpuslarda; ‘metropolis (metropol)’, ‘generic city (jenerik kent)’, ‘bigness (büyüklük)’, ‘junkspace (atık mekân)’ sözcükleri, kullanım sıklığına bağlı olarak ön plana çıkmıştır (Şekil 22). Bu durum her yıl aralığında farklı bir kavramın gündeme geldiğini göstermiştir. Bu sözcüklerin corpuslarındaki bağlamları incelendiğinde ise aslında sözcüklerin birbiriyle bağlantılı olarak etkileşime girdikleri ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Şekil 22. Koolhaas metinlerinin yıllara göre corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası

- Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinin corpusunda ön plana çıkan 'city (kent)', 'junkspace (atık mekân)', 'architecture (mimarlık)' ve 'building (bina) sözcükleri; Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinde ele aldığı konulara işaret etmiştir (Şekil 23). Bu sözcüklerin bağlamları incelendiğinde ise Koolhaas'ın küreselleşme sonucu meydana gelen şehircilik anlayışında yer alan mimarlık öğelerinin geldiği durumu; resim, dans ve tiyatro gibi sanat dallarından yararlanarak eleştirmiştir.

Şekil 23. Koolhaas'ın teorik içerikli metinlerinin corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası

- Rem Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin corpusunda ön plana çıkan sözcükler 'building (bina)', 'architecture (mimarlık)', 'prize (ödül)', 'form (form, oluşturmak)' ve 'competition (yarışma)'dır (Şekil 24). Bu sözcükler, Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin mimari proje ve mimari proje yarışması üzerine olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda bu corpusta 'provocation (provokasyon)', 'chaotic (kaotik)', 'fascist (faşist)', 'dangerous (tehlikeli)', 'communist (komünist)', 'rebellion (isyan)' ve 'revolutionary (devrim)' sözcüklerinin yer alması; mimarlık ile ilgili eleştirilerinin varlığını gösterirken aynı zamanda mimarlık-siyaset ilişkisinin yıllar boyu gündemde olduğunu, küresel meselelere karşı duruşunu ortaya koymuştur.

Şekil 24. Koolhaas'ın pratik içerikli metinlerinin corpusunda öne çıkan sözcüklerin haritası

- Rem Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli metinlerinin corpusu, mimarın ulaşılabilen aynı dile sahip (İngilizce) makalelerinden oluşmuştur. Dolayısıyla mimarın genel düşünce yapısını yansıtan bu corpusta; 'city (kent)', 'junkspace (atık mekân)', 'architecture (mimarlık)', 'space (mekân)', 'generic (jenerik)', 'world (dünya)' ve 'shopping (alışveriş)' sözcükleri ön plana çıkmıştır (Şekil 25). Bu durum Koolhaas'ın söylemlerinin kent ve mimarlık üzerine olduğunu göstermiştir. Diğer sözcüklerin kullanım sıklığının fazlalığı ise, kent ve mimarlıkla ilgili meselelerinin ne olduğu hakkında okuyucuya bilgi vermiştir.

İkinci aşamada ise Koolhaas'ın söylemlerinde kullandığı ilk 10 sözcük tespit edilmiştir. Bu sözcükler 'city (kent)', 'junkspace (atık mekân)', 'architecture (mimarlık)', 'become (olmak)', 'space (mekân)', 'generic (jenerik)', 'world (dünya)', 'shopping (alışveriş)', 'building (bina)' ve 'center (merkez)'dir (Şekil 27). En sık kullanılan ilk 10 sözcüğün seçilmesi ile çalışma alanının sınırları belirlenmiştir. Bu sözcükler bir sonraki aşamalarda araştırılmış olan eşdizimlilik durumları ve küme dağılımlarında kullanılmıştır.

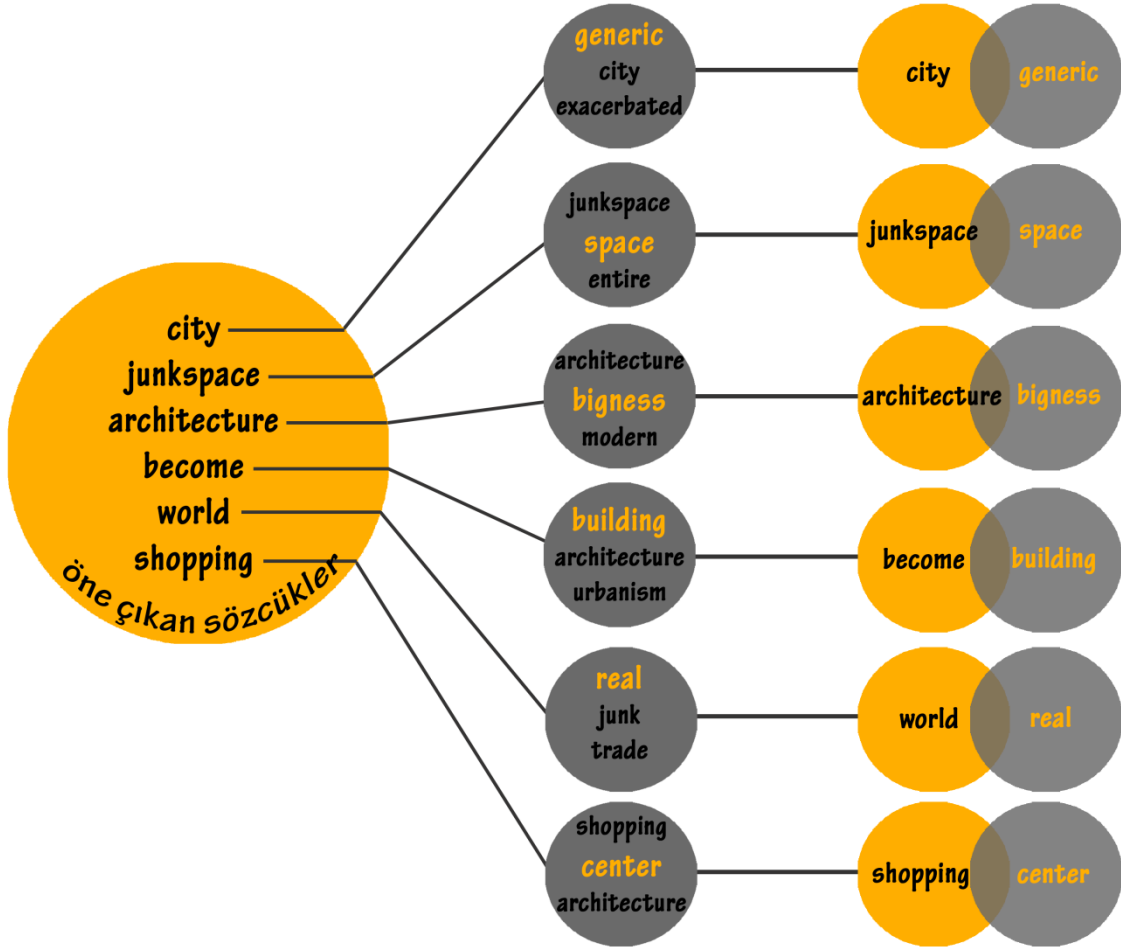
Şekil 27. Koolhaas'ın makalelerinde en sık kullanılan sözcüklerin haritası

Üçüncü aşamada, ikinci aşamada elde edilen 10 sözcüğün eşdizimlilik durumları incelenmiştir. Her bir sözcüğün eşdizimli sözcüklerinin tespiti, oluşturulan corpus için anlamsal referanslar barındıran örüntüler oluşturmuştur.

Dördüncü aşamada ise üçüncü aşamada elde edilen eşdizimlilik durumlarından yararlanılarak eşdizimli sözcük çiftleri oluşturulmuştur: 'city-generic, junkspace-space, architecture-bigness, world-real, shopping-center, building-become'. Bu sözcüklerin biraradalığını gösteren alıntılarla Koolhaas'ın söylemleri üzerindeki güçlü ifadeler açığa çıkarılmıştır. Böylelikle Koolhaas'ın teorik+pratik içerikli ulaşılabilen bütün makalelerindeki çarpıcı ve spesifik ifadeler ortaya konmuştur.

Bu bağlamda Koolhaas'ın makalelerinde öne çıkan 6 sözcüğün eşdizimli 3 sözcüğü ve öne çıkan bu sözcüklerin küme bağlamlarına ait şema aşağıdaki gibidir (Şekil 28):

Şekil 28. Analiz sonucunda öne çıkan sözcüklerin eşdizimli sözcükler ve kümeler özeti

Sonuç olarak her bir analiz aşaması, AntConc 3.4.4.0 corpus yazılımının sunduğu araçlar sayesinde birbiriyle bağlantılı olarak gerçekleştirilmiştir. Koolhaas'ın söylemi üzerindeki kodlar, sözcükler ile görünür hale getirilmiştir. Corpus yazılım programının sunduğu sayısal verilerin yardımıyla, Koolhaas'ın söylem analizine yönelik tespitler yapmak olanaklı hale gelmiştir. Koolhaas'ın söylemleri, aslında var olan kavramların yeniden gündeme getirilmesine ve yeni kavramların oluşmasına zemin hazırlamıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mimarlık bir metindir, kabulünden hareket eden bu çalışma; kuramsal çalışmalar yoluyla üretilen metin ve anlam ilişkisinin somut bir biçimde sunulması üzerine bir denemedir. Bu doğrultuda çalışmanın kullandığı model ve kurduğu disiplinlerarası ilişki, mimarlık kuramına ve söylem analizine önemli katkılar vermeyi hedeflemiştir.

Mimarlık metinlerinin konusu ve yazarlarının açık/örtük düşüncelerinin dışavurumu, dilbilimsel veriler kullanılarak yeniden okunabilmektedir. Bu tez çalışması ise, Rem Koolhaas özelinde çağdaş kuramsal metinlerin bir örneği olup, mimarlıkta söylem analizine mimarlıkta alternatif bir model önerisi getirmektedir.

Tez çalışması mimarlık disiplininde yapılmış olmakla birlikte kullanılan yöntem itibariyle disiplinler arası bir çalışma niteliğindedir. Eğer mimarlık metinsel bir temsil ise, her türlü metinsel araştırma malzemesi mimarlığın konusu haline gelebilmektedir. Bu bağlamda denenen disiplinlerarası model, mimarlık-dilbilim-göstergebilim arasındaki ilişkiyi hem soyut anlamsal çağrışımlar hem de nesnel verilerle ortaya koymaktadır.

Dilbilim, mimarlık metinlerindeki sözcük ve sözcük öbekleri bilgisine ulaşılabilmeyi sağlar. Bu bilgiler, mimarlık söyleminin niyetini ortaya koyan kodlardır ve bu kodların deşifre edilmesinde eşdizimlilik kullanılmaktadır. Bu nedenle sözcüklerin dizimini esas alan eşdizimlilik yöntemi, mimarlık metinlerinin çözümlenmesi için önemli bir disiplin verisi olarak kullanılabilir.

Mimarlığın söylem analizinde dilbilimsel veriler kullanılarak denenen eşdizimlilik yöntemi, metinlerdeki sözcükler arasında anlamlı bir bağlantının olduğunu göstermektedir. Bu yöntem ile birlikte; sözcüklerin dizimi ve çağrıştırdığı kodların önemli hale geldiği, sözcükler arasında kurulan ilişkilerin kısa ve pratik biçimde ortaya konabildiği, seçilen sözcüklerin çok farklı anlamsal açılımlarda ve derinlikte sıfatlarla tanımlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Önerilen model, metindeki kodların deşifre edilmesini sağlamakla birlikte metindeki örüntülerin nasıl ve neden oluşturulduğunu da aynı anda çözümlenmeye olanak vermiştir (Yazıcı ve Durmuş Öztürk, 2017).

Sözlü veya yazılı ifadelerin farklı metinler içerisindeki durumlarını eşdizimlilik yöntemiyle incelemek için ise metinlerin derlenmesi anlamına gelen corpus oluşturulmuştur. Corpusu metinlerin gerçekliklerini okuyucuya bir arada sunan bir temsil olarak kabul eden bu tez çalışmasında, araştırma malzemesini oluşturan metinlerin sözcük

ve sözcük öbekleri corpus yazılım programı kullanılarak saptanmıştır. Çalışmada ortaya konan amaç ve kapsam doğrultusunda kullanılan AntConc 3.4.4.0 corpus yazılım programı sayesinde metinleri eşdizimlilik yoluyla irdeleyen farklı bir alternatif sunulmuştur.

Araştırma konusu olarak seçilen Rem Koolhaas makaleleri, mimarın dünya çapındaki görüş ve düşünceleri deşifre etmektedir. Koolhaas'ın makalelerinin seçilme nedeni ise mimarlıkla ilgili metinlerinin çok yönlü ve söylemlerinin uluslararası düzlemde tartışmaya açık olmasıdır. 1977-2014 yılları arasında yazılmış Rem Koolhaas makaleleri mimarlığı her açıdan ele alan ve okuyucuya farklı perspektifler kazandırmayı hedefleyen metinlerdir. Bu makalelerin çoğunluğu dünyada yaşanan küreselleşmenin ve modernleşmenin etkisiyle mimarlığın içinde bulunduğu ortamı incelemektedir ve eleştirmektedir. Ayrıca makaleler mimarlık, şehircilik, felsefe, sosyoloji gibi pek çok disipline hitap eden söylem niteliği de taşımaktadır. Bu makaleler, eşdizimliliğe dayalı tasarlanan corpus yazılım programı AntConc'un araçları (concordance, file view, clusters/n-gram, collocates ve word list/ keyword list) kullanılarak analiz edilmiştir. Bu nedenle yazılım programı araçları önerilen modeldeki yöntem araçları olarak tanıtılmıştır.

Rem Koolhaas mimarlığı farklı açılardan ele alarak yeniden keşfeden, tanımlayan ve yeni kavramlar aracılığıyla gündemi değiştiren bir mimardır. Söylemlerinde özne olarak değerlendirildiğinde bazen bir mimar, bazen bir kent kuramcısı ve bazen ise edebi sanatlardan yararlanan bir metin yazarı rollerindedir. Kültürel homojenliği ve yerlerin aynılığını inkâr etmenin imkânsız olduğu bir zamanda, Rem Koolhaas eleştirel söylemleri ve yeni kavramlarıyla gündeme gelmiştir. Mimarlık hakkındaki söylemlerinde kendi projelerini açıklamaktan çok daha fazlasını yaparak, toplumsal kimliğin ya da modern toplumların işleyişinin ötesinde sorunlara değinmiştir. Kışkırtıcı, algılayıcı, kabarcı ve esprili olan metinleri, kentlere bakma biçimini değiştirerek, mimarlığın ne inşa ettiğini ve gündemdeki meseleler hakkındaki radikal fikirleri nasıl somutlaştırabileceğini yeniden gözden geçirmiştir. Eleştirel ve ironik söylemleri olan Koolhaas, herhangi bir konu hakkındaki düşüncelerini ifade ederken farklı bilim dallarından yararlanarak söylemlerini figüratif hale getiren bir söylem diline sahiptir. Bunu gerçekleştirirken hem bir yazar olarak hem de bir mimar olarak yaptığı çalışmaları (teorik ve pratik) yapıbozumuna uğratmaktadır. Bu doğrultuda bu tez çalışması; Koolhaas'ın kullandığı zamanın metaforlarını, mimarlığı anlamadaki düşüncelerini araştırmak, makalelerin kimliğini bulmaya çalışmak ve makalelerdeki metin kurgusunu anlatmak için dilbilimde kullanılan corpusa dayalı eşdizimlilik yöntemi ile bir analiz modeli önermektedir.

“Mimarlık Metinlerinde Corpora Dayalı Bir Model Önerisi: Rem Koolhaas Söylemleri” isimli tez çalışmasının devamında yapılabilecek yeni çalışmalar için öneriler, gelecekteki çalışmalara yol gösterici olması açısından aşağıda sıralanmıştır:

- Rem Koolhaas’ın spesifik kavramları yapı veya yapılar üzerinde tartışılabilir.
- Rem Koolhaas’ın kitapları ve yapıları arasındaki bağlantı araştırılarak çalışmanın içeriği genişletilebilir.
- Rem Koolhaas’ın tüm kitapları üzerinden bir corpus oluşturularak çalışmanın içeriği genişletilebilir.
- Rem Koolhaas’ın tüm kitapları üzerinden bir corpus oluşturularak mimarın kendisine ait bir sözlük çalışması yapılabilir.
- Yerli ve yabancı mimarların söylem çalışmaları eşdizimlilik yöntemi kullanılarak tartışmaya açılabilir.

Mimarlık metinleri üzerinde denenebilecek bu model önerisi, mimarlığın kuramsal çalışmaları hakkında hızlı ve detaylı çözümler sağlaması sebebiyle tercih edilebilir. Bunun yanında corpus yazılım programı kullanılarak yapılan metin analizi; kitap gibi hacimli ve bütünsel metinleri tarama kolaylığı, sözcükler arasında seçilen sözcüklerin farklılığına bağlı olarak sayısız bağlantı ve küme kurabilmesi, dolayısıyla her metnin farklı sözcüklerle ve bakış açılarıyla yeniden okunabilmesi gibi avantajlara sahiptir (Durmuş Öztürk ve Yazıcı, 2017). Sonuç olarak metinlerin deşifre edilmesi ve kodların çözümlenmesi mimarlık için yeni bilgi alanları oluşturabilmektedir ve kuramsal olarak yeni yöntemlerin oluşturulmasında etkili olabilmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Acar, M., G., C., 2009. Ağ Tabanlı Bir Derlem Yönetim Sistemi Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aker, C. ve Ahmet, Ö., 2001. Koolhaas ile Konuşma, Ed.: Meral Ekincioglu, Rem Koolhaas, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Aksan, D., 2009. Anlambilim: Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi, Dördüncü Baskı, Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksan, D., 2007. Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, Birinci Cilt, Dördüncü Baskı, TDK Yayınları: 439, Ankara.
- Aksu Kurtoğlu, Ö., 2015. Türkçede Ad-Eylem Eşdizimliği İçin İstatistiksel ve Anlamsal Ölçütler Temelinde Derlem-Çıkışlı Bir Ulamlama, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altuğ, T., 2008. Dile Gelen Felsefe, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Anthony, L., 2014. AntConc (Windows, Macintosh OS X, and Linux). <http://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>, 08.11.2017.
- Austin, J., 1962. How to do Things with Words, Birinci Baskı, Oxford University Press, Londra.
- Aydın, M., 2007. Dilbilim El Kitabı: Temel Kavramlar ve Konular, Birinci Baskı, 3F Yayınevi, İstanbul.
- Aydoğan, A., 2000. Şehir ve Cemiyet, 222, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Bahns, J., 1993. Lexical Collocations: A Contrastive View, *ELT Journal*, 1(47), 56–63.
- Baker, P., Hardie, A., ve McEnery, T., 2006. A Glossary of Corpus Linguistics, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Baker, P., 2006. Using Corpora in Discourse Analysis, Birinci Baskı, 3-4, Continuum, London and New York.
- Barker, C. ve Galasinski, D., 2001. Cultural Studies and Discourse Analysis: A Dialogue on Language and Identity, Sage Publications, Londra.
- Barthes, R., 1979. Göstergebilim İlkeleri, Çev.: Berke Vardar ve Mehmet Rifat, Birinci Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Basa, İ., 2000. Linguistic Discourse in Architecture, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baş, T. ve Akturan, U., 2008. Nitel Araştırma Yöntemleri: Nvivo 7.0 İle Nitel Veri Analizi, 27, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Bednarek, M., 2006. Evaluation in Media Discourse: Analysis of a Newspaper Corpus, Birinci Baskı, Continuum, London and New York.
- Benson, M., 1990. Collocations and General-Purpose Dictionaries, International Journal of Lexicography, 3(1), 23-35.
- Berman, M., 1994. Katı Olan Her Şey Buharlaştır, Çev.: Ümit Altuğ ve Bülent Peker, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Betsky, A., 2003. Rem Koolhaas: The Fire of Manhattanism Inside the Iceberg of Modernism, Ed.: Veronique Patteeuw, Considering Rem Koolhaas and the Office for Metropolitan Architecture, NAI Publishers. Rotterdam.
- Biber, D. ve Reppen, R., 1998. Comparing Native and Learner Perspectives on English Grammar: A Study of Complement Clauses, Ed.: S. Granger, Learner English on Computer, 145-158, Birinci Baskı, Addison Wesley Longman Limited, Boston.
- Biber, D., Connor, U., ve Upton, T. A., 2007. Discourse on the Move: Using Corpus Analysis to Describe Discourse Structure, 27, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Bilgin, N., 2003. Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar Yaklaşımlar, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Bircan, U., 2015. Saussure'de Dil, Dilbilim ve Göstergibilim, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD), 25, 43-66.
- Blommaert, J., 2005. Discourse, Cambridge University Press, Cambridge.
- Broadbent, G., 1980. Signs, Symbols, and Architecture, John Wiley and Sons, New York.
- Brown, G. ve Yule, G., 1983. Discourse Analysis, Cambridge University Press, Cambridge.
- Bruinsma F., Pels E., 2008. Priemus H., Rietveld P. ve Wee B., Railway Development: Impacts on Urban Dynamics, Physica-Verlag, Heidelberg.
- Burr, V., 1995. An Introduction to Social Constructionism, Routledge, Londra.
- Chomsky, N., 1957. Syntactic Structures, Birinci Baskı, The Hague: Mouton, 117, Paris.

- Ciuffi, V., 2014. Rem Koolhaas is Stating “The End” of His Career, Says Peter Eisenman, Dezeen, <https://www.dezeen.com/2014/06/09/rem-koolhaas-at-the-end-of-career-says-peter-eisenman/>, 9 Haziran 2018.
- Civelek, Y., 2017. Bir Metinlerarası Mimarlık Okuması: Myoenji Kolumbaryumu, Tasarım Kültürü Dergisi Arredamento Mimarlık, 01, 94-97.
- Clear, J., 1993. From Firth Principles-Computational Tools for the Study of Collocation, Ed.: Mona Baker, Gill Francis and Elena Tognini-Bonelli, Text and Technology: In honour of John Sinclair, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Coquet, J. C., 1997. La Quête Du Sens. Le Langage En Question, Birinci Baskı, Presses universitaires de France (PUF), Paris.
- Cruse, D. A., 1986. Lexical Semantics, Cambridge University Press, Cambridge.
- Çelik, H. ve Ekşi, H., 2008. Söylem Analizi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 27(27), 99-17.
- Deng, S., 2014. “Life in the Metropolis” or “The Culture of Congestion” - Rem Koolhaas, Arch 510, <http://simonxdeng.blogspot.com/>, 18 Eylül 2017.
- Durmuş Öztürk, S. ve Yazıcı, M., 2017. An Essay on the Relationship between Architecture and Collocation: Linguistic Text Analysis, Livenarch V: Rejecting/Reversing Architecture, 5th International Congress Livable Environments & Architecture, Trabzon, 51-67.
- Durmuş, S., 2009. Dini Mekanlarda Yapıbozumcu Bir Okuma: Kral Faysal Cami, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Eagleton, T., 2014. Edebiyat Kuramı Giriş, Çev.: Tuncay Birkan, Dördüncü Baskı, 110, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Eco, U., 1997. Function and Sign: The Semiotics of Architecture in Rethinking Architecture: A Reader in Cultural Theory, Ed.: By Neil Leach, Routledge, London.
- Eco, U., 2001. Açık Yapıt, Çev.: Pınar Savaş, Can Yayınları, İstanbul.
- Ekincioglu, M., 2001. Geleceğe Dair Birkaç İpucu , Rem Koolhaas, 13, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Elliott, R., 1996. Discourse Analysis: Exploring Action, Function and Conflict in Social Texts. Marketing Intelligence & Planning, 14(6), 65-68.
- Erarslan, A., 2014. Mimaride Anlam; Yapıdaki “Sembolik Dil” Üzerine Bir Değerlendirme, Tasarım Kuram Dergisi, 10 (18), 18.
- Fairclough, N., 1989. Language and Power, Longman, Londra ve New York.

- Fairclough, N., 1992. *Discourse and Social Change*, Polity Press, Cambridge.
- Fairclough, N., 1995. *Critical Discourse Analysis*, Longman, Londra and New York.
- Fairclough, N., 2004. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, Routledge, Londra.
- Fairs, M., 2004. Rem Koolhaas: Interview, *Icon magazine*, 13, <https://www.iconeye.com/component/k2/item/2715-rem-koolhaas-%7C-icon-013-%7C-june-2004>, 24 Ekim 2017.
- Filler, M., 2013. *Makers of Modern Architecture Volume II: From Le Corbusier to Rem Koolhaas*, *The New York Review of Books (NYREV)*, New York.
- Firth, J. R., 1957. *Papers in Linguistics 1934-1951*, Birinci Baskı, 190-215, Oxford University Press, Oxford.
- Fischer, G., 2015. *Mimarlık ve Dil*, Çev.: Fatma Erkman Akerson, Birinci Baskı, Daimon Yayınları, İstanbul.
- Foster, H., 2004. *Tasarım ve Suç*, Çev.: Elçin Gen, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Foucault, M., 1972. *The Archaeology of Knowledge*, Çev.: Tavistock, Birinci Baskı, Tavistock Publications Limited, Londra.
- Foucault, M., 1984. *The Order of Discourse*, Ed.: Michael Shapiro, *Language and politics*. Blackwell, New York University Press, New York.
- Gandelsonas, M., 1998. *Linguistics in Architecture*, Ed.: M. Hays, *Architectural Theory since 1968*, 112-123, The MIT Press, Cambridge.
- Gegner, M., 2013. The Big “Mitte-Struggle” Politics and Aesthetics of Berlin’s Post-Reunification Urbanism Projects, *Pós. Revista Do Programa De Pós-Graduação Em Arquitetura E Urbanismo Da Fauusp*, 20(33).
- Gerrity, K., 2011. *China as Architectural Testing Ground*. *Archdaily*, <https://www.archdaily.com/157129/china-as-architectural-testing-ground>, 7 Eylül 2018.
- Graaf, G., 2001, *Discourse Theory and Business Ethics. The Case of Bankers’ Conceptualizations of Customers*, *Journal of Business Ethics*, 31, 299-319.
- Gries, S. T., 2009. *Quantitative Corpus Linguistics with R: A Practical Introduction*, Birinci Baskı, Routledge, New York.
- Guiraud, P., 1994. *Göstergebilim*, Çev.: Mehmet Yalçın, İkinci Baskı, İmge Yayınları, Ankara.

- Guiraud, P., 1999. Anlambilim, Çev.: Berke Vardar, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.
- Güleç, G., 2011. Çağdaş Mimarlıkta Bağlamın Yeniden Kavramsallaştırılması Üzerine Eleştirel Bakış, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, A., 2012. Çağdaş Bir Çözümleme Yöntemi: Göstergibilim, e-Journal of New World Sciences Academy (NWSA), 7 (2), 31-43.
- Güven, A., 2015. Türkiye’de Günümüze Kadar Yapılmış Olan Toplumsal Dilbilim Çalışmalarına Genel Bir Bakış, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gyllstad, H., 2007. Testing English Collocations: Developing Receptive Tests for Use with Advanced Swedish Learners, Birinci Baskı, Media-Tryck: Lund University, Lund.
- Halliday, M.A.K. ve Hasan, R., 1976. Cohesion in English, Routledge, London.
- Halliday, M. A. K., 1978. Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning, 136, University Park Press, Londra.
- Halliday, M. K., 2004. An Introduction to Functional Grammar, Üçüncü Baskı, Hodder Arnold Publication, London.
- Hardt-Mautner, G., 1995. “Only Connect”, Critical Discourse Analysis and Corpus Linguistics, UCREL, Lancaster.
- Hemmersam, P., 2004. Shopping-Integrating the Fragmented City, Nordisk Arkitekturforskning, 2, 97-109.
- Hendrix, J., 2012. Architecture as the Psyche of a Culture, Paul Emmons, John Hendrix and Jane Lomholt (ed), The Cultural Role of Architecture: Contemporary and Historical Perspectives, 208, Routledge, Oxon.
- Hengirmen, M., 1999. Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Engin Yayınevi, Ankara.
- Hoey, M., 1991. Patterns of Lexis in Text, Oxford University Press, Oxford.
- Hsu, F., 2016. Benjamin and Koolhaas: History’s Afterlife, Footprint, 10(1), 65-74.
- Huber, E., 2008. Dilbilime Giriş, Birinci Baskı, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.
- Hunston, S. ve Francis, G., 2000. Pattern Grammar: A Corpus Driven Approach to the Lexical Grammar of English, John Benjamins Publishing, Amsterdam.

- Hymes, D., 1972. Models of the Interaction of Language and Social Life, Ed.: John J. Gumperz ve Dell Hymes, Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication, Holt, Rinehart and Winston, New York.
- Ifversen, J., 2003. Text, Discourse, Concept: Approaches to Textual Analysis, KONTUR, 7, 60-69.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S., 2011. Dilbilim Sözlüğü, Birinci Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Jencks, C., 1970. Semiology and Architecture, Ed: Charles Jencks ve George Baird, Meaning in Architecture, London: Barrie & Jenkins.
- Jørgensen, M. ve Phillips, L., 2002. Discourse Analysis as Theory and Method, Sage Publications, Kaliforniya.
- Kaçel, E., 2005. OMA/AMO Kimin Ütopyası?, Arkitera, <http://v3.arkitera.com/k61-oma-amo-kimin-utopyasi.html>, 23 Mayıs 2017.
- Kennedy, G., 1998. An Introduction to Corpus Linguistics, Birinci Baskı, Longman, Londra.
- Kıran, Z. ve Eziler Kıran, A., 2003. Yazınsal Okuma Süreçleri, İkinci Baskı, 129, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Kıran, Z. ve Eziler Kıran, A., 2006. Dilbilime Giriş, Üçüncü Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Kocher, M. R., 2010. Architecture as Infrastructure: Exposing Identity within the Generic in Indianapolis, Master of Architecture, University of Cincinnati, Cincinnati.
- Koolhaas, R., 1977. 'Life In The Metropolis' or 'The Culture of Congestion', Ed.: M. Hays, Architectural Theory Since 1968, The MIT Press, Cambridge.
- Koolhaas, R., 1978. Delirious New York: A Retroactive Manifesto for Manhattan, Oxford University Press, Oxford.
- Koolhaas, R., 1981. Project For The Renovation of A Panopticon Prison, Artforum International, 20 (1).
- Koolhaas, R., 1988. The Generic City, Ed.: J. Sigler, S,M,L,XL, The Monacelli Press, New York.
- Koolhaas, R., 1989. Bibliothe` que de France, Paris, Ed.: M. Hays, Architectural Theory Since 1968, 704, The MIT Press, Cambridge.
- Koolhaas, R., 1991. Berlino: Idee Massacrate (Berlin: The Massacre Of Ideas), Casabella, 55 (585), 27-29.

- Koolhaas, R., 1993. Winners In The Shinkenchiku Residential Design Competition 1992. Theme: House With No Style, Japan Architect, 9 (1), 4-43.
- Koolhaas, R., 1994. Bigness Or The Problem Of Large, Domus, 764, 87-90.
- Koolhaas, R., 1995a. Whatever Happened to Urbanism?, Design Quarterly, 164, 28-31.
- Koolhaas, R., 1995b, Congrexpo At Lille, Domus, 774, 7-26.
- Koolhaas, R., Mau, B., ve OMA, 1995. S, M, L, XL, The Monacelli Press, New York.
- Koolhaas, R., 1996. No Grounds Against A Non-Place, Ed.: E. Croise, Euralille : The Making Of A New City Center Koolhaas, Nouvel, Portzamparc, Vasconti, Duthilleul : Architects, 189-190, Birkhäuser Publication, Basel.
- Koolhaas, R. ve Miyoshi, M., 1997. XL in Asia: A Dialogue between Rem Koolhaas and Masao Miyoshi, Boundary 2, 24(2), 1-19.
- Koolhaas, R., 1998. The Architects' Ball- A Vignette, Ed.: M. Hays, Oppositions reader : selected readings from a journal for ideas and criticism in architecture 1973-1984, 579, Princeton Architectural Press, New York.
- Koolhaas, R., 2000a. From Lagos To Lagos, Ed.: C. C. Davidson, Anymore, 129-137, Anyone Corporation, New York.
- Koolhaas, R., 2000b. Consumption Gulags, New Perspectives Quarterly (NPQ), 17 (4), 28.
- Koolhaas, R., 2001a. Masumiyet Çağının Sonu mu?, Ed.: Meral Ekincioglu, Rem Koolhaas, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Koolhaas, R., 2001b. Junkspace, Domus, 833, 32-39.
- Koolhaas, R., 2001c. Pearl River Delta (Harvard Project On The City), Ed.: R. Koolhaas, S. Boeri, S. Kwinter, N. Tazi ve H. U. Obrist, Mutations, Birinci Baskı, 280-335, Actar, Barselona.
- Koolhaas, R., 2002. Junkspace, OCTOBER, 100, 175-190.
- Koolhaas, R., 2003. Skyscraper: A Typology Of Public And Private, Ed.: B. Tschumi ve I. Chen, The State Of Architecture At The Beginning Of The 21st Century, Birinci Baskı, 53, The Monacelli Press, New York.
- Koolhaas, R., 2010. Junkspace, Ed.: A. K. Sykes ve K. M. Hays, Constructing A New Agenda :Architectural Theory 1993-2009, 134,152, Princeton Architectural Press, New York.
- Koolhaas, R., 2011. Cronocaos, Log, 21, 119-123.
- Koolhaas, R., 2014. Rem Koolhaas: Countryside Architecture, Icon Journal, 135.

- Koolhaas, R., 2016, Röpportaj.
- Kress, G., 1989. History and Language: Towards a Social Account of Linguistic Change, Journal of Pragmatics, 13 (3), 445-66.
- Krippendorff, K., 2004. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology, Sage Publication, New York.
- Kučera, H. ve Francis, W. N., 1967. Computational Analysis of Present-Day American English, Birinci Baskı, Brown University Press, Providence (ABD).
- Labov, W., 1972. Language in the Inner City, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Leech, G., 1991. The State of The Art in Corpus Linguistics, Ed.: Karin Aijmer ve Bengt Altenberg, English Corpus Linguistics: Studies in Honour of Jan Svartvik, London: Longman.
- Leong, S. T., 2001. And Then There Was Shopping. Project on the City 2, Ed.: Koolhaas, R., Chuihua J., Inaba, J. ve Leong, S., Harvard Design School Guide to Shopping, Taschen, Spain.
- Levinson, S. C., 1983. Pragmatics, Birinci Baskı, Cambridge University Press, Cambridge.
- Lévy, A., 2008. Sémiotique de l'architecture, Actes Sémiotiques, 111.
- Lubow A., 2000. Rem Koolhaas Builds, The New York Times Magazine, <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/magazine/home/20000709mag-koolhaas.html?scp=6&sq=rem&st=cse>, 9 Haziran 2018.
- Lucan, J., 1990. OMA-Rem Koolhaas Architecture, Çev.: Ömer Madra, Princeton Architectural Press, New York.
- Macdonell, D., 1986. Theories of Discourse: An Introduction, Birinci Baskı, Blackwell, Oxford.
- Mann, W. C. ve Thompson, S. A., 1992. Discourse Description: Diverse Linguistic Analyses of A Fund-Raising Text, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Martinet, A., 1998. İşlevsel Genel Dilbilim, Çev.: Berke Vardar, Birinci Baskı, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.
- Matthews, P. H., 1981. Syntax, Birinci Baskı, Cambridge University Press, Cambridge.
- Mc Enery, T. ve Hardie, A., 2012. Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice, Cambridge University Press, Cambridge.

- McEnery, T. ve Wilson, A., 2001. *Corpus Linguistics*, İkinci Baskı, Edinburgh University Press, Edinburg.
- McEnery, T., Xiao, R. ve Tono, Y., 2006. *Corpus-based Language Studies: An Advanced Resource Book*, Birinci Baskı, Routledge, New York.
- Mills, R., 2011. *Meaningful Differentiation: Manifesting Context in Architecture as a Strategy in the Experience Economy*, Yüksek Lisans Tezi, University of Cincinnati, Cincinnati.
- Minca, L., 2012. *Rem Koolhaas: Delirious New York: A Retroactive Manifesto for Manhattan (1978), Architecture+ Urbanism*, <http://architectureandurbanism.blogspot.com/2012/02/rem-koolhaas-delirious-new-york-1978.html>, 3 Haziran 2018.
- Moneo, R., 2004. *Theoretical Anxiety and Design Strategies: in Works of Eight Contemporary Architects*, Actar Publishers, Barcelona.
- Morley, J. ve Bayley, P., 2009. *Corpus-Assisted Discourse Studies on the Iraq Conflict. Wording the War*, Routledge, London.
- Mounin, G., 1975. *Linguistique et Philosophie*, P.U.F., Paris.
- Mutlu, E., 2004. *İletişim Sözlüğü*, Dördüncü Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Nesbitt, K., 1996. *Theorizing a New Agenda for Architecture: An Anthology of Architectural Theory 1965-1995*, Birinci Baskı, New York: Princeton Architectural Press, New York.
- Nornberg-Schulz, C., 1971. *Existence, Space and Architecture*, 120, Studio Vista, Londra.
- Nyckees, V., 1998. *La Sémantique*, Belin yayınevi, Paris.
- Ökem, H. S., 2005. *Mimarlık Söyleminin Okunması: Peter Eisenman Metinleri Örneği*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Önder, G. Ş., 2014. *Arap Dilinde Eşdizim*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, O., 1996. *Dilbilimin Belirginleşme Süreci*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Mersin.
- Özmkas, U., 2009. *Charles Sanders Peirce'in Gösterge Kavramı*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 32-45.
- Parker, I., 1992. *Discourse Dynamics: Critical Analysis for Social and Individual Psychology*, Routledge, Londra.

- Parsaee, M., Parva, M. ve Karimi, B., 2015. Space and Place Concepts Analysis Based on Semiology Approach in Residential Architecture The Case Study of Traditional City of Bushehr, Iran, HBRC Journal, 11 (3), 368-383.
- Partington, A., 2003. *The Linguistics of Political Argument*, Routledge, London.
- Postolea, S., 2014. State of the Art Text Linguistics: Corpus-Analysis Tools. A Practical Demonstration, Philologica Jassyensia, 1 (19), 51-59.
- Potter, J. ve Welherell, M., 1987. *Discourse and Social Psychology*, Sage Publications, Londra.
- Puri, S., 2007. *Specifying The Generic: A Theoretical Unpacking of Rem Koolhaas's Generic City*, Master of Science in Architecture, University of Cincinnati, Cincinnati.
- R n ier, A., 1989. *Espace Repr sentation et Sémiotique de L'architecture*, Editions de la Villette, Paris.
- Reppen, R. ve Simpson, R., 2002. *Corpus linguistics*, Ed.: Norbert Schmitt, *An Introduction to Applied Linguistics*, Arnold Publishers, Great Britain.
- Rifat, M., 1998. XX. Y zyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları / 1.Tarih e ve Eleştirel D ş nceler, Birinci Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Rifat, M., 2009. *Göstergebilimin ABC'si*,   nc  Baskı, Say Yayınları, İstanbul.
- Riffaterre, M., 1983. *Text Production*, 362, New York: Columbia University Press, New York.
- Saeed, J. I., 2015. *Semantics*, Dördüncü Baskı, Wiley, ABD and Kanada.
- Sag I. A., Baldwin, T., Bond, F., Copestake, A. ve Flickinger, D., 2002. Multiword expressions: A pain in the Neck for NLP, 3rd International Conference On Intelligent Text Processing And Computational Linguistics (CICLING), Mexico City, 1-15.
- Saussure, F., 2001. *Genel Dilbilim Dersleri*,  ev.: Berke Vardar, Multilingual Yayınevi, İstanbul.
- Scott, M. ve Tribble, C., 2006. *Textual Patterns: Keywords and Corpus Analysis in Language Education*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Seretan, V., 2011. *Syntax-based collocation extraction*, Springer Science & Business Media, Londra ve New York.
- Shapiro, M. J., 1992. *Reading the Postmodern Polity*, University of Minnesota Press, Minneapolis.

- Simon, H., 1996. *The Sciences of the Artificial*, Üçüncü Baskı, MIT Press, Cambridge.
- Sinclair, J., 1987. *Collocation: A Progress Report*, Ed.: R. Steele ve T. Threadgold, *Language Topics: Essays in honour of Michael Halliday*, 1, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Sinclair, J., 1991. *Corpus, Concordance, Collocation*, Oxford University Press, Oxford.
- Smadja, F., 1993. Retrieving Collocations from Text: Xtract, *Computational Linguistics*, 19 (1), 143-177.
- Söylemez, F. N., 2006. *Mimarlığın; Tüketim Kültürü ve Kültürel İletişim Bağlamında Rem Koolhaas Örneği Üzerinden İrdelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sözen, E., 1999. *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite*, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Stubbs, M., 1983. *Discourse Analysis: the Sociolinguistic Analysis of Natural Language*, , University of Chicago Press, Chicago.
- Stubbs, M., 2001. *Words and Phrases: Corpus Studies of Lexical Semantics*, Birinci Baskı, Blackwell Publishing, New Jersey.
- Şen, C., 2005, *Dilbilim Okulları*, *Türk Dili Dergisi*, CIX(767-768), 94-114.
- Şerban, S., 2012. The Conative Function of Language and Media Semiotics, *Academic Journal Article Contemporary Readings in Law and Social Justice*, 4 (2), 838–847.
- Tahiroğlu, B. T., 2010. *Bilgisayar Destekli Sözlük Bilimi Çalışmalarında Derleme Sözlüğü Veri Tabanı Örneği*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tanju, B., 1999. *Türkiye Mimarlığının Kavramsal Çerçevesi*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tasheva, S., 2012. *Semiotics of Architectural Graphics*, Doktora Tezi, Bulgarian Academy of Sciences, Institute of Art Studies, Sofia.
- Taurens, J., 2008. *Meaning and Context in The Language of Architecture, Place and Location: Studies in Environmental Aesthetics and Semiotics*, Institute of Art History, Estonian Academy of Arts, Tallinn, 353.
- Tognini-Bonelli, E., 2001. *Corpus Linguistics at Work*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam ve Philadelphia.
- Tüfekçi Can, D., 2014. Dilin Gelişimi: Genel Bir Bakış, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2 (3), 9-25.

- Türk Dil Kurumu (TDK), 1998. Türkçe Sözlük 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Uçan, H., 2008. Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi, Birinci Baskı, Hece Yayınları, Ankara.
- Uğur, N., 2007. Anlambilim: Sözcüğün Anlam Açılımı, Birinci Baskı, Doruk Yayıncılık, İstanbul.
- Uz Sönmez, F., Yücel, A. ve Uluoğlu, B., 2009. Popüler Kültürün Kentsel Söylem Oluşturmadaki Etkisi, İTÜ Dergisi/a, 8 (1), 57-66.
- Üçok, N., 2004. Genel Dilbilim, Birinci Baskı, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.
- Üngür, E., 2011. Mekân Kavramının Disiplinler Arası Tarihsel Değişimi Üzerinden Mimarlık & Mekân İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Vardar, B., Güz, N., Güzelşen, M. R., Öztokat, E. ve Senemoğlu, O., 1978. Başlıca Dilbilim Terimleri, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Vardar, B., 1998. Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, ABC Kitabevi, İstanbul.
- Vardar, B., 2001. Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.
- Vardar, B., 2007. Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İkinci Baskı, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.
- Vendryes, J. V., 2001. Dil ve Düşünce, Çev.: Berke Vardar, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul.
- Verschaffel, B., 2013. Reading Rem Koolhaas, Architectural Histories, 1(1), 1-3.
- Widdowson, H., 2007. J. R. Firth, 1957, Papers in Linguistics 1934-51, International Journal of Applied Linguistics, 17(3), 402-413.
- Wodak, R. ve Meyer, M., 2009. Methods for Critical Discourse Analysis, Sage Publications, Londra.
- Wood, L. A. ve Kroger, R. O., 2000. Doing Discourse Analysis: Methods for Studying Action in Talk and Text, Sage Publications, Londra.
- Yazıcı M. ve Durmuş Öztürk S., 2017. Collocation Reading in Architectural Texts: Words and Codes, XI. Theory and History of Architecture Conference/ARCHTHEO'17, İstanbul, 20-31.
- Yazıcı, M., 2018. Fotoğraf Arşivi.

Yücel, A., 2005. Mimarlıkta Dil ve Anlam, Mimarlıkta Göstergebilim Sempozyumu (15 Şubat-22 Şubat-1 Mart 1999, İstanbul), Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Seminer Kitabı, İstanbul.

Zhao, C., 1998, Pearl River Delta, Architektur Journal, 11, 157.

URL-1, <https://www.gsd.harvard.edu/person/remment-koolhaas/>. 29 Ağustos 2018.

URL-2, <http://oma.eu/projects/tres-grande-bibliotheque>. 20 Temmuz 2018.

URL-3, <http://oma.eu/projects/euralille>. 29 Temmuz 2018.

URL-4, <https://m.universalstudioshollywood.com/citywalk/>. 24 Temmuz 2018.

URL-5, https://pictures.abebooks.com/VPBORREL/20520759190_5.jpg. 29 Haziran 2018.

URL-6, <http://oma.eu/projects/euralille>. 24 Temmuz 2018.

URL-7, <http://oma.eu/projects/congexpo>. 24 Mayıs 2018.

URL-8, <http://oma.eu/projects/tres-grande-bibliotheque>. 24 Mayıs 2018.

Ek Tablo 1. Tablo 4'ün devamı

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU										
Yıllar	1977		1981-1989		1991-1998		2000-2003		2010-2014	
Makale Sayısı	1		3		6		6		3	
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	5	city	7	presence	7	project	19	incredible	7	junk
	5	culture	7	work	7	projects	19	never	7	place
	5	density	6	airport	6	contemporary	19	people	7	real
	5	love	6	abandoned	6	culture	19	real	6	collective
	5	music	6	population	6	limits	18	country	6	entire
	5	place	6	experience	6	aesthetic	18	nothing	6	modernization
	5	reality	6	infrastructure	6	position	17	europa	6	political
	5	skyscraper	6	absence	6	represent	17	hong kong	6	social
	5	synthetic	5	airports	6	issue	17	whole	6	theory
	5	world	5	atrium	6	competition	16	century	6	universal
	4	activities	5	connection	5	artificial	16	cities	5	abandoned
	4	artificial	5	global	5	chaos	16	create	5	contemporary
	4	athletic	5	inhabited	5	elevator	16	economy	5	corporate
	4	battery	5	hyper	5	generation	16	street	5	culture
	4	cow	5	memories	5	performance	15	concentration	5	digital
	4	creates	5	periphery	5	programmatic	15	difference	5	economic
	4	designed	5	prisoners	5	space	15	endless	5	future
	4	fundamental	5	sociology	4	air	15	huge	5	global
	4	life	5	structure	4	american	15	junk	5	mankind
	4	metaphor	5	street	4	arts	15	life	5	modern
	4	original	5	tourists	4	beauty	15	area	5	property
	4	private	5	triumph	4	beaux	14	airport	5	regimes
	4	social	5	value	4	becomes	14	architectural	5	typology
	4	temperature	4	archaeology	4	entity	14	built	4	airport

Ek Tablo 1'in devamı

4	theater	4	century	4	experience	14	design	4	architectural
4	wall	4	civilization	4	expo	14	history	4	aura
3	ability	4	density	4	function	14	moment	4	authenticity
3	against	4	elements	4	history	14	project	4	big
3	attraction	4	genius	4	landscape	14	zhuhai	4	buildings
3	audience	4	historic	4	modernistic	14	tower	4	demolition
3	disaster	4	housing	4	nature	13	air	4	destruction
3	experience	4	imagine	4	paris	13	course	4	endless
3	machine	4	living	4	relationship	13	enormous	4	opposite
3	metaphoric	4	mass	4	structure	13	landscape	4	urban
3	roof	4	memory	4	theory	13	mankind	3	absence
3	steeplechase	4	original	4	virtual	13	modern	3	apotheosis
3	theorem	4	popular	3	against	13	modernization	3	commercial
3	traditional	4	power	3	ambition	12	art	3	consumption
3	virgin	4	pure	3	future	12	construction	3	design
2	abstract	4	reverse	3	context	12	economic	3	disappeared
2	astronomical	4	substance	3	creation	11	abandoned	3	exhibition
2	atmosphere	4	variety	3	criticism	11	apotheosis	3	existing
2	believe	3	architects	3	delirious	11	architect	3	unesco
2	breakthroughs	3	aura	3	disappearance	11	culture	3	unique
2	built	3	boredom	3	energy	11	free	2	arbitrariness
2	coexistence	3	capture	3	global	11	image	2	awareness
2	history	3	climate	3	relationships	11	metropolis	2	country
2	hermetic	3	concept	3	secret	11	private	2	cultures
2	illumination	3	contemporary	3	imagination	11	production	2	debris
4	infrastructure	3	culture	3	mies	10	change	2	earnestness
2	landscape	3	discovery	3	modernism	10	infrastructure		
2	megalomania	3	existing	3	power	10	model		
2	modernity	3	exotic	2	historical	10	population		

Ek Tablo 1'in devamı

2	movement	3	freedom	2	condemned	10	sections
2	opposite	3	hypothesis	2	presence	9	communist
2	poetic	3	implies	2	density	9	contemporary
2	population	3	important	3	serious	9	escalator
2	presence	3	influence	3	skyscrapers	9	island
2	theoretical	3	insights	3	theoretical	9	netherlands
2	unique	3	interpretation	3	urbanization	9	organization
2	unprecedented	3	ironically	2	vision	9	singapore
2	unthinkable	3	liberated	2	apartments	9	language
1	cosmopolitan	3	money	2	bridge	8	airports
1	criticism	3	nature	2	coexistence	8	becoming
1	disease	3	paradoxically	2	coexists	8	critical
1	donkey	3	patient	2	critical	8	money
1	emancipation	3	postmodernism	2	demographic	8	monumental
1	extravagant	3	programmatic	2	disappointing	8	special
1	extrusion	3	real	2	disaster	8	activity
		3	relationships	2	dissatisfaction	8	substance
		3	repetition	2	earth	8	tabula rasa
		3	towns	2	economy	8	think
		3	unique	2	heroic	7	beauty
		3	universal	2	infrastructures	7	beauty
		3	urban	2	metropolitan	7	exist
		3	utilitarian	2	modernities	7	inhabitants
		2	aesthetic	2	paradox	7	museum
		2	apotheosis	2	paradoxically	7	original
		2	art	2	political	7	political
		2	association	2	politically	7	universal
		2	attraction	2	public	7	urbanism
		2	caricature	2	shed	6	absence

Ek Tablo 1'in devamı

		2	charity	2	theorems	6	complex	
		2	compensates	2	transformation	6	miniature	
		2	destructive	2	triumph	6	presence	
		2	disappear	2	twin	6	seamless	
		2	disease	2	virtue	6	thinking	
		2	exuberant	2	tradition	6	thought	
		2	historical	1	universal	6	universe	
				1	urbanistic	6	geometry	
				1	literally	5	virtual	
				1	meaning	5	visible	
						5	freedom	
						5	globalization	
						5	human	
						5	mean	
						5	opposite	
						5	theory	
						5	typology	
						4	aesthetics	
						4	communism	
						4	context	
						4	death	
						4	environment	
						4	means	
						4	meaning	
						4	memory	
						4	opportunistic	
						4	privacy	
						4	skyscraper	
						4	mutation	
						4	utopia	

Ek Tablo 1'in devamı

				3	analogy	
				3	changing	
				3	chaotic	
				3	crucial	
				3	debris	
				3	earnestness	
				3	evidence	
				3	fascism	
				3	nature	
				3	nonexistent	
				3	restoration	
				3	reverse	
				3	revolution	
				3	sheetrock	
				3	traditional	
				2	agriculture	
				2	archaeological	
				2	citywalk	
				2	dictator	
				2	meaningless	
				2	megalomania	
				2	megastructure	
				2	metaphor	
				2	metropolitan	
				2	modernism	
				2	modular	
				2	optimism	
				2	phenomena	
				2	pornography	

Ek Tablo 2. Tablo 5'in devamı

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıllar	1977-2014					
Makale Sayısı	16					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	32	project	22	certain	18	economic
	32	together	22	instead	18	presence
	31	work	22	junk	18	sections
	30	culture	22	metropolitan	18	substance
	30	modernization	22	program	17	area
	30	past	21	big	17	change
	30	preservation	21	day	17	construction
	30	shenzhen	21	free	17	development
	28	create	21	human	17	ground
	28	future	21	idea	17	infrastructure
	28	nothing	21	last	17	model
	28	once	21	left	17	universal
	28	point	21	make	17	void
	27	manhattan	21	second	16	age
	26	built	21	sense	16	airports
	26	concentration	21	simply	16	entertainment
	26	design	21	beginning	16	final
	26	identity	20	conditioning	16	image
	26	possible	20	countryside	16	interesting
	25	interior	20	difference	16	skyscraper
	25	island	20	elevator	16	theme
	25	least	20	important	16	theory
	25	moment	20	nature	16	mean
	25	state	20	number	15	asia
	24	airport	20	population	15	creates
	24	country	20	private	15	current
	24	europe	20	ultimate	15	enormous
	24	incredible	20	wall	15	global
	24	natural	20	million	15	golf
	24	invention	19	original	15	organization
	23	china	19	potential	15	social
	23	collective	19	seemingly	15	surface
	23	contemporary	19	mankind	14	absence
	23	economy	19	structure	14	activity
	23	endless	19	apotheosis	14	asian
	23	heritage	18	art	14	experience
	23	huge	18	average	14	inhabited
	23	landscape	18	becoming	14	modernity
	23	plan	18	control	14	political
	23	present	18	course	14	process
	23	scale	18	cultural	14	remains
	22	abandoned	18	density	14	tower

Ek Tablo 2'nin devamı

	14	virtual	10	authenticity	8	condemned
	14	zhuhai	10	color	8	disney
	13	beauty	10	communist	8	euralille
	13	body	10	distance	8	everywhere
	13	exist	10	earth	8	evidence
	13	inevitable	10	essential	8	existence
	13	power	10	european	8	maintain
	13	profession	10	fundamental	8	memory
	13	provisional	10	generation	8	museum
	13	special	10	language	8	thinking
	13	specific	10	maximum	8	transformation
	13	water	10	miniature	8	value
	12	aura	10	pervasive	7	aesthetics
	12	concept	10	proliferation	7	amazing
	12	critical	10	protection	7	association
	12	disappeared	10	repetition	7	connection
	12	escalator	10	singapore	7	context
	12	invisible	10	stone	7	crust
	12	issue	10	towers	7	disaster
	12	money	10	traditional	7	imagination
	12	previous	10	western	7	interpretation
	12	prison	9	ability	7	matter
	12	production	9	ambition	7	metaphor
	12	reality	9	ancient	7	mies
	12	think	9	coexistence	7	music
	11	against	9	equipped	7	secret
	11	artificial	9	existing	7	unimaginable
	11	bridge	9	facilities	6	amsterdam
	11	commercial	9	freedom	6	appearance
	11	complex	9	function	6	beautiful
	11	created	9	happens	6	focus
	11	failure	9	historical	6	futuristic
	11	imagine	9	inhabit	6	grotesque
	11	infrastructures	9	netherlands	6	hermetic
	11	live	9	paris	6	megalomania
	11	monumental	9	popular	6	overdose
	11	nobody	9	populations	6	paradox
	11	position	9	provide	6	postmodernism
	11	tabula rasa	9	reverse	6	roman
	11	seem	9	theoretical	6	twin
	11	survive	9	universe	5	absolutely
	11	temporary	9	west	5	aesthetic
	11	unique	8	continuous	5	agriculture
	11	typology	8	converted	5	anticipation
	11	unpredictable	8	america	5	civilization
	10	american	8	chaos		

Tablo Ek 3. Tablo 6'nın devamı

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıllar	1977-2014					
Makale Sayısı	3					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	1	architecturally	1	gesture	1	mysticism
	1	chaotic	1	gravity	1	narcissistic
	1	chicago	1	highway	1	nomadic
	1	commercial	1	ignorant	1	outside
	1	communist	1	immune	1	overwhelming
	1	confused	1	ingenuity	1	panoramas
	1	congrexpo	1	innocent	1	person
	1	conventional	1	investment	1	political
	1	cube	1	laserdiscs	1	problematic
	1	dangerous	1	laws	1	provocation
	1	dreams	1	liberated	1	public
	1	ecological	1	libraries	1	rebellion
	1	effective	1	logic	1	rebukes
	1	elevator	1	manipulative	1	revolutionary
	1	equipment	1	memory	1	story
	1	europa	1	metaphor	1	technological
	1	exhibition	1	means	1	theatre
	1	fascist	1	mechanical	1	place
	1	generic	1	mystery		

Tablo Ek 4. Tablo 7'nin devamı

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıllar	1977-2014					
Makale Sayısı	19					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	26	structure	14	absence	10	communities
	25	europe	14	asian	9	ancient
	25	island	14	considering	9	attraction
	25	idea	14	issue	9	coexistence
	24	airport	14	modernity	9	coney
	24	country	14	process	9	conversion
	24	huge	14	virtual	9	creation
	24	natural	13	exist	9	existing
	23	china	13	money	9	freedom
	23	contemporary	13	special	9	historical
	23	endless	12	aura	9	inhabit
	23	heritage	12	thought	9	main
	23	landscape	12	unpredictable	9	memory
	22	abandoned	12	show	9	netherlands
	22	junk	11	artificial	9	paris
	22	metropolitan	11	failure	9	theoretical
	21	big	11	imagine	9	universe
	21	human	11	international	8	america
	20	beginning	11	monumental	8	chaos
	20	difference	11	support	8	concrete
	20	nature	11	tabula rasa	8	disney
	20	population	11	temporary	8	euralille
	19	architect	11	unique	8	evidence
	19	mankind	10	absolute	8	maintain
	18	apotheosis	10	american	8	metaphor
	18	cultural	10	essential	8	museum
	18	presence	10	european	8	oxygen
	18	substance	10	proliferation	8	preserved
	18	concept	10	protection	8	thinking
	17	construction	10	fundamental	8	methods
	17	infrastructure	10	language	7	aesthetic
	17	universal	10	maximum	7	context
	16	experience	10	mies	7	disaster
	16	image	10	miniature	7	entity
	16	skyscraper	10	nigeria	7	imagination
	16	theory	10	mutation	7	music
	16	existence	10	relationship	7	planet
	15	words	10	singapore	7	progress
	15	global	10	traditional	7	regime
	15	social	10	western	7	relationships

Tablo Ek 4'ün devamı

7	triumph	5	environment	4	utopia
7	unimaginable	5	formless	3	anxious
6	brutal	5	globalization	3	atlantic
6	build	5	gravity	3	atmosphere
6	amsterdam	5	illusion	3	awareness
6	anywhere	5	independent	3	barcelona
6	characteristic	5	liberated	3	boredom
6	climate	5	lille	3	compensation
6	creating	5	overwhelming	3	cyberspace
6	explicit	5	paradigm	3	delirious
6	focus	5	paradoxically	3	discipline
6	futuristic	5	phenomena	3	germany
6	hermetic	5	poetic	3	gesture
6	ideological	5	polemic	3	ghost
6	meaning	5	london	3	gothic
6	megalomania	5	restore	3	guggenheim
6	overdose	5	science	3	heroic
6	paradox	5	technologies	3	holland
6	parallel	5	trajectories	3	humanity
6	perform	5	unbelievable	3	hypothesis
6	postmodernism	5	unreal	3	indian
6	resistance	5	unthinkable	3	infinity
6	serious	5	urbanization	3	justification
6	spirit	4	abandon	3	material
6	tourists	4	africa	3	meaningless
6	unlimited	4	archaeology	3	method
6	variety	4	baroque	3	nigerian
6	adventure	4	character	3	paroxysm
5	appearance	4	coexist	3	philippine
5	agriculture	4	communism	3	preserve
5	ambiguous	4	conventional	3	pretext
5	anticipation	4	creative	3	revolutionary
5	arbitrary	4	fascism	3	schiphol
5	chaotic	4	functional	3	sophistication
5	citizen	4	humanist	3	unprecedented
5	civilization	4	isolation	3	vague
5	confronted	4	megastructure	3	zénith
5	criticism	4	metaphoric	2	agricultural
5	dangerous	4	oxymoron	2	americans
5	default	4	realism	2	antiseptic
5	device	4	residue	2	arbitrariness
5	disappearance	4	restoration	2	australia
5	disease	4	revolution	2	coexists
5	eiffel	4	skyscrapers	2	coincidence
5	entities	4	uniqueness	2	cubism

Tablo Ek 5. Tablo 8'in devamı

SEÇİLEN TERİMLERİN CORPUSTAKİ SIKLIK TABLOSU						
Yıl	1991					
Makale Sayısı	1					
	Frekans	Terim	Frekans	Terim	Frekans	Terim
	1	concorrere	1	impreditoriale	1	presidente
	1	condannato	1	incapace	1	realismo
	1	conflitto	1	internazionale	1	realistiche
	1	confuso	1	irrealistica	1	realtà
	1	consapevole	1	isolati	1	responsabilità
	1	considerazione	1	kulturforum	1	ricostruzione
	1	contesto	1	massacro	1	rilevanza
	1	contraddizione	1	mega	1	apertamente
	1	convincente	1	denunciano	1	architetti
	1	corrispondenza	1	destino	1	architettura
	1	costrizione	1	diabolico	1	architettonica
	1	creare	1	dibattito	1	architettura
	1	debolezze	1	discussione	1	arroganza
	1	dolorosa	1	distribuire	1	artisticamente
	1	dominata	1	membro	1	funzione
	1	eccezionale	1	mentalità	1	giurato
	1	elaborato	1	ministero	1	idea
	1	esclusi	1	morfologia	1	ideologicamente
	1	esperienza	1	nascere	1	riproporre
	1	estrema	1	necessaria	1	piccoloborghese
	1	europeo	1	negativamente	1	senato
	1	farsa	1	opposizione	1	tipologie
	1	frankfurter	1	particolare	1	tradizionale
	1	immaginare	1	penosamente	1	tradizionalista
	1	immaginazione	1	polemica	1	urbanista
	1	immagine	1	politicamente	1	visione
	1	importanti	1	presenza	1	violenti

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra 2010'da Maltepe Orhangazi Lisesi'nden lise ikincisi olarak mezun oldu. 2011'de Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde başladığı üniversite öğrenimini 2015 yılında iyi bir derece ile tamamladı. Aynı yıl KTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimi almaya hak kazandı. 2017 yılında Artvin Çoruh Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. Halen aynı kurumda araştırma görevlisi olarak çalışmaya devam etmektedir. Orta derecede İngilizce bilmektedir.